

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Gregor Mešič

**Medinstitucionalno sodelovanje in načrtovanje dela s povzročitelji
nasilja v družini**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Gregor Mešič

**Medinstitucionalno sodelovanje in načrtovanje dela s povzročitelji
nasilja v družini**

Magistrsko delo

Študijski program: Duševno zdravje v skupnosti

Mentorica: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2023

Povzetek:

Delo s povzročitelji nasilja v družini prispeva k trajnejšemu reševanju problema nasilja, saj se s prepoznavanjem in spreminjanjem prepričanj in vrednot, ki povzročitelju dovoljujejo uporabo nasilja, povečuje možnost, da ne bo uporabljal nasilja do (bivših) partnerk in otrok. Z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini je delo s povzročitelji nasilja nujen element pri preprečevanju nasilja v družbi. Programi za delo s povzročitelji nasilja so pomembna obogatitev obravnave nasilja v okviru služb, ki delujejo v lokalnih skupnostih. Obstoj tovrstnih programov je mogoč le v tesnem sodelovanju z lokalnimi institucijami, ki povzročitelje nasilja napotujejo v program. Za učinkovito preprečevanje nasilja v družini je pomembno koordinirano sodelovanje vseh institucij, ki delajo na tem področju. V magistrski nalogi sem pregledal programe, ki obstajajo za delo s povzročitelji nasilja v Sloveniji, komu so namenjeni, kakšni so pogoji udeležbe in kriteriji uspešnosti. Raziskal sem, kakšno je sodelovanje med institucijami, ki v različnih fazah dela prihajajo v stik s povzročitelji nasilja in jim omogočajo udeležbo v programih, namenjenih povzročiteljem nasilja. Osredotočil sem se na sistemske podlage (zakonodaja, smernice, normativi) in na prepričanja strokovnih delavcev, ki napotujejo povzročitelje v te programe. Prav tako sem pregledal, v kakšni meri strokovne delavke in strokovni delavci menijo, da so programi za delo s povzročitelji smiselni in kakšen je njihov pomen za zmanjševanje ali preprečevanje nasilja v družini. Med ugotovitvami izpostavljam, da Slovenija sicer ima program za delo s povzročitelji nasilja, ki pa ne pokriva vseh potrebnih specifik, dostopnost je omejena, kaže pa se potreba po nadgrajujočih programih za delo s povzročitelji nasilja. Napotovanje povzročiteljev nasilja je v veliki meri odvisno od spretnosti strokovnih delavk/delavcev, ki delajo s povzročitelji nasilja. Prav tako v Sloveniji nimamo nacionalno sprejetih smernic ali normativov za programe za delo s povzročitelji nasilja.

Ključne besede: nasilje nad ženskami, programi za delo s povzročitelji nasilja, učinkovitost programov za delo s povzročitelji nasilja, koordiniran pristop

Title: Inter-institutional cooperation and planning work with the perpetrators of domestic violence

Summary:

Working with Perpetrators of Domestic Violence contributes to a more permanent solution to the problem of violence, because by recognizing and changing the beliefs and values that allow the perpetrator to use violence, the possibility that he will use violence against (ex) partners and children decreases. With the Prevention of Domestic Violence Act, work with perpetrators of violence is a necessary element in the prevention of violence in society. Programs for working with perpetrators of violence are an important enrichment of the treatment of violence within the framework of services operating in local communities. The existence of such programs is only possible in close cooperation with local institutions, which refer perpetrators to the program. For the effective prevention of domestic violence, the coordinated cooperation of all institutions working in this field is important. In my master's thesis, I reviewed the programs that exist for working with perpetrators of violence in Slovenia, who they are intended for, what the conditions for participation are and the success criteria. I researched what kind of cooperation exists between the institutions that come into contact with the perpetrators of violence at various stages of their work and enable them to participate in programs aimed at the perpetrators of violence. I focused on the systemic foundations (legislation, guidelines, norms) and on the beliefs of professionals that refer perpetrators to these programs. I also reviewed the extent to which professional workers believe that programs for working with perpetrators are meaningful and what their importance is for reducing or preventing domestic violence. Among the findings, I point out that Slovenia does have a program for working with perpetrators of violence, but it does not cover all the necessary specifics, accessibility is limited, and there is a need for upgrading programs for working with perpetrators of violence. The referral of the perpetrators depends on the skills of the professionals working with the perpetrators of violence. Likewise, in Slovenia we do not have nationally accepted guidelines or norms for programs for working with perpetrators of violence.

Key words: violence against women, programs to work with perpetrators of violence, effectiveness of programs to work with perpetrators of violence, coordinated approach.

Kazalo vsebine

1.	Teoretični uvod	1
1.1.	Razvoj programov za delo s povzročitelji nasilja	2
1.1.1.	Razvoj programov za delo s povzročitelji nasilja v Sloveniji	3
1.2.	Standardi programov za delo s povzročitelji nasilja	5
1.3.	Osnovna načela pri delu s povzročitelji nasilja.....	6
1.4.	Kdo so povzročitelji nasilja v družini	9
1.5.	Vključevanje povzročiteljev nasilja v programe.....	11
1.5.1.	Napotitve v programe in razlogi za vključevanje	12
1.6.	Načrtovanje dela s povzročitelji nasilja	14
1.6.1.	Delo z nemotiviranimi uporabniki.....	14
1.6.2.	Vzpostavljanje delovnega odnosa s povzročitelji nasilja	16
1.6.3.	Medinstitucionalno sodelovanje	18
1.6.4.	Ocena ponovitvene nevarnosti.....	21
1.6.5.	Sodelovanje z žrtvijo nasilja z namenom povečanja njene varnosti	22
1.7.	Učinkovitost programov za delo s povzročitelji nasilja.....	23
2.	Problem.....	27
2.1.	Raziskovalna vprašanja.....	27
3.	Metodologija.....	29
3.1.	Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke.....	29
3.2.	Raziskovalni instrumenti in viri podatkov	29
3.3.	Populacija in vzorčenje	30
3.4.	Zbiranje podatkov	31
3.5.	Obdelava in analiza podatkov	31
4.	Rezultati.....	33
4.1.	Samoiniciativnost povzročiteljev nasilja pri iskanju pomoči glede nasilja, ki ga izvajajo.....	33
4.1.1.	Naloge strokovnih delavk_cev pri delu s povzročitelji nasilja in vzpostavitev delovnega odnosa.....	33
4.1.2.	Napotovanje povzročiteljev nasilja v programe	33
4.1.3.	Izmenjava informacij med institucijami	34
4.1.4.	Motiviranje povzročiteljev nasilja za vključitev v program in posledice, če ne sodelujejo	35

4.2.	Prepričanja strokovnih delavk_cev glede učinkovitosti programov za delo s povzročitelji nasilja	37
4.2.1.	Poznavanje programov in ustreznost programov (časovna, krajevna, specifična glede na obliko povzročene nasilja)	37
4.2.2.	Učinkovitost programov za delo s povzročitelji nasilja.....	38
4.3.	Ocena strokovnih delavk_cev glede vpliva vključevanja povzročiteljev nasilja v programe na žrtve nasilja	39
4.3.1.	Vpliv vključenosti povzročiteljev nasilja na ogroženost žrtve	39
4.3.2.	Posredovanje informacij žrtvi (glede sodelovanja povzročiteljev nasilja v programu).....	40
4.3.3.	Potrebe po povečanju storitev za pomoč žrtvam	40
5.	Razprava.....	43
6.	Povzetek ugotovitev in predlogi.....	49
7.	Uporabljena literatura.....	53
8.	Priloge	59
8.1.	Priloga A: Vprašanja za izvedbo intervjujev.....	59
8.2.	Priloga B: Odprto kodiranje	60
8.3.	Priloga C: Zapisi intervjujev	73
8.3.1.	Intervju s strokovno delavko v Zdravstvenem domu - služba za skupnostno psihiatrijo.....	73
8.3.2.	Intervju z regijsko koordinatorko za preprečevanje nasilja	74
8.3.3.	Intervju s strokovno delavko na Centru za socialno delo: področje preprečevanja nasilja v družini	77
8.3.4.	Intervju s strokovno delavko v Ozari - Nacionalno združenje za kakovost življenja v programu Pisarna za informiranje in svetovanje	80
8.3.5.	Intervju z višjo svetovalko na Probacijski enoti Ljubljana	81

Kazalo slik:

Graf 1.1: Viri napotitev v program.....	13

Kazalo tabel:

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja	31

1. Teoretični uvod

Nasilje v družini ni endemičen pojav, ampak je razširjen družbeni fenomen, ki v največji meri škoduje ženske in otroke. Delo s povzročitelji nasilja v zadnjih tridesetih letih postaja pomemben del celostne obravnave nasilja v družini. Kot pravijo Aničić in drugi (2015, str. 44), je pomembno, da so programi za povzročitelje del širšega procesa kulturnih in političnih sprememb za odpravo diskriminacij na podlagi spola in drugih oblik diskriminacij.

Dodatno pozornost se programom namenja tudi s Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (v nadaljevanju: Istanbulska konvencija), ki jo je Slovenija podpisala leta 2011 in ratificirala leta 2015. Ta v 16. členu nalaga, da morajo države vzpostaviti delovanje programov za delo s povzročitelji nasilja (v nadaljevanju PN) in jim zagotoviti podporo za delovanje. Hkrati zahteva, da ti programi delujejo tako, da prispevajo k večanju varnosti žrtev in delujejo medinstitucionalno. Tudi slovenska zakonodaja v 14. členu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008) nalaga strokovnim delavkam_cem (v nadaljevanju SD) določeno delo s PN.

Hrovat (2016, str. 88) poudarja, da je za spoprijemanje z nasiljem v družini potreben celovit pristop različnih institucij, s poudarkom na hitrem ukrepanju, usmerjenem na podpori žrtvi, zagotavljanju njene varnosti in na delu s povzročiteljem nasilja.

»Programi za povzročitelje nudijo na spol vezane, celostne in na žrtev usmerjene pristope, ki predstavljajo pomemben del koordiniranega odgovora skupnosti (ang. Community Based Response) na nasilje nad ženskami v partnerskih odnosih. S pomočjo ustrezne ocene tveganja in ustreznim vodenjem se lahko poveča varnost žensk in otrok. Odgovorno delo s PN zahteva tesno sodelovanje s specializiranimi podpornimi storitvami in je ključno za implementacijo Istanbulske konvencije ter za spoprijemanje z nasiljem nad ženskami in z neenakostjo med spoloma.« (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d. b)

Na Australian Institute of Social Relations (2010, str. 5) pravijo, da so programi za povzročitelje del celostnega pristopa reševanja problema nasilja v družini, ki vključene uporabnike izobražujejo o posledicah nasilja, jih soočajo s prevzemanjem odgovornosti in spodbujajo k iskanju pomoči pri spreminjanju njihovega vedenja. Z namenom, da se zmanjša možnost ponovitev nasilja, morajo biti izkoriščene vse možnosti dela s PN. Ker pa programi ne morejo zagotoviti, da PN ne bodo ponovili nasilja, je potrebna ustrezna, stroga zakonodaja.

Zelo pomembno je tudi, da vključevanje PN v programe ne nadomesti kazenskega pregona oziroma kazenske sankcije.

1.1. Razvoj programov za delo s povzročitelji nasilja

Na pojav nasilja v družini so v Združenih državah Amerike v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja prve začele opozarjati aktivistke in zagovornice pravic žensk, ki so doživljale nasilje. Opozarjale so, da gre za resen problem, ki se dotika celotne skupnosti in ne posameznih družin, ter na kaznivo naravo tovrstnih dejanj. Izpostavljale so, da je potrebno odgovornost za povzročanje nasilja prenesti na PN.

Kljub temu, da so bili povzročitelji nasilja sankcionirani z zaporno kaznijo, to ni zadostovalo za popolno zaščito žrtev nasilja. Ženske so lahko bile po odpustu PN iz zapora še naprej ogrožene oz. celo v večji nevarnosti. Iz teh razlogov se je razvila potreba po intervencijskih programih za delo s povzročitelji nasilja (Eckhardt idr., 2013). Potrebno je bilo vzpostaviti sistematično in načrtovano vključevanje PN v svetovalne/intervencijske programe, kjer bi jih soočali z njihovo odgovornostjo za povzročanje nasilja, krepili kritičnost do lastnih vedenj in njihovega odnosa do nasilja (Pence in Peymar, 1993, kot navedeno v Aaron in drugi, 2016, str. 425-432).

Programi dela s povzročitelji nasilja v družini so bili oblikovani šele v zadnjih tridesetih letih, zato gre za razmeroma nove koncepte dela. Prvi takšen program so začeli izvajati leta 1980 v ameriški zvezni državi Minnesota, le nekaj let pozneje, leta 1984, pa tudi v Evropi, natančneje v Angliji (Hrovat, 2016, str. 87).

Po podatkih evropskega raziskovalnega projekta IMPACT, o katerem pišejo Geldschläger idr. (2013, str. 7-10), ki je bil izveden v letih od 2013 do 2014, se je najdaljši kontinuirani program v Evropi začel izvajati pred več kot 25 leti v Angliji. V raziskavi navajajo, da je bilo do leta 2013 v Evropi zabeleženih že več kot 300 programov. Po teh podatkih je največ evropskih programov nastalo po letu 2004. V največji meri jih izvajajo v nevladnih organizacijah. Programi za povzročitelje so kombinacija skupinskega (v 59 %) in individualnega svetovalnega dela. Večina programov traja od 14 do 26 tednov. Osrednji vidik dela s povzročitelji nasilja je sprememba vedenja, ki sloni na konceptu prevzemanja odgovornosti. Ta pravi, da je nasilje naučeno vedenje in da se nenasilnega vedenja da naučiti. Programi ponujajo vsebine, ki PN pomagajo razvijati kritičnost do lastnih vedenj, prepoznavati svoje nasilne vzorce, zaznavati in zmanjševati lastne obrambne mehanizme,

krepi empatijo in povečevati motivacijo za spremembo. Programe v povprečju predčasno zaključijo 39,5 % vključenih uporabnikov.

1.1.1. Razvoj programov za delo s povzročitelji nasilja v Sloveniji

V Sloveniji so s prvimi programi za delo s povzročitelji nasilja začeli v Društvu za nenasilno komunikacijo v Ljubljani, ki od ustanovitve leta 1996 naprej izvaja programe za PN. V začetku se je v njihov program vključevalo le nekaj PN letno. Pri delu s PN so izvajalci in izvajalke programa opazili predvsem nemotiviranost povzročiteljev za dolgotrajno aktivno sodelovanje v individualnem procesu in so zato leta 2004 začeli izvajati program Trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami, ki v pretežni meri zajema delo v skupini. Najprej so program izvajali samo v Ljubljani, leta 2011 ga je društvo razširilo v sedem krajev po Sloveniji (Ljubljana, Murska Sobota, Novo mesto, Slovenj Gradec, Nova Gorica, Koper, Celje), leta 2015 pa še dodatno v Maribor in Radovljico (Mešič, 2019, str. 88).

Pri vsebinskem načrtovanju programa so med drugimi dokumenti na DNK upoštevali smernice Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services (Kelly, 2008) in Smernice za razvoj standardov vzgojnih programov za moške storilce nasilnih dejanj v družini (WWP, 2008). Program vključuje tako delo v skupini kot tudi individualno delo. V skupinsko delo so vključeni predvsem moški povzročitelji nasilja. V individualno delo se vključujejo predvsem uporabniki, za katere je skupinska oblika dela kontraindicirana, prav tako pa naj bi bilo individualno delo primernejše za ženske povzročiteljice nasilja. Program za povzročitelje nasilja je usklajen s trenutnim sistemom sankcioniranja povzročiteljev nasilja in ga tudi dopolnjuje (Zver Makovec, 2016, str. 81).

S programom so se v društvu lotili celostnega reševanja problematike nasilja v družini. Samo pomoč žrtvam nasilja se je izkazala kot nezadosten ukrep za reševanje tega problema. Čeprav je žrtev dobila ustrezno pomoč in je zapustila nasilen odnos, se je lahko povzročitelj odločil za naslednji intimen partnerski odnos, v katerem je ponovno povzročal nasilje. Tako s programi za delo s povzročitelji nasilja odgovornost za nasilje prelagamo na tistega, ki nasilje povzroča. V praksi se je prav tako pokazalo, da sistem kazenskih sankcij ne zadostuje, saj povzročitelji nasilja potrebujejo tudi informacije in znanja o nenasilnih načinih odzivanja (Mešič, 2019, str. 88).

Program Trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami, ki ga izvajajo v Društvu za nenasilno komunikacijo, ima naslednje cilje:

1. Prenehanje povzročanja nasilja.
2. Povečanje varnosti in posledično kakovosti življenja oseb, ki so doživele ali še vedno doživljajo nasilje.
3. Osebam, ki povzročajo nasilje, ponuditi znanje in veščine, ki jim bodo omogočale spremembo vedenj in prepričanj, ki jim dovoljujejo uporabo nasilja.
4. Učenje prevzemanja odgovornosti, tako za povzročeno nasilje kot za njegove posledice ter za svoje vedenje.
5. Razvijanje socialnih spretnosti: učenje nenasilne komunikacije, konstruktivnega reševanja težav, nenasilnega starševstva in vzgoje.
6. Povečanje čustvene pismenosti.
7. Razumevanje nasilja nad ženskami kot neposredne posledice temeljne strukturne neenakopravnosti v odnosih med spoloma (Aničić idr., 2015, str. 99).

Trening socialnih veščin je skupek različnih, dlje časa trajajočih dejavnosti, ki izhajajo iz paradigme moči in nadzora kot podlage za povzročanje nasilja. Program je primeren za širši spekter povzročiteljev, vendar bi kot njegovo pomanjkljivost lahko omenili, da izvajalci programa težje oziroma slabo prepoznajo potrebo po posebni obravnavi osebnostno motenih posameznikov, ker lahko povzročitelji že samo vključitev v program razumejo kot poligon za trening lastnih spretnosti in izpopolnjevanja strategij manipulacije (Zver Makovec, 2016, str. 81).

Od leta 2019 v Društvu za nenasilno komunikacijo izvajajo program Skrben oče. Program je bil zasnovan iz predpostavke, da sta nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki prepletena in da se lahko teh dveh okoliščin lotevamo le skupaj. Gre za poglobljeni program za delo s povzročitelji nasilja. Vanj vključujejo očete, ki želijo izboljšati odnose s svojimi otroki in prenehati z vedenjem, ki temelji na prisili, nadzoru in zanemarjanju. Za razliko od programa Trening socialnih veščin za osebe, v katerem skupine vodi en sam svetovalec, skupine v programu Skrben oče vodita v paru svetovalec in svetovalka (M+Ž). Srečanja skupin so nadgrajujoča. Skupina je zaprtega tipa. Program so razvili z namenom, da bi spremenili sedanjo prakso in tako bolje vključili očete v prizadevanja za večjo varnost in dobro počutje svojih otrok. Program je bil od začetka (2001) trdno umeščen na področje nasilja na podlagi spola in na področje enakosti spolov na splošno. Pokazalo se je, da dečki, ki izhajajo iz družine, kjer je prisotno nasilje, v večji meri sami uporabljajo nasilje, v večji meri uživajo nedovoljene substance, povzročijo več kaznivih dejanj, večkrat poskusijo narediti

samomor, imajo več težav v duševnem zdravju in več kroničnih bolezni (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d. a, Caring dads, b. d.).

1.2. Standardi programov za delo s povzročitelji nasilja

Za zagotavljanje ustreznega strokovnega standarda je pomembno, da posamezne države sprejmejo standarde za programe. Slovenija takšnih standardov nima sprejetih, bi bili pa potrebni. Liz Kelly (2008, str. 57-58) navaja, da bi programi za delo s povzročitelji nasilja morali zagotavljati naslednje minimalne standarde:

1. Prioriteta programov je zagotavljanje varnosti žensk in otrok, žrtev nasilja. Vključenost PN v programe ne sme povečati ogroženosti žrtev nasilja.
2. Jasno omejiti načelo zaupnosti za vključene PN.
3. Temeljiti na teoretičnem razumevanju nasilja kot posledici neenakomerne razdelitve družbene moči med spoloma.
4. Izvajalke_ci programov za povzročitelje morajo opraviti vsaj 30-urno izobraževanje iz naslednjih tem: nasilje nad ženskami kot posledica nesorazmerne razdelitve moči med spoloma, perspektiva/izkušnja ženske, načini manipuliranja in minimaliziranja, ki jih uporabljajo povzročitelji nasilja, izkušnje otrok, zaščita otrok, proces sprememb, raznolikost ljudi, zakonodaja na področju preprečevanja nasilja, zasvojenost in zloraba drog, analiza tveganja in ocena ogroženosti.
5. Vzpostavljeno mora biti sodelovanje med izvajalci_kami programov za delo s povzročitelji nasilja in organizacijami za podporo žrtvam nasilja.
6. S prostorsko ureditvijo in organizacijo dela morajo zagotavljati, da ne prihaja do stikov med povzročitelji in žrtvami nasilja.
7. Udeležba v programih ne sme nadomestiti kazenskega pregona ali izrečene kazni.
8. Programi ne smejo vključevati partnerskega svetovanja, mediacije ali zdravljenja zasvojenosti.
9. Pred sprejemom uporabnikov v program je nujno, da ugotovijo primernost programa za uporabnika.
10. Vse institucije in organizacije morajo redno preverjati oceno ogroženosti žrtve in ažurno izmenjevati informacije, povezane z varnostjo žrtev. Programi za delo s povzročitelji morajo imeti jasno izdelane protokole o izmenjavi informacij z drugimi službami, predvsem s programi in službami, ki ponujajo pomoč žrtvam nasilja.

11. Kot pogoj za vključitev uporabnika v program je treba določiti posredovanje informacij o sedanjih in bivših partnerkih (kontaktne podatke).
12. Pomembno je, da izvajalci obveščajo (bivše) partnerke, ko uporabnik predčasno zaključi program, je izključen iz programa ali obstajajo katerikoli drugi razlogi za povečano ogroženost žrtve.
13. Omogočati je treba vključitev povzročiteljem, ki se želijo vključiti prostovoljno, kot tudi tistim, ki so napoteni s strani institucij.
14. Omogočati je potrebno tako skupinsko kot tudi individualno obliko dela.

Aničić in drugi (2015, str. 92-95) dodajajo, da bi minimalni standardi morali zajemati tudi to, da morajo programi za povzročitelje pokrivati specifična vsebinska področja, temeljiti na predhodnih jasnih dogovorih, dolžnostih in pravicah, ki jih uporabnik sprejme pred vključitvijo v program. Strokovno delo s povzročiteljem nasilja izvaja drug SD kot z žrtvijo nasilja.

Puncz idr. (2021) izpostavljajo, da se pojavlja potreba po zagotavljanju ne le standardov, temveč tudi sistema za zagotavljanje ustreznega izvajanja standardov, zato se WWP ukvarja z razvojem evropskega akreditacijskega sistema za programe za povzročitelje. Cilj tega akreditacijskega sistema je spodbujati programe za povzročitelje pri razvoju, potrjevanju dobrih praks, povečanju prepoznavnosti v javnosti in krepitvi kakovosti dela. Prav tako želijo z njim zagotoviti zanesljiva merila za vlade, mednarodne agencije in financirerje, da bi te organizacije lažje sprejemale strateške odločitve in odločitve o financiranju. Do danes imata sistem akreditacij le Združeno kraljestvo (izvaja Respect) in Nemčija (izvaja BAG TäHG), v ostalih evropskih državah ga ni. Avtorji v nadaljevanju poudarjajo, da je vzpostavitev skupnega evropskega akreditacijskega sistema zelo zahtevna naloga, saj so države v Evropi zelo različne glede zgodovine, politike, etike in gospodarske situacije.

1.3. Osnovna načela pri delu s povzročitelji nasilja

Večino programov za delo s povzročitelji nasilja v Evropi izvajajo nevladne organizacije, programi pa so med seboj zelo različni. Organizacija Work With Perpetrators European Network (WWP) je organizacija, ki vključuje 69 organizacij, ki ponujajo programe za delo s povzročitelji nasilja iz 34 evropskih držav. Verjetno ima vsaka od teh organizacij svoj program za delo s povzročitelji. Tako se programi med seboj zelo razlikujejo. Da pa bi bili učinkoviti, je potrebno paziti, da so strokovno osnovani.

Ajduković in Pauncz (2015, str. 4-7) opišeta 14 vodilnih načel, ki naj bi služila kot osnovna načela v programih:

1. Nasilje v družini je nesprejemljivo in pomeni kršitev človekovih pravic.
2. Prednost pred vsemi ostalimi cilji in vodili mora imeti varnost žensk in otrok, žrtev nasilja.
3. Nasilje nad ženskami je manifestacija zgodovinsko neenakih razmerij moči med moškimi in ženskami, ki so privedla do prevlade in diskriminacije žensk s strani moških. Pri delu z moškimi, ki povzročajo nasilje nad ženskami, je najpomembnejše videti nasilje v razmerjih moči v družbi. Vpliva nasilja nad eno samo žensko ni mogoče razumeti brez razumevanja temeljnih družbenih neenakih odnosov med ženskami in moškimi v zgodovinskem pogledu.
4. Končanje nasilja nad ženskami je del kulturne, družbene in politične spremembe, ki se mora zgoditi na vseh ravneh za enakost spolov. Programi za storilce nasilja v družini bi morali biti vključeni tudi v dejavnosti, ki podpirajo enakost spolov in spodbujajo družbene in politične spremembe. Temeljno poslanstvo programov za storilce bi torej moralo biti: delo s fanti in dekleti v šolah, spodbujanje enakosti spolov na vseh družbenih področjih.
5. Programi za PN bi se morali osredotočiti na prekinitev nasilja.
6. Programi za PN naj bi od storilcev zahtevali, da odgovarjajo za svoje nasilje, glavni cilj pa je vzpostaviti alternative nasilju in preprečiti ponovitve.
7. Programe za PN je treba oblikovati v sodelovanju s programi, ki pomagajo ženskam, in drugimi skupnostnimi službami, ki povečujejo varnost žrtev nasilja. Ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje, morajo biti vedno na voljo podpora in storitve. Stik s partnerko omogoča SD, ki izvajajo programe za delo s PN, da dostopijo do tistih žensk, ki morda nikoli ne bodo imele nobene možnosti dostopa do storitev pomoči.
8. Programi za PN bi morali biti financirani iz dodatnih virov in ne na račun storitev za podporo žrtvam. Programi za delo s PN predstavljajo pomemben steber pri delu na področju nasilja v družini, vendar jih institucije in agencije za financiranje nikoli ne bi smele obravnavati kot tekmece za denar, namenjen programom za podporo žrtvam.
9. Programi za PN morajo vedno zagotoviti partnerski stik in neposredno ali posredno podporo žrtvi.
10. Programi za PN bi morali imeti izdelane smernice/protokole za zaščito otrok. Nujno je redno sodelovanje z institucijami, ki imajo pooblastila za skrb za otroke.

11. Programi za delo s PN morajo imeti izdelane protokole za izdelavo ocene ponovitvene nevarnosti za PN in varnostni načrt za žrtve.
12. Programe za delo s PN je potrebno razviti na podlagi popolnega razumevanja teorije spolov in hierarhije spolov ter moškosti, vključno z družbenimi, kulturnimi, verskimi, etičnimi in političnimi vplivi. Programi morajo zajemati popolno definicijo nasilja v družini in vrste zlorabe, razumevanje vzrokov in mehanizmov, ki vodijo do nasilja.
13. Pomembno je, da imajo programi izdelan kakovosten sistem evalvacije in da evalvacijo redno izvajajo.
14. Programi za delo s PN naj bi temeljili na ekološkem teoretičnem modelu.

Zaviršek (1997, str. 341-342) predstavi štiri načela, pomembna za delo s PN:

1. Nasilje se ne konča z razvezo ali ko se ženska odloči, da bo partnerja zapustila. Povzročitelji lahko z nasiljem nadaljujejo, jim grozijo, jih iščejo in izvajajo pritisk v zvezi s pravico do otrok. Pogosto PN po razpadu partnerstva zahtevajo pravice do otrok, ki so jih prej pretepali in zanemarjali. Naenkrat postane skrb za otroke njihova najpomembnejša stvar. PN na tak način nadaljujejo z nasiljem. Pomembno je, da SD zna v takih primerih korist otroka postaviti na prvo mesto.
2. SD mora posredovati jasna sporočila povzročitelju, da je nasilje nesprejemljivo, dogodke mora poimenovati in ne minimalizirati (namesto "šlo je za konflikt", mora povedati "udaril jo je"). Ohranitev partnerskega odnosa ne sme biti želen rezultat dela.
3. Pri delu je potrebno upoštevati feministično perspektivo. Če te perspektive ne upoštevamo, lahko (bivša) partnerja dobita neustrezna sporočila glede odgovornosti za nasilje, nasilje se jima predstavi kot nekaj razumljivega in opravičljivega.
4. Vprašanje otrok. Pri odločanju o dodelitvi otrok je treba kot glavni kriterij upoštevati, pri katerem odraslem bo otrok bolj varen. Pravice otroka lahko varujemo le tako, da dajemo podporo ne zlorablajočemu staršu.

V organizaciji WWP trdijo, da je cilj programov za povzročitelje povečanje varnosti in kvalitete življenja žensk in otrok s prekinitvijo nasilja, povečanjem spretnosti PN za samorefleksijo, podporo PN pri razvijanju nenasilnih spretnosti obvladovanja in spremljanju stopenj ponovitvene nevarnosti nasilja. Temu primerno delo s povzročitelji ne podpira povzročiteljev, da pridobijo skrbništvo nad otroki in jih ne podpira pri tem, da bi ostali v partnerskem odnosu z žrtvijo. Programi ne omogočajo povzročiteljem pridobiti prednost v sodnih postopkih, niti jim ne pomagajo, da bi bolje prikrili ali opravičevali svoja nasilna

vedenja. Žrtve/preživeli in njihova varnost morajo biti v središču dela s povzročitelji (European Network for the Work with Perpetrators of domestic violence, b. d.).

Tudi Hrovat Svetičič in drugi (2010, str. 45) pišejo o načelih, ki so pomembna pri delu s povzročitelji nasilja in posebej izpostavljajo, da moramo pri delu s povzročiteljem nasilja izhajati iz ničelne tolerance do nasilja in zagotoviti večjo varnost žrtve. Povzročitelja nasilja moramo soočiti z njegovo odgovornostjo za njegovo vedenje in ravnanje, z nastalimi posledicami, s kazensko odgovornostjo njegovega ravnanja, s posledicami, če ne bi bil pripravljen sodelovati z nami, z možnimi oblikami pomoči, zato da bo našel bolj konstruktiven način obvladovanja svoje jeze in za razrešitev svojih težav. Izhajati moramo iz storjenega dejanja, njegovega ravnanja in odgovornosti zanj ter se s tem izogniti manipulativnemu vedenju. Pomoč mora biti individualna, usmerjena v povzročiteljevo vedenje in ravnanje ter šele pozneje, ko si žrtev okrepi moč in pridobi nazaj samospoštovanje, ter na njeno željo mora biti usmerjena v partnersko sodelovanje. V pogovoru s povzročiteljem moramo biti spoštljivi in dostojanstveni.

1.4. Kdo so povzročitelji nasilja v družini

Povzročitelji nasilja so ljudje vseh oblik in velikosti, poklicev, stopenj izobrazbe, pripadniki različnih verskih in etničnih skupin. Kljub temu je za povzročitelje nasilja značilno, da imajo podobna prepričanja o uporabi nasilja, uporabljajo podobne obrambne mehanizme, ki upravičujejo uporabo nasilja, so ljubosumni in imajo dvojno osebnost (Wilson, 1997, str. 21-23).

Zaviršek (1997, str. 331) govori o kulturnem stereotipu človeka, ki je nasilen, grozi z orožjem, ponižuje, se pogosto povezuje s predstavami o vsakdanjih patologijah, kot so alkoholizem, psihična motenost, ukvarjanje z ilegalno trgovino ipd. Dodatek k temu stereotipu so predstave o tem, da so bolj nasilni najpogosteje pripadniki manjšinskih kultur, ljudje temne barve kože, ne vladajoče veroizpovedi. Še več, ker se zunanji videz posameznika pojavlja v kulturno specifični formuli »lepo je dobro«, ljudje verjamejo, da je mogoče prepoznati nasilneža že po samem zunanjem videzu.

Paymar (2000, str. 2-7) poudarja, da ni značilno, da bi vsi povzročitelji imeli izkušnje doživljanja nasilja v primarni družini, za nekatere to drži, za druge ne. Enako velja za povzročanje nasilja do partnerk pod vplivom alkohola ali drog; nekateri so, nekateri pa ne. Dodaja, da PN prihajajo iz različnih kulturnih in verskih okolij. Kot njihovo edino skupno

značilnost pa, da so bili naučeni, da je uporaba nasilja sprejemljiv način reševanja konfliktov. Trdi, da je edini vzrok za nasilje moških nad ženskami socializacija in kulturna tradicija okolja, iz katerega prihajajo. Rezultat takšne socializacije in življenja v takem okolju pa je razvoj in utrjenost prepričanj in stališč, ki vodijo moške k uporabi nasilnega vedenja kot načina nadzora žensk v intimnih partnerskih odnosih.

Kot kažejo različne tuje raziskave in tudi slovenska nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, so v veliki večini, v 90,8 %, povzročitelji nasilja moški (Leskošek idr., 2010, str. 6). Rus Makovec (2003, kot navedeno v Zver Makovec, 2016, str. 77) pravi, da je pri ženskih povzročiteljicah nasilja v družini, še posebej nasilja nad partnerjem, to nasilje velikokrat posledica njihove samozaščite, jeze in maščevanja, osnovni motiv moškega pa je navadno vzpostavitev prevlade in nadzora nad partnerko.

Paymar (2000, str. 5) je povzročitelje nasilja razdelil v tri skupine glede na njihova prepričanja o moških in ženskah ter o nasilju. Prva skupina povzročiteljev nasilja je bila prepričana, da imajo moški in ženske določene vloge, ki pa so med sabo ločene. Prepričani so bili, da mora biti moški glava družine. To prepričanje so razlagali s tem, da "nekdo mora biti glavni", menili so, da če partnerka izpodbija njihovo avtoriteto, potem so upravičeni do neke vrste nasilnega vedenja.

Druga skupina povzročiteljev nasilja je prepričana, da sta oba s partnerko odgovorna za problem in da je bilo nasilje rezultat konflikta med njima. Priznali so, da do nasilja ne bi smelo priti, hkrati pa verjeli, da jih je njihova partnerka pripeljala do nasilnega odziva, jih izzvala.

Tretja, manjša skupina povzročiteljev je bila kritična do lastnega vedenja, jasno je povedala, da njihovo nasilno vedenje ni bilo sprejemljivo. Ti moški so se zavedali posledic lastnega nasilja na partnerkah, družinah in na njih samih. Zdelo se je, da so padli na dno. Zavedali so se, da je bilo njihovo vedenje nesprejemljivo, vodilo je njihovo željo po spremembi.

V Društvu za nenasilno komunikacijo navajajo, da nasilje na dolgi rok škoduje tudi povzročitelju. Osebi, povzročitelju nasilja, se lahko zdi, da ji uporaba nasilja koristi, saj kratkoročno doseže tisto, kar želi. Druge osebe se ji namreč zaradi strahu podredijo in se ji prilagodijo. Povzročitelj lahko ob tem čuti zadovoljstvo in domneva, da mu nasilje prinaša koristi. A dolgoročno njegovo nasilje odnos uničuje. V odnosu, kjer se ga drugi bojijo, ne more dobiti bližine, sprejetosti in potrditve lastne vrednosti. Takšni odnosi pogosto razpadejo, ko žrtev zbere moč, da se mu upre. Takrat je povzročitelj nasilja soočen z velikimi

življenjskimi izgubami in tudi sankcijami za svoje vedenje. Vsi imamo večjo ali manjšo potrebo po moči, uveljavitvi, da vplivamo in smo koristen del družbe. Nevarno je, če se je ne naučimo ustrezno zadovoljevati. Grožnje, nadzorovanje, poniževanje in druge oblike nasilja so neustrezen način zadovoljevanja te potrebe. Ustrezni načini so, na primer, postavljanje in uresničevanje ciljev, iskanje novih izzivov, učenje in napredovanje, deljenje svojega znanja in izkušenj, uživanje v priznanju za dobro opravljeno delo in podobno (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d. c).

1.5. Vključevanje povzročiteljev nasilja v programe

Za učinkovito preprečevanje nasilja v družini je pomembno koordinirano sodelovanje vseh institucij, ki delajo na tem področju. Ker se večina oseb, ki povzročajo nasilje, sama najverjetneje ne bi odločila za vključitev v proces spreminjanja svojih prepričanj in vedenj, ki so nasilna, je delo institucij, ki prihajajo v stik s povzročitelji nasilja, zelo pomembno, saj prevzemajo vlogo ne samo informatorja, ampak predvsem motivatorja za vključitve v programe dela s povzročitelji nasilja. V programe za povzročitelje se moški vključujejo na različne načine. Lahko jim je vključitev predlagana s strani SD drugih organizacij (takšne napotitve največkrat nimajo kazenskih ali drugih posledic za PN), lahko jim je izrečeno navodilo v sklopu kazenske sankcije (pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom, odložen kazenski pregon, prestajanje zaporne kazni), nekateri pa se v programe vključijo, ker so notranje motivirani, kar pa je največkrat zaradi strahu pred tem, da bi jih partnerka zapustila (Hester in Lilley, 2014, str. 10).

Leta 2004, ko so na Društvu za nenasilno komunikacijo začeli izvajati program Trening socialnih veščin, so se zavedali, da se v programe dela s povzročitelji nasilja vključujejo predvsem uporabniki, ki so zunanje motivirani. Po Aničić in drugih (2015, str. 51-52) to pomeni, da se v programe vključijo na predlog različnih državnih institucij. Takšne napotitve so lahko za posameznika različno pravno zavezujoče. Tudi izkušnje sorodnih programov po Evropi kažejo, da je kar 75% programov dela s povzročitelji nasilja v družini odvisnih od napotitev uporabnikov v program s strani sodišč ali drugih državnih institucij, ki imajo pooblastila. Samo 25 % evropskih programov dela s povzročitelji vključuje le povzročitelje, ki so za to sami motivirani in delujejo na podlagi prostovoljne vključitve.

Wilson (1997, str. 222) navaja, da se bodo PN v določen program za moške, ki povzročajo nasilje, vključili zaradi enega od petih razlogov, in sicer:

- ker žrtev nasilja grozi z odhodom iz nasilnega razmerja,
- ker je žrtev zapustila nasilno razmerje,
- ker je PN bil pred kratkim nasilen in to obžaluje,
- ker je bilo ob zadnjem nasilnem dejanju PN nekaj drugače (bil je bolj nasilen kot prej ali pa je udaril tudi otroka) ali
- zaradi tega, ker se je družba (policija, center za socialno delo, tožilstvo) vpletla v povzročiteljevo razmerje.

1.5.1. Napotitve v programe in razlogi za vključevanje

O dejstvu, da je večina uporabnikov, ki se vključujejo v programe za povzročitelje, napotnih, govorijo Aničić in drugi (2015, str. 50): »Programi dela s povzročitelji nasilja se že na začetku soočajo z organizacijsko težavo, kako pridobiti uporabnike v program. Po naših izkušnjah je malo uporabnikov, ki se v programe vključijo brez zunanje prisile ali zaradi lastnega uvida, da imajo težave s povzročanjem nasilja. Večina povzročiteljev nasilja namreč odgovornost za nasilje prelaga na žrtev, svojega vedenja pa ne problematizira. Tudi kadar povzročitelji nasilja ne zanikajo v celoti, ga vidijo kot upravičen odziv v situacijah, ko se počutijo izzvani. Mnogi so prepričani, da morajo svoje vedenje najprej spremeniti drugi, šele nato tudi njim samim ne bo več potrebno povzročati nasilja.«

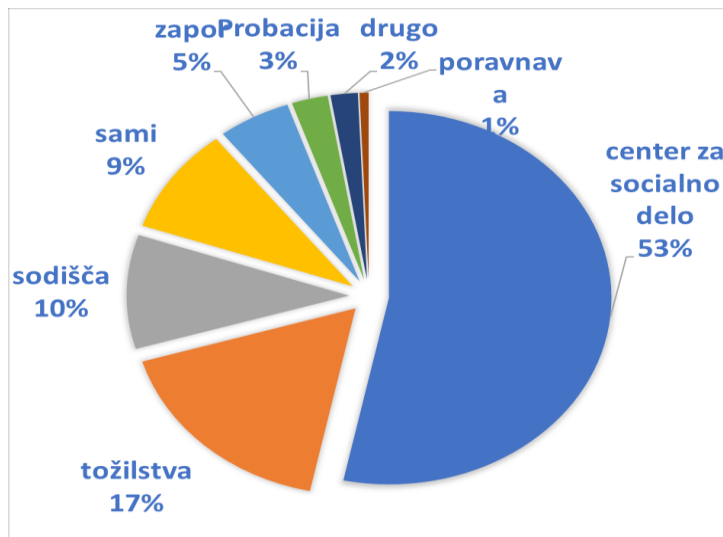
Murdach (1980, navedeno v Rooney, 2009, str. 4) poudari, da so napoteni uporabniki tiste osebe, ki so s strani ljudi iz okolice prisiljene vključiti se v strokovno pomoč. Ljudje iz okolice so lahko starši, partnerji, sosedi, policija ali drugi. Cingolani (1984, navedeno v Rooney, 2009, str. 4-5) pa meni, da so napoteni uporabniki tudi tisti, ki so s strokovnjaki iz »pomagajočih strok« primorani sodelovati, ker so se vedli na način, ki je v družbi prepoznan kot nesprejemljiv in problematičen.

Po izkušnjah Društva za nenasilno komunikacijo je prostovoljnih vključitev v programe dela s povzročitelji nasilja manj kot 5 %. Veliko uporabnikov ne želi, da bi jih prepoznali kot povzročitelje nasilja. Gre za tiste moške, ki navzven izražajo odklonilen odnos do nasilja nad ženskami in ga pogosto izrecno obsojajo (»Ženske ne bi nikoli udaril!«, »Kakšen moški pa si, če udariš žensko!«), ravna pa drugače. Bojijo se odziva okolice, težav, ki bi jih lahko imeli v službi, zaradi česar se še težje odločijo za vključitev v program. Za prostovoljno vključitev je potreben že začetni uvid in sprejemanje odgovornosti za povzročanje nasilja (Aničić idr.,

2015, str. 51). Kot je razvidno v grafu 1.1, je bilo v letu 2020 91 % vključenih uporabnikov in uporabnic napotenih s strani drugih institucij, le 9 % se jih je vključevalo samoiniciativno.

Graf 1.1: Viri napotitev v program

Vir: Interno gradivo Društva za nenasilno komunikacijo, 2020

Tudi iz raziskave Daphne II (2006-2008), ki jo je naredil WWP, je razvidno, da so tudi druge organizacije, ki izvajajo programe za delo s PN v Evropi, odvisne od napotitev uporabnikov v program s strani sodišč ali drugih državnih institucij, ki imajo za to pooblastila in to v kar 75 % (WWP – Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi – Projekt Daphne II 2006-2008, 2008).

Načini napotitve povzročiteljev nasilja v program Trening socialnih veščin za osebe, ki povzročajo nasilje (v nadaljevanju TSV):

1. Policija lahko na kraju dogodka nasilja v družini ob izreku prepovedi približevanja informira povzročitelja, da se lahko vključi v TSV.
2. Center za socialno delo lahko napoti povzročitelja na TSV pri vsakem strokovnem ravnanju (storitve, javna pooblastila, naloge po zakonu). Ali bo povzročitelj upošteval navodilo in se vključil, pa je njegova dobra volja. Odločbo oziroma pisno navodilo center za socialno delo lahko izda v postopkih, ko gre za izvajanje ukrepov za varstvo koristi otroka. Torej to pomeni, da povzročitelj mora biti oče mladoletnih otrok in da je center za socialno delo začel s postopkom ocene ogroženosti otroka in ugotovil, da je za odpravo te ogroženosti potrebna vključitev v TSV. Pri tem izda navodilo, ki nekega pravnega učinka sicer nima, je pa lahko posledica ne obiskovanja TSV kasneje dodaten razlog za začetek postopka za odvzem otroka.

Navodilo je lahko zapisano tudi v odločbi, ko gre za odvzem otroka, v kateri se navede, da se je dolžan vključiti v TSV, da se odpravijo razlogi za odvzem. Napoti se ga lahko tudi v okviru storitve pomoč družini za dom, na način, da podpiše dogovor, da bo sodeloval na TSV. Pri povzročiteljih, ki nimajo mladoletnih otrok, je napotovanje oteženo, saj jih ne morejo napotiti z odločbo, lahko jim vključitev le priporočajo.

3. Sodišča lahko pri izreku vsake pogojne obsodbe izrečejo varstveno nadzorstvo z navodilom, da se mora vključiti v TSV. Obstaja pa še direktna posledica, ko se v primeru ponovitve ali ne obiskovanja pogojna kazen (lahko) spremeni v zaporno. Posledice neizpolnjevanja navodil izhajajo iz člena 67. Kazenskega zakonika (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008, čl. 67), in sicer sme sodišče obsojenca posvariti, spremeniti navodilo, podaljšati varstveno nadzorstvo v mejah določene preizkusne dobe ali preklicati pogojno obsodbo.

4. Tožilec lahko obiskovanje TSV predlaga v obtožnem predlogu pri predlogu kazni oziroma na sami glavni obravnavi v okviru kazni v smislu 65. člena Kazenskega zakonika (Kazenski zakonik (KZ-1), 2008, čl. 65). V kolikor je pri tožilstvu voden postopek odložitve kazenskega pregona, je tudi tu možna napotitev osumljenca v program TSV. Če osumljeni programa ne izvaja v skladu s pravili TSV, le-ta obvesti pristojno tožilstvo, tožilec oceni, da odloženi pregon ni bil uspešen in vloži obtožni predlog na pristojno sodišče (Interno gradivo Društva za nenasilno komunikacijo, b. d.).

1.6. Načrtovanje dela s povzročitelji nasilja

1.6.1. Delo z nemotiviranimi uporabniki

Kot navaja Šugman Bohinc (2006, str. 345-346), v socialnem delu srečamo veliko ljudi, ki jih opredelimo kot uporabnike, kliente, čeprav sami tega ne želijo. Ti prejemajo psihosocialne storitve, čeprav jih aktivno ne iščejo. Takšne uporabnike stroka imenuje neprostovoljni. Skrajni primer so zaporniki ali drugi ljudje, ki jim je bila storitev socialne ustanove predpisana z zakonsko odredbo, ukrepom, torej zakonsko odrejeni, t. i. mandatni uporabniki ali klienti. Skupino uporabnikov, ki se nahaja med prostovoljnimi in mandatno napotenimi uporabniki, pa opredeli kot nejasno opredeljeno sredino, pri kateri SD ni prepričana, ali obstaja podlaga za prostovoljno udeležbo, vendar čuti razlog za skrb (Doel in Marsh, 1992, navedeno v Šugman Bohinc, 2006, str. 346).

Podobno razlago podaja Trotter (2015, str. 3), ki govori o kontinuumu oziroma lestvici, na kateri so na enem koncu napoteni uporabniki, na sredini delno prostovoljni in na drugem koncu prostovoljni uporabniki. Meja med enimi in drugimi pa ni popolnoma jasno določena.

Ena izmed težav, za katero je pomembno, da se je SD pri delu zavedajo, je, da imajo lahko uporabniki, ki so napoteni, drugačne cilje kot SD. Šugman Bohinc (2006, str. 346) pravi, da v neprostovoljnih interakcijah potekajo različni cilji in različne interpretacije pomoči uporabnika in SD, zaradi tega pa lahko pride do pomanjkanja motivacijske (ciljne) skladnosti med uporabnikom in SD, kar se lahko kaže kot odpor ali osip uporabnikov.

Med bolj učinkovitimi pristopi za večino uporabnikov, ki so napoteni, Trotter (2015, str. 21-31) navaja naslednje:

- natančna objasnitev vlog,
- krepitev in modeliranje prosocialnih vrednot,
- reševanje problemov in delo s cilji, kot jih definira uporabnik.

Slabe rezultate pa po Trotterju (2015, str. 53) dajejo naslednji pristopi:

- iskanje razlogov, da se krivi uporabnike ali kaznovanje uporabnikov,
- osredotočanje večinoma na odnos med socialno delavko in uporabnikom,
- delo s problemi in cilji samo tako, kakor jih definira socialna delavka, in pristopi, ki temeljijo na delavkini negotovosti ali neiskrenosti glede njene vloge in uporabi svoje avtoritete,
- osredotočanje na pesimizem in negativnost ter nezmožnost gledati na uporabnika v družinskem in socialnem kontekstu.

Usmeritve za izvedbo dobrega motivacijskega intervjuja podaja Hrovat (2016, str. 88), ki pravi, da SD v dobrem motivacijskem pogovoru s PN jasno poimenuje nasilje. Ne govori o konfliktih med partnerjema ali družinskih težavah, temveč dosledno uporablja besedo nasilje. Predstavi posledice, ki jih ima povzročiteljevo nasilje na druge osebe, posebej na otroke. Povzročitelja informira o njegovem nasilnem vedenju. Z njim ne sklepa zavezništev. Razume ga in podpre v tem, da se je znašel v hudi osebni situaciji, a jasno pove, da je sam odgovoren za primerne načine razreševanja nastale situacije. Nasilnega vedenja ne minimalizira in ne opravičuje. Ponudi mu izbiro glede vključitve v programe dela s povzročitelji nasilja in se do programov pozitivno opredeli. Ne dovoli žaljivega govorjenja o drugih, še zlasti ne o žrtvi. Žalitev ne presliši, temveč jih popravlja. Ves čas pa v pogovoru ohranja spoštljiv odnos do povzročitelja nasilja.

1.6.2. Vzpostavljanje delovnega odnosa s povzročitelji nasilja

V socialnem delu o odnosu med SD in uporabniki govori koncept delovnega odnosa, ki predstavlja oporo SD, da vzpostavi pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Čačinovič Vogrinčič (2002, str. 91) pojasnjuje odnos med strokovnjakom in uporabniki ali udeleženi v problemu v procesu reševanja kompleksnih socialnih problemov kot delovni odnos. Gre za dogovor o delu, ki ga je treba opraviti skupaj. Pri tem uporablja elemente delovnega odnosa, ki so dogovor o sodelovanju, instrumentalne definicije problema in soustvarjanje rešitev ter osebno vodenje. Poleg naštetih elementov se SD opre še na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu. Ti koncepti so: perspektiva moči, etika udeležnosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanjostjo ali koncept sonavzočnosti. Delovni odnos omogoči, da je ustvarjanje rešitev za kompleksne probleme ljudi zastavljeno vsakokrat znova kot izviren delovni projekt.

Dečman (2010, str. 45) trdi, da so strokovne delavke in delavci odgovorni za prizadevanje za navezavo stika s PN, motiviranje za vključitev v ustrezno obliko pomoči, ne moraliziranje, poimenovanje nasilnih dejanj s pravimi imeni in prijavo nasilnih dejanj in groženj ustreznim institucijam.

Organizacija Respect je izdala smernice za delo z moškimi, ki povzročajo nasilje nad ženskami (partnerkami, bivšimi partnerkami). Pripravljene so s strani »The Phoenix Group«, to je skupina žensk, ki so preživele nasilje v intimnem partnerskem razmerju. Cilj te skupine je svetovati SD, ki delajo s povzročitelji nasilja. Skupina je namreč opazala, da njihovi bivši partnerji nadaljujejo z nasiljem v novih partnerskih zvezah. Za delo s povzročitelji predlaga osredotočenost na delovni odnos (pomembno je, da svetovalec s povzročiteljem vzpostavi dober delovni odnos, ker je to pogoj, da bo z njim govoril o njegovem povzročanju nasilja), previdnost (potreben kontakt z žrtvijo in podpora, da zaznava rizične faktorje), iskanje znakov, ki govorijo, da povzročitelj zlorablja moč in nadzira; povečevanje samopodobe žrtve nasilja, fleksibilnost, preverjanje informacij, ki so podane s strani povzročitelja (povzročitelji so lahko manipulativni in povzročeno nasilje zanikajo, minimalizirajo, opravičujejo), sodelovanje (pomembno je, da s povzročiteljem in žrtvijo ne dela isti SD in da SD med sabo sodelujejo in si izmenjujejo informacije) (Respect phoneline, b. d.).

Respect predlaga za delo s povzročitelji naslednji način dela:

1. glej/poslušaj,
2. vprašaj,

3. oceni nevarnost/ogroženost,
4. odzovi se,
5. napoti ga v ustrezen program. Programi "anger managementa" niso ustrezni za povzročitelje nasilja v družini,
6. zapis (Respect phoneline, b. d.).

Za institucije, ki izvajajo programe za delo s povzročitelji, je potrebno, da imajo skupna strokovna izhodišča. Za te institucije je nujno, da vsebina njihovih programov temelji na jasni teoretski osnovi razumevanja nasilja, ki vključuje razumevanje spolnih hierarhij in družbenega androcentrizma. Potrebno je upoštevati tudi družbene, kulturne, verske, etične in politične vplive na nasilje in androcentrizem. Programi za delo s PN morajo za zagotovitev visoke kakovosti dela zagotavljati primerno usposobljeno osebje, ki mora imeti poleg ustrezne formalne izobrazbe naslednje lastnosti in znanje:

- angažiranost za nenasilne odnose in enakost med spoloma,
- zmožnost kritičnega razmišljanja o lastni identiteti, o vlogi spolov ter občutljivost glede spolnih hierarhij in seksizma,
- zmožnost kritičnega razmišljanja o lastnem dominantnem ali nasilnem vedenju, poznavanje lastne zgodovine nasilja,
- poglobljeno razumevanje dinamike nasilja,
- pripravljenost na kontinuirano izobraževanje o nasilju,
- asertivnost in čustveno pismenost,
- sposobnost vodenja skupin (Aničić idr., 2015, str. 47).

Bancroft (2018, str. 413-417) pravi, da mora PN skozi zapleten in kritičen niz korakov, da bi naredil resničen napredek. Koraki do spremembe so:

1. Iskreno mora priznati celotno zgodovino svojega psihičnega, spolnega in fizičnega nasilja do sedanje partnerice in do bivših, ki jih je zlorabljal.
2. Brezpogojno mora priznati, da je nasilje slabo.
3. Spoznati mora, da je bilo njegovo nasilje izbira in ne izguba nadzora.
4. Razumeti mora posledice, ki jih je njegovo nasilje imelo na žrtve in otroke ter pokazati sočutje.
5. Prepoznati mora svoj vzorec nadzorujočega vedenja in svoja stališča upravičenosti.
6. Naučiti se mora spoštljivega ravnanja, da z njim zamenja dotedanje nasilno vedenje.
7. Ponovno mora pogledati svojo izkrivljeno podobo, ki jo ima o (bivši) partnerki in jo nadomestiti z bolj pozitivnim in sočutnim pogledom.

8. Oddolžiti se mora za škodo, ki jo je naredil.
9. Sprejeti mora posledice svojih dejanj.
10. Zavezati se mora, da ne bo ponavljal svojega nasilnega vedenja in to zavezo mora spoštovati.
11. Sprejeti mora dejstvo, da se bo moral odreči svojim privilegijem in to tudi storiti.
12. Sprejeti mora dejstvo, da je premagovanje nasilnosti vseživljenjski proces.
13. Pripravljen mora biti odgovarjati za svoja dejanja, tako pretekla kot prihodnja.

Zver Makovec (2016, str. 79) v članku »Izzvala me je« piše, da programe, namenjene povzročiteljem nasilja, strokovnjaki pogosto zamenjujejo s programi obvladovanja jeze. Povzema Westermarland in Hester, ki opozarjata, da je takšna poenostavitev zelo neustrezna in da je zelo nevarno take programe uporabljati pri posameznikih, ki povzročajo nasilje v družini. Programi za obvladovanje jeze so namreč osredotočeni na tehnike obvladovanja stresa in jeze, komunikacijo in čustveno inteligentnost; programi, namenjeni delu s povzročitelji nasilja v družini, pa so osredotočeni predvsem na prepoznavo in spremembo povzročiteljevega nasilnega vedenja, njegovega odnosa do spolnosti in vpliva, ki ga ima nasilje na otroke.

1.6.3. Medinstitucionalno sodelovanje

Medinstitucionalni pristop pri obravnavi nasilja v družini se je v evropski zakonodaji razvil konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let 20. stoletja. Zajema skupno delovanje vladnih in nevladnih institucij z namenom oblikovanja učinkovitega koordiniranega pristopa k obravnavi nasilja v družini. Tudi v slovenski zakonodaji imamo multidisciplinarno sodelovanje posebej opredeljeno, in sicer v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, ki med drugim določa vlogo in naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb in drugih izvajalcev storitev na področju socialnega varstva, zdravstva, vzgoje in izobraževanja, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter določa ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini. V zakonu je kot bistveno izpostavljeno, da organi in organizacije, ki se v okviru svojega delovanja srečajo z žrtvijo nasilja, medsebojno sodelujejo (Filipčič, 2016, str. 163).

Za učinkovito delo s PN je potrebno imeti ustrezne informacije. Veliko povzročiteljev o povzročenem nasilju ne govori oziroma ne poda vseh potrebnih informacij. Za zagotavljanje varnosti žrtev je nujno usklajeno sodelovanje vseh institucij in organizacij. Posebej

pomembno je tesno sodelovanje s službami za pomoč ženskam, žrtvam nasilja in njihovim otrokom, da zagotovijo njihovo varnost. Programi za delo s povzročitelji bi morali biti vključeni v medinstitucionalne time, ker ne morejo delovati ločeno od organizacij, ki se ukvarjajo z zaščito žrtev nasilja (WWP, 2018).

Nasilje v družini zahteva celovit in povezan pristop različnih institucij, s poudarkom na hitrem ukrepanju, usmerjenem na podporo žrtvi, zagotavljanju njene varnosti in delu s povzročiteljem nasilja. Po mnenju Društva za nenasilno komunikacijo (Aničić idr., 2015, str. 76) je največja pomanjkljivost medinstitucionalnega sodelovanja predvsem nepovezano delovanje institucij, ki pri delu s posameznikom ali posameznico ne upoštevajo kompetenc in ukrepov ostalih organizacij in institucij. Povsem nedopustno je, da se v nekaterih primerih državne institucije medsebojno sploh ne obveščajo o izvedenih ukrepih. Redno medsebojno obveščanje o izvedenih ukrepih je za učinkovito preprečevanje nasilja nujno. Poleg pomanjkljive koordinacije pri izvajanju ukrepov je problem tudi neenotna praksa delovanja. Državne institucije imajo namreč kljub enaki zakonski podlagi zelo različno prakso pri izvajanju nalog in pooblastil za zagotavljanje varnosti žrtev nasilja ter ukrepov za sankcioniranje povzročiteljev nasilja. Takšno stanje posamezne žrtve in tudi povzročitelje nasilja postavlja v neenak položaj v smislu učinkovitosti obravnave.

Raziskava Bezenšek Lalič (2009, str. 64-65) je pokazala, da delo s povzročitelji nasilja pri socialnih delavkah ni tako v ospredju kot delo z žrtvami nasilja. Številne odločitve strokovnih delavk in delavcev so odvisne od posameznih socialnih delavk in delavcev, od njihovih lastnih prepričanj, od dogovorov znotraj institucije in od navodil nadrejenih. Po prepričanju nekaterih socialnih delavk in delavcev obstaja manj možnosti, da pride do strokovnih napak ali do sprejemanja subjektivnih odločitev posameznic in posameznikov, če ima center za socialno delo tim. Podaja tudi podatek, da le 62 % centrov za socialno delo povzročitelje nasilja pokliče na razgovor. Od tega v šestih centrih (11 %) samo, če to dovoli ženska. V drugih primerih pa je poziv odvisen od razgovora z žensko z izkušnjo nasilja oziroma od posameznih primerov. Razgovor opravijo ločeno v 43 % centrov za socialno delo, skupne razgovore opravljajo pa v 26 % centrov za socialno delo. V treh centrih za socialno delo se za skupni razgovor dogovorijo z žrtvijo, v trinajstih centrih (25 %) pa je postopek odvisen od primera.

Osrednji organ vodenja koordinacije multidisciplinarnega sodelovanja pri obravnavi konkretnega primera je krajevno pristojen center za socialno delo. Poleg vodenja je zadolžen

tudi za povezovanje organov in organizacij, usklajevanje poteka obravnave, spremljanje ter vodenje dokumentacije (Dečman, 2010, str. 119).

Od leta 2014 dalje imamo v centrih za socialno delo v Sloveniji zaposlene koordinatorke za obravnavo nasilja. Njihova naloga je voditi in organizirati delo regijske službe, pripravljati in načrtovati izvajanje nalog interventne službe, opravljati naloge strokovne podpore ter naloge organizacije in vzdrževanja mreže socialnovarstvenih storitev. Sodelujejo pri usposabljanju strokovnih delavcev in pri razvojnih nalogah na področju nasilja v družini. Naloga regijskih koordinatorik je tudi, da zagotovijo povzročitelju nasilja v družini storitev prve socialne pomoči v primeru izreka ukrepa prepovedi približevanja. Analizirajo podatke glede obsega pojava nasilja v družini na regijski ravni, ki jih zbirajo centri za socialno delo na podlagi zakona, ki ureja preprečevanje nasilja v družini ter na tem področju sodelujejo pri načrtovanju politike na državni ravni (13. do 18. člen Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, Uradni list RS, št. 31/2009). Ta služba je pomembna vez med centri za socialno delo in nevladnimi organizacijami pri vzpostavljanju medsebojnega sodelovanja.

V alternativnem poročilu za GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence), ki ga je 2019 napisalo Društvo za nenasilno komunikacijo in društvo SOS telefon za ženske in otroke, opozarjajo, da v Sloveniji nimamo vzpostavljenega standardiziranega, usklajenega sodelovanja med organizacijami ali pa ni poenoteno. Sodelovanje med institucijami je v veliki meri odvisno od načina dela, ki ga ima posamezni SD. To pomeni, da je v določenih mestih z določenimi strokovnjaki in posledično z določeno institucijo sodelovanje dobro in na visoki strokovni ravni, z nekaterimi strokovnjaki/institucijami pa tega sodelovanja sploh ni. Slovenska zakonodaja določa, da je usklajevalna institucija na področju nasilja v družini obvezna, izkušnje pa kažejo na to, da posamezni strokovnjaki to nalogo opravljajo zelo različno. Razlikujejo se pri sklicu medinstitucionalnih timskih sestankov (MDT), obveščanju žrtev nasilja, obveščanju sodišč o kršitvah pogojne kazni, sodelovanju z drugimi institucijami pri napotovanju PN v programe za povzročitelje (Republic of Slovenia Alternative Report for consideration by Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), 2019).

1.6.4. Ocena ponovitvene nevarnosti

Programi za delo s PN morajo prispevati k povečani varnosti žrtev nasilja in v ta namen SD, ki delajo s PN, ob vstopu v program na podlagi zbranih informacij podajo oceno ponovitvene nevarnosti za povzročanje nasilja. Na podlagi te ocene v nadaljevanju skupaj s povzročiteljem pripravijo osebni načrt odgovornosti (Aničić idr., 2015, str. 80).

Hrovat (2016, str. 90) navaja, da je ocena ponovitvene nevarnosti podana na podlagi treh meril. Prvo merilo upošteva pridobljene informacije o dinamiki in zgodovini nasilja (oblike nasilja, do koga je bil nasilen, začetek, trajanje, pogostost in intenzivnost nasilja, povzročene poškodbe idr.) ter o osebnih okoliščinah povzročitelja (zasvojenost, težave z duševnim zdravjem idr.). Drugo merilo temelji na oceni osebne odgovornosti, ki jo sprejema povzročitelj za svoja nasilna vedenja, na njegovi pripravljenosti za sodelovanje z institucijami ter na njegovi notranji motiviranosti za spremembo vedenj in osebnih prepričanj. Tretje merilo upošteva pridobljene informacije o izrečenih ukrepih, ki povečujejo varnost žrtve (prepoved približevanja idr.), podatke o tem, koliko jih povzročitelj upošteva in informacije o tem, ali je povzročitelj z žrtvijo še v stiku oziroma ali poskuša z njo navezati stik.

Na podlagi informacij, pridobljenih s pomočjo opisanih kriterijev, je mogoče narediti oceno ponovitvene nevarnosti. Možne so tri ocene ponovitvene nevarnosti:

1. Nizka stopnja ponovitvene nevarnosti: povzročitelj prevzema odgovornost za povzročeno nasilje, kaže pripravljenost za sodelovanje z institucijami in vključitev v programe dela s povzročitelji, ima že delno razvito notranjo motivacijo za spremembo lastnega vedenja. Nasilje v odnosu je prisotno krajši čas ali pa gre za prvi dogodek nasilja. Povzročitelj trenutno ne ogroža žrtve.
2. Srednja stopnja ponovitvene nevarnosti: povzročitelj nasilja ne prevzema odgovornosti za povzročeno nasilje. Nasilje zanika ali odgovornost za svoje nasilno vedenje prelaga na žrtev in/ali okoliščine. Ni pripravljen za sodelovanje z institucijami in v programih dela s povzročitelji ali je le zunanje motiviran za takšno sodelovanje. Nasilje v odnosu traja dlje časa, intenzivnost in pogostost pa se stopnjujeta. Prisotni so psihosocialni dejavniki tveganja za nasilje (zasvojenost, težave v duševnem zdravju ...). Vendar pa pridobljene informacije s strani žrtve in drugih kažejo, da povzročitelj trenutno ne ogroža žrtve.
3. Visoka stopnja ponovitvene nevarnosti: povzročitelj ne prevzema odgovornosti za povzročeno nasilje, nasilje zanika ali prelaga odgovornost na žrtev in/ali okoliščine. Ni pripravljen sodelovati z institucijami in v programih dela s povzročitelji ali je le zunanje

motiviran za takšno sodelovanje. Nasilje v odnosu traja dlje časa, intenzivnost in pogostost pa se stopnjujeta. Prisotni so psihosocialni dejavniki tveganja za nasilje (zasvojenost, težave v duševnem zdravju ...). Pridobljene informacije s strani žrtve in drugih kažejo, da povzročitelj tudi trenutno ogroža žrtev. Povzročitelj odkrito grozi z nasiljem (Aničić idr., 2015, str. 82-83).

Northcott (2012, str. 8) navaja, da se oceno ponovitvene nevarnosti za nasilje v družini lahko naredi na podlagi prepoznavanja različnih elementov tveganja. Ti so: zgodovina nasilja do družinskih članov, zgodovina nasilja do (bivših) partnerk, stopnjevanje nasilja, zgodovina obsodb za kazniva dejanja, splošna antisocialna vedenja, zloraba prepovedanih drog in alkohola, težave v duševnem zdravju, težave v intimnem partnerskem odnosu, zagovarjanje prepričanj, ki dovoljujejo nasilje nad ženskami.

Oceno ponovitvene nevarnosti je treba posredovati žrtvi nasilja ali organizaciji, ki ji zagotavlja podporo, in drugim ustreznim strokovnim službam (center za socialno delo, policija, tožilstvo). Oceno ponovitvene nevarnosti izdelata strokovni delavec oz. delavka tudi v primeru, ko se povzročitelj nasilja ne vključi v program dela in zavrača sodelovanja (na podlagi informacij od institucij, včasih tudi žrtve) (Hrovat, 2016, str. 90-91).

1.6.5. Sodelovanje z žrtvijo nasilja z namenom povečanja njene varnosti

Hrovat (2016, str. 93) ugotavlja, da pri odpravljanju nasilnega vedenja niso zadovoljive le delne spremembe, temveč je želeni končni cilj popolno prenehanje nasilnega vedenja, kar pa ni vedno mogoče. Delo s povzročitelji nasilja je dolgotrajen proces, saj gre za spreminjanje bazičnih prepričanj in vedenj posameznika. Nemogoče je doseči, da bi vsi uporabniki takoj prenehali povzročati nasilje. Prav zato je toliko pomembneje, da se že ob vključitvi uporabnikov v program osredotočimo na zagotavljanje varnosti žrtve s pomočjo raznovrstnih ukrepov; pri tem nas ne sme ustaviti vključitev povzročitelja v program.

Aničić (2015, str. 78) pravi: »Poleg pridobivanja informacij s strani uradnih institucij je nujno potrebno pridobiti informacije tudi neposredno od žrtve nasilja ali neposredno od institucij, ki ji nudijo podporo. Te informacije so pomembne in jih je smiselno pridobiti tako ob vključitvi uporabnikov kot ob zaključku programa. Prav od žrtve lahko dobimo najbolj relevantne podatke o morebitnem prenehanju ali nadaljevanju povzročiteljevega nasilnega vedenja. Razmisliti je potrebno tudi o vzpostavitvi prakse, da je kontakt z žrtvijo nujen predpogoj za vključitev povzročitelja.« V nadaljevanju pojasni, da ima takšno prakso skoraj polovica programov za delo s povzročitelji po Evropi.

Udeležba povzročitelja v programu lahko vpliva na odločitev žrtve, ali ostane v partnerskem odnosu ali odnos prekine (zapusti partnerja). Vključitev povzročitelja v program lahko žrtvi daje lažno upanje glede njegove spremembe vedenja. Hester in Lilley (2014, str. 14-15) opozarjata, da mora zaradi tega stik z žrtvami zajemati naslednje:

1. SD mora biti osredotočen_a na zaznavanje in zmanjševanje tveganja za ponovitev nasilja, povezano s stikom z žrtvijo.
2. Stik z žrtvijo mora temeljiti na prostovoljni odločitvi žrtve za sodelovanje.
3. Zagotoviti je potrebno, da je žrtev obveščena o ciljih, vsebini programa in o njenih omejitvah (npr.: vključenost v program ne pomeni, da PN v prihodnje ne bo povzročil nasilja).
4. Žrtvam je potrebno posredovati informacije o tem, kako lahko njen (bivši) partner izkoristi obisk programa z namenom manipulacije ali nadaljnjega nadzora nad žrtvijo.
5. Žrtvam je potrebno posredovati informacije o podpornih programih, ki so jim na voljo, in varnostnem načrtu.
6. Žrtve je potrebno opozoriti, če (bivši) partner preneha s sodelovanjem v programu ali če izvajalci zaznajo tveganje za njo ali otroka.
7. Ne smemo podajati sporočil, da je žrtev kakorkoli odgovorna za sodelovanje (bivšega) partnerja v programu oziroma da je odgovorna za njegov napredek.
8. Pomembno je, da so potrebe žrtve spoštovane.

Vsi ti vidiki zahtevajo izmenjavo informacij in skupne postopke ocenjevanja tveganja in napredka. Izvajalci programov za PN bi morali pridobivati informacije s strani žrtev in jih upoštevati pri delu s PN. Ker pa je v različnih državah posredovanje informacij drugim osebam lahko z zakonodajo omejeno, bi morale organizacije, ki delajo s PN in pomagajo žrtvam, pridobiti soglasje uporabnikov, da informacije lahko medsebojno posredujejo.

1.7. Učinkovitost programov za delo s povzročitelji nasilja

Aničić in drugi (2015, str. 86) menijo, da se laična in strokovna javnost pogosto sprašujeta, v kolikšni meri so programi za povzročitelje nasilja uspešni. Pri tem se uspešnost programov pogosto meri z doseganjem le enega izmed ciljev programa, in sicer z odpravo nasilnega vedenja. Če pri evalviranju programov izhajamo zgolj iz načela ničelne tolerance do nasilja, lahko hitro napačno zaključimo, da ti programi niso posebej učinkoviti, saj se večkrat zgodi, da vključeni uporabniki ne prenehajo nemudoma s povzročanjem vseh oblik in vrst

nasilja. V nadaljevanju poudarjajo, da je delo s povzročitelji dolgotrajen proces, saj gre za spreminjanje temeljnih prepričanj in vedenj posameznika. Nemogoče je doseči, da bi uporabniki takoj po vključitvi prenehali povzročati nasilje. Prav zato je toliko bolj pomembno, da se že ob vključitvi uporabnikov v program osredotočimo na zagotavljanje varnosti žrtve s pomočjo raznovrstnih ukrepov in nas pri tem ne ustavi vključitev povzročitelja v program.

Bancroft (2018, str. 407) trdi: »Po petnajstih letih delovnih izkušenj z nasilnimi moškimi zagotovo vem, da ne obstajajo bližnjice do sprememb, ne čarobne transformacije čez noč in ni lahkih poti iz tega. Spreminjanje je težko, neprijetno delo. Še vedno obstajajo nekateri moški, ki se odločijo, da bodo kopali po sebi, izkopali vrednote, ki poganjajo njihovo nasilnost in razvili resnično nov način interakcije s partnerico. Moški, ki v mojem programu naredijo znaten napredek, so tisti, ki vedo, da jih bodo partnerice zapustile, če se ne bodo spremenili, in pa tisti na pogojnem prestajanju kazni, ki imajo strogega svetovalca, ki zahteva, da se v resnici soočijo s svojo nasilnostjo.«

Podobno meni tudi Hrovat (2016, str. 94), da so za prenehanje nasilja ključni: dolgotrajno ukvarjanje s spreminjanjem vedenj, jasna sporočila vseh strokovnih delavcev in delavk, medinstitucionalno sodelovanje in ustrezne sankcije države.

Kot referenčni program za delo s PN v družini po vsem svetu se je uveljavil Domestic Abuse Intervention Program (DAIP ali model Duluth). Temelji na feminističnem stališču, da je nasilje zloraba moči povzročiteljev nasilja z namenom ohranitve kontrole nad svojimi partnerkami. Program postavlja povečevanje varnosti žrtev nasilja kot prioriteten in izhodiščni cilj. Ob tem zagovarja spoštovanje žrtev s tem, da morajo imeti pravico do samostojnega odločanja o svojem življenju. Cilj programa je tudi, da bi PN prevzel odgovornost za povzročeno nasilje, da bi se s svojim nasiljem soočil in bi ga prenehal povzročati (Paymar, kot navedeno v Eckhardt in drugi, 2013).

Izhodišče modela Duluth je v obrnitvi pozornosti od žrtve k povzročitelju nasilja, soočanju PN s posledicami, ki jih povzroča njegovo nasilje. Model Duluth spreminja razumevanje nasilja v družini kot zgolj družinski problem, ki naj bi izhajal iz psihopatoloških osebnostnih specifik posameznikov ali nefunkcionalnih družin, in obravnava nasilje v družini kot problem celotne družbe in kot kaznivo dejanje (Dobash, 2000, str. 50).

Gondolf in Jones (2001) z rezultati raziskave ugotavljata, da imajo programi za povzročitelje pomemben učinek, saj se je možnost ponovitve nasilja zmanjšala za 44-64 % pri tistih PN, ki so program zaključili. Uspešnost uporabnikov, ki so bili vključeni v program, ki

je temeljil na VKT, je bila 67 %. Bistveno manjša uspešnost (33 %) je bila pri uporabnikih, ki so bili vključeni v druge programe (nadzorovanje jeze ...). Kot uspešen program navajata Brosetski model, ki traja 15 tednov. Navedeni model temelji na delu v skupini in uporabi kognitivno-vedenjske terapije.

Gondolf (2004, str. 624) navaja, da bi programi lahko ponudili podporo (bivšim) partnerkam v daljšem časovnem obdobju. Stik z organizacijo za pomoč žrtvam je imela tretjina (bivših) partnerk v prvih treh mesecih od nasilja. V naslednjih 12 mesecih pa je imelo stik z organizacijo za pomoč žrtvam samo 8 % (bivših) partnerk. Prav tako se je izkazalo, da so programi bolj učinkoviti, kadar so PN vanje vključeni daljše časovno obdobje. Manjšo vlogo pa imajo načini dela in tehnike, ki se uporabljajo znotraj programov. Nerealno je, da si programi postavijo prenehanje povzročanja nasilja kot edini cilj. Zavedati se je potrebno, da nekateri PN ne bodo nikoli nehali s povzročanjem nasilja, niti v primeru obsodbe na zaporno kazen, razpada partnerskega odnosa ali katerega drugega razloga, in lahko, da bodo s povzročanjem nasilja nadaljevali tudi v naslednjih partnerskih odnosih. V svojem vedenju ne prepoznavajo škodljivih posledic in za spremembo vedenja niso motivirani.

Programe za delo s PN je izredno težko evalvirati, saj temeljijo na različnih metodoloških izhodiščih (različni programi, visoka fluktuacija uporabnikov, različne definicije učinkovitosti, različne definicije za merjenje uspešnosti). Dosedanje raziskave programov za povzročitelje so pokazale različne rezultate in so temeljile na različnih definicijah/merilih uspešnosti. Ena od teh raziskav (Mirabal) se je usmerila v raziskovanje uspešnosti na šestih področjih:

1. Izboljšanje odnosa z vključujočo spoštljivo komunikacijo.
2. Povečanje »prostora za delovanje« za ženske – da se jih sliši in povrne njihovo moč odločanja.
3. Občutek varnosti in odsotnost nasilja za ženske in otroke.
4. Varno, pozitivno in skupno starševstvo.
5. Povečanje zavedanja moških o posledicah nasilja nad njihovimi (bivšimi) partnerkami in otroki.
6. Varnejše in bolj zdravo otroštvo za otroke (občutek, da so slišani in je za njihove potrebe poskrbljeno).

Rezultati so pokazali, da so bili programi učinkoviti pri prvih dveh področjih, saj so PN nehali s povzročanjem fizičnega in spolnega nasilja in s tem vplivali na povečanje občutka varnosti ter zavedanja moških o tem, kakšne posledice njihovo nasilje pušča na ženskah in otrocih.

Nekateri drugi rezultati pa niso bili vzpodbudni. Še vedno so žrtve doživljale nadlegovanje, prav tako se ni povečal njihov »prostor za delovanje«. PN so tudi po zaključku programa svoje nasilje opravičevali in prelagali odgovornost za svoje nasilje na (bivše) partnerke. Posledice nasilja so bile še vedno prisotne/zaznane pri otrocih. Predvsem je zanimivo, da so tako moški kot (nekdanje) partnerke zagovarjali in verjeli v tradicionalne vloge spolov (Kelly, 2015).

O pomembnosti evalvacije programov za delo s PN govorita tudi Bennett in Williams (2011, str. 3-4). Izpostavljata, da je potrebno zavedanje, da se v programe za PN napotuje večje število moških, ki so v kazenskih postopkih za nasilje v družini spoznani za krive. Kar pa pomeni, da obstaja znatno zaupanje v učinkovitost teh programov. Vprašanje, ali je to zaupanje upravičeno, kaže na izjemno pomembnost evalvacije teh programov. V kolikor programi ne bi bili učinkoviti, bi za ženske, žrtve nasilja, lahko predstavljali lažno upanje in s tem povečali njihovo ogroženost.

2. Problem

Od leta 2010 naprej sem zaposlen v Društvu za nenasilno komunikacijo kot strokovni delavec s povzročitelji nasilja. Delo s PN je pomemben del zagotavljanja varnosti žrtve, vendar mora biti delo opravljeno strokovno in v skladu z merili in standardi za programe za delo s PN. Ta merila so v osnovi: program individualnega ali skupinskega dela, ki je zasnovan na ustrezni teoretski osnovi, multidisciplinarno sodelovanje (izmenjava podatkov med institucijami, ocena ponovitvene nevarnosti) in kontakt z žrtvijo. Če kateri od teh treh nivojev ni zagotovljen, lahko mislimo, da program že v osnovi ni »varen za žrtve«.

Pri svojem delu opažam, da je iz določenih organizacij napotenih več PN, iz drugih pa manj ali nič. Nekateri SD bolj aktivno sodelujejo pri izmenjavi informacij, drugi manj.

V tej nalogi bom raziskal, ali obstaja povezava med delom SD in vključevanjem PN v programe za delo s PN, kakšno je sodelovanje med institucijami, ki v različnih fazah dela prihajajo v stik s PN. Osredotočil se bom na prepričanja SD, ki napotujejo povzročitelje v te programe. Zanima me, v kolikšni meri menijo, da so programi za delo s PN smiselni in kakšen je njihov pomen za zmanjševanje ali preprečevanje nasilja v družini. Preveril bom, ali obstaja povezava med prepričanju SD o učinkovitosti programov za delo s PN in njihovimi odločitvami za napotovanje.

Zanima me tudi, kateri programi za delo s povzročitelji nasilja obstajajo v slovenskem prostoru, kakšni so pogoji za vključitev in ali obstajajo potrebe po dodatnih ali drugačnih programih za delo s PN.

Namen moje raziskave je ugotoviti, kakšno je stanje na področju dela s povzročitelji nasilja v Sloveniji in kako bi to področje lahko bolje uredili. Kje SD, ki so bile vključene v raziskavo, vidijo prednosti in slabosti trenutnega sistema in načina dela s PN ter s katerimi ovirami se srečujejo pri svojem delu. Ugotovitve raziskave bi lahko prispevale k izboljšanju medinstitucionalnega sodelovanja.

2.1. Raziskovalna vprašanja

1. Ali so PN samoiniciativni pri iskanju pomoči glede nasilja, ki ga izvajajo? V ozadju tega vprašanja je dejstvo, da velika večina povzročiteljev nasilja ni osebno (notranje) motivirana za vključevanje v programe za delo s PN. Velikokrat je motivacija PN zgolj zunanja (pridobitev ugodnosti, izpolnjevanje pogojev ...), kar zmanjšuje občutek, da bodo PN

spremenili svoje vedenje in prepričanja. Zanimalo me bo, na kakšen način PN vzpostavijo stik s SD, koliko jih poišče pomoč samih in koliko jih prihaja obvezno.

2. Kakšna so prepričanja SD glede učinkovitosti svetovalnega dela s PN? To vprašanje se tiče učinkovitosti obravnave. Pregledal bom, kaj SD menijo, da je pri preprečevanju nasilja najučinkovitejši ukrep. Prav tako se bom osredotočil na mnenje SD, ali menijo, da je ponudba programov dovoljšna, predvsem ali so programi dovolj specifični. Zanimalo me bo tudi, kako ocena stopnje notranje motivacije vpliva na vzpostavitev delovnega odnosa s PN in ali imajo SD dovolj informacij o programih za delo s PN, ki se izvajajo v njihovem okolju.

3. Kako SD ocenjujejo vpliv vključevanja PN v programe na žrtve nasilja? Veliko žrtev nasilja si želi, da bi se njihov partner spremenil, in verjame, da bo do tega avtomatsko prišlo s tem, ko se PN vključuje v programe. Zanimalo me bo, ali SD menijo, da zaradi vključitve PN v program žrtev ne zapusti povzročitelja in s tem povečuje svojo ogroženost.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Izvedel sem kvalitativno raziskavo, saj sem zbiral besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav. »Kvalitativna raziskava je raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način, brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili.« (Mesec, 1995, str. 11) S kvalitativnim raziskovanjem sem pridobil podatke, s katerimi sem lahko odgovoril na zastavljena raziskovalna vprašanja. Raziskava je empirična, ker sem zbiral novo, izkustveno gradivo z intervjuji. Je tudi poizvedovalna, ker sem zbiral informacije o načinu dela strokovnih delavk o tem, kaj vpliva na njihov proces dela in kakšne spremembe bi bile potrebne. Prav tako je uporabna, ker menim, da bodo moja spoznanja uporabna za prakso socialnega dela s povzročitelji nasilja v družini v Sloveniji.

Ker gre za kvalitativno raziskavo, vnaprej nisem določil klasičnih spremenljivk, temveč teme raziskovanja. Teme sem določil na podlagi raziskovalnih vprašanj. Teme, ki so me pri raziskovanju zanimale, so: načini dela (strokovna ravnanja) strokovnih delavk, ki se pri delu srečujejo s povzročitelji nasilja, medinstitucionalno sodelovanje, ponudba programov za povzročitelje v Sloveniji, učinkovitost programov za PN, vpliv vključenosti PN na ogroženost žrtve.

Vprašanja sem prilagajal glede na odgovore SD. V primeru nejasnosti sem jih dopolnjeval in tudi menjaval vrstni red glede na odgovore. Na koncu vsakega intervjuja sem dal strokovni delavki možnost, da sama kaj doda (odprto vprašanje).

3.2. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabil delno strukturiran intervju. Intervjuje sem naredil s pomočjo vprašanj, ki sem jih predhodno sestavil (Priloga A), in so razdeljeni na tri teme, ki se navezujejo na raziskovalna vprašanja. Prvi sklop vprašanj se navezuje na medinstitucionalno sodelovanje. Drugi sklop vprašanj je osredotočen na prepričanja SD glede učinkovitosti dela s PN. V tretjem sklopu pa sem se osredotočal na mnenje SD o vplivu dela s povzročitelji na žrtve.

Vir podatkov v raziskavi so predstavljali podatki, pridobljeni na osnovi petih intervjujev s strokovnimi delavkami, ki se pri svojem delu srečujejo s povzročitelji nasilja.

3.3. Populacija in vzorčenje

Vzorec vključuje enote populacije, ki izpolnjujejo kriterije, bistvene za mojo raziskavo, hkrati pa so to osebe, ki so bile pripravljene sodelovati z mano. Vzorec je neslučajnostni. Zajema pet strokovnih delavk, ki pri svojem delu prihajajo v stik s povzročitelji nasilja in so se strinjale za sodelovanje v raziskavi. Strokovne delavke prihajajo iz različnih sektorjev (državne ustanove, nevladne organizacije) in opravljajo različno delo. Vse strokovne delavke pa pri svojem delu prihajajo v stik s povzročitelji nasilja. Nekatere v večji meri delajo z žrtvami in imajo večkrat bolj posreden stik s povzročitelji in je lahko njihov stik s povzročitelji manjši.

Intervjuje sem naredil z naslednjimi strokovnimi delavkami:

- A) Strokovna delavka v Zdravstvenem domu - služba za skupnostno psihiatrijo (področje dela: delo z osebami s težavami v duševnem zdravju).
- B) Strokovna delavka v Centru za socialno delo Pomurje (področje dela: koordinatorka za preprečevanje nasilja).
- C) Strokovna delavka v Centru za socialno delo Pomurje, enota Murska Sobota (področje dela: preprečevanje nasilja med družinskimi člani, podpora žrtvam kaznivih dejanj).
- D) Strokovna delavka v Ozari - Nacionalno združenje za kakovost življenja v programu, Pisarna za informiranje in svetovanje (področje dela: delo z osebami s težavami v duševnem zdravju).
- E) Višja svetovalka v Probacijski enoti Ljubljana (področje dela: izvrševanje izvajanja pogojnih obsodb).

Z večino strokovnih delavk redno sodelujem pri izmenjavi informacij pri delu s PN, z nekaterimi tudi več kot 10 let. S koordinatorko za preprečevanje nasilja v največjem delu sodelujem pri izmenjavi informacij o PN, saj jih napotuje v programe za delo s PN, in tudi pri izdelavi ocene ponovitvene nevarnosti in oceni ogroženosti žrtev. S SD, ki delajo na CSD, v Ozari in v ZD, sodelujem občasno, takrat ko so PN vključeni v obravnavo pri njih in hkrati v program za delo s PN. Sodelovanje je omejeno na izmenjavo informacij z namenom ocene tveganja za ponovitev nasilja PN. S svetovalko v Probacijski enoti je sodelovanje redno,

vezano na njihove naloge spremljanja izvajanja varstvenega nadzorstva. Gre za redno poročanje o obiskovanju določenega PN v program in njegovem sodelovanju.

3.4. Zbiranje podatkov

Z vsako strokovno delavko sem intervju opravil individualno, po predhodnem dogovoru. Intervjuje s strokovnimi delavkami, ki delajo v Probacijski enoti Ljubljana, Ozari, Zdravstvenem domu, sem izvedel v pisarnah, v katerih delajo. Dva intervjuja (SD, ki delata na CSD) pa sem izvedel preko videokonference. Zbiranje podatkov je potekalo od maja do novembra 2022. V povprečju je posamezen intervju potekal 70 minut, najkrajši je trajal dobre pol ure, najdaljši pa 90 minut.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Podatke, pridobljene z intervjuji, sem obdelal ročno, s kvalitativno analizo podatkov. Najprej sem vse intervjuje zapisal. Zapisani so dobesedno, kot je potekal pogovor. Da bi ohranil avtentičnost odgovorov, sem zapise naredil v pogovornem jeziku. Zaradi lažje preglednosti sem jih označil s črkami (A, B, C, D, E). Vsako izjavo v določenem intervjuju sem označil še s številko (A1, B1 ...). Iz zapisanih intervjujev sem najprej izbral relevantne izjave, ki sem jih potem odprto kodiral. Izjave sem izbiral glede na teme, ki so se oblikovale na podlagi raziskovalnih vprašanj. Zaradi preglednosti sem oblikoval tabele za vsako vprašanje posebej. V eno tabelo so vključeni vsi intervjuji, ki podajajo odgovor na isto vprašanje. Vsaki enoti kodiranja sem s tehniko neposrednega poimenovanja in iskanja sinonimov pripisal pojem. Vse pojme sem nato zapisal v rezultatih.

Primer odprtega kodiranja:

RV1: Ali so PN samoiniciativni pri iskanju pomoči glede nasilja, ki ga izvajajo?

Tema: Napotovanje PN v programe za delo s PN.

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A7	Prvo, kar se naredi na pogovoru s povzročiteljem, je, da se mu ponudi Trening socialnih veščin.	Informiranje o programih za delo s PN	Napotitev PN v programe za delo s PN

B4	Osebnost nisem poznala. Nimamo niti zloženek.	Programi poznani niso	Poznavanje programov
C3	Jaz mislim, da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposabljanje. Mislim, da tudi napotujejo.	Poznavanje programov, izobraževanje	Poznavanje programov
D2	Ne, mislim, da SD ne napotujejo v programe, kar je zelo žalostno, saj kot vemo, se vsi SD redno izobražujejo, sodelujejo na okroglih mizah, strokovnih seminarjih.	V programe ne napotujejo, izobraževanje	Napotitev PN v programe za delo s PN
E2	Mislim, da SD premalo poznajo in premalo napotujejo PN v programe.	Poznavanje programov	Poznavanje programov

Na podlagi takih zapisov sem izpeljal poskusno teorijo, ki jo opisujem v rezultatih. Pri tem opisujem odnose med pojmi in kategorijami, poudarim tisto, kar sogovorniki opredelijo kot pomembno.

4. Rezultati

4.1. Samoiniciativnost povzročiteljev nasilja pri iskanju pomoči glede nasilja, ki ga izvajajo.

4.1.1. Naloge strokovnih delavk_cev pri delu s povzročitelji nasilja in vzpostavitev delovnega odnosa.

Strokovne delavke, s katerimi sem opravil intervjuje, izpostavljajo kot ključne naloge pri delu s PN:

- vzpostavitev stika (A1: *»Moja ključna naloga je, da ga dobim na osebni razgovor. Jaz sem zadovoljna tudi, če ga dobim samo preko telefona.«*);
- vzpostavitev zaupanja (B3: *»Bistveno je, da dam na odnos. Na začetku ne pritiskam, delam na zaupanju. Vzpostaviti občutek varnosti, zaupanja. Najprej ga poslušam. Ga ne sodim. Ko vidim, da se vzpostavi zaupen odnos, potem govorim o bolj bolečih stvareh. Nekoč je veljalo bolj, da ga konfrontiraš. Zdaj pa gre bolj za delo na odnosu.«*);
- napotitev v druge programe (A4: *»Ampak moja ključna naloga je, da ga opremim z vsemi informacijami, kakšne oblike pomoči obstajajo. Jim predstavim te oblike pomoči.«*);
- opredelitev ključne težave (B1: *»Pošiljali so nam storilce, ki so izvajali KD pod vplivom alkohola.«*, B2: *»Večkrat je v času pitja bilo zraven tudi nasilje.«*);
- izvajanje nalog, določenih z zakonom (C1: *»Naloge imamo določene v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in Zakonu o socialnem varstvu, skratka naloge strokovnega delavca so povabiti povzročitelja nasilja na pogovor, z njim opraviti razgovor.«*, E1: *»V okviru probacije. V okviru pooblastil Zakona o probaciji - varstvo, svetovanje, nadzor.«*).

4.1.2. Napotovanje povzročiteljev nasilja v programe

Pri napotovanju v programe za delo s PN strokovne delavke izpostavljajo, da povzročitelje v osnovi informirajo o obstoječih programih (A7: *»Prvo, kar se naredi na pogovoru s povzročiteljem, je, da se mu ponudi Trening socialnih veščin.«*). Pri tem izpostavljajo, da je najpomembneje, da SD program poznajo. Nekatere SD poznajo programe (C3: *»Jaz mislim, da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposablјati.«*), nekatere slabše

(E2: *»Mislim, da SD premalo poznajo in premalo napotujejo PN v programe.«*) oziroma jih sploh ne poznajo (B4: *»Osebn nisem poznala.«*).

S poznavanjem programov je povezano napotovanje, kjer so mnenja SD deljena; tri SD so odgovorile, da ne napotujejo oziroma se napotuje premalo (D2: *»Ne, mislim, da SD ne napotujejo v programe,...«*, E2: *»Mislim, da SD premalo poznajo in premalo napotujejo PN v programe.«*), dve pa sta odgovorili, da PN v programe redno napotujeta (E7: *»Prvo, kar se naredi na pogovoru s povzročiteljem, je, da se mu ponudi Trening socialnih veščin.«*, C3: *»Jaz mislim, da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposablјati. Mislim, da tudi napotujejo.«*).

Intervjuvanke izpostavljajo, da bi za boljše poznavanje programov in posledično več napotovanja PN v programe za povzročitelje morale biti več predstavitev programov, izobraževanj (C3: *»Jaz mislim, da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposablјati.«*) in promocijskih gradiv (B4: *»Nimamo niti zloženk.«*).

4.1.3. Izmenjava informacij med institucijami

Glede pomembnosti izmenjave informacij med institucijami so vse SD enotne, da gre za zelo pomemben in potreben del celotnega dela na področju preprečevanja nasilja v družini (E3: *»Moja potreba bi bila, da bi recimo vsakič, ko imamo povzročitelja nasilja, bil sklican MDT in da bi bil potem redno 2x na leto.«*).

Razumejo jih kot potrebne, da dobijo celotno sliko (A8: *»So dobrodošli, ker teče izmenjava informacij.«*, A9: *»Eno je, kar sem jaz govorila s povzročiteljem, drugo je, kar je s povzročiteljem govoril izvajalec TSV in potem lahko imamo celotno zgodbo, celoten zaključek.«*).

Nekatere SD pravijo, da se medinstitucionalni timski sestanki (MDT) v večini sklicujejo (A8: *»V večini zadev so MDT-ji.«*), nekatere pa povedo, da se ne sklicujejo oziroma se sklicujejo preredko (E3: *»Zdaj sem 4 leta zaposlena na probaciji in sem bila do sedaj na dveh MDT-jih in mislim, da imam delo z glavnino povzročiteljev nasilja.«*). Strinjajo pa se v tem, da bi morali v vseh primerih MDT-ji biti (E3: *»Moja potreba bi bila, da bi recimo vsakič, ko imamo povzročitelja nasilja, bil sklican MDT in da bi bil potem redno 2x na leto.«*).

Ena SD meni, da v tistih primerih, ko je PN vključen v program za povzročitelje, vabijo tudi izvajalce programa za povzročitelje (A9: *»Če bi bil vključen povzročitelj, bi v vsakem primeru povabili tudi izvajalca TSV-ja.«*), druge pa nimajo teh informacij, saj ne sklicujejo

MDT-jev (C3: *»Točno ne vem, koliko se vključuje programe za delo s PN. Na našem CSD posreduje informacije kolegica, ki opravlja pogovore s povzročitelji nasilja.«*). Prenos podatkov med institucijami poteka predvsem z namenom izdelave aktualne ocene ogroženosti žrtve (C3: *»Ta prenos podatkov med nami poteka. Mi si izmenjamo informacije, ki so pomembne za oceno ogroženosti žrtve.«*).

Izpostavljeni sta bili dve oviri, in sicer varstvo osebnih podatkov in pomanjkanje systemskega delovanja (C4: *»Je pa potrebno gledati širše – ta vidik, ki ga moramo skupaj slediti: varstvo osebnih podatkov.«*).

4.1.4. Motiviranje povzročiteljev nasilja za vključitev v program in posledice, če ne sodelujejo

SD izpostavljajo, da PN niso notranje motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj, vrednot in vedenj (A10: *»Prva motivacija je zunanja, najprej ni notranje motivacije.«*, C8: *»Konec koncev ugotavljamo, da je motivacija zelo, zelo nizka.«*, B8: *»En do dva na leto, ki so notranje motivirani, ki vidijo, da morajo nekaj pri sebi narediti.«*, C6: *»Mi opažamo, glede na to, da imamo na letni ravni kar veliko zadev, da je motivacija nizka.«*). Pričakujejo, da bi povzročitelji sčasoma razvili notranjo motivacijo (A11: *»Potem čez čas pričakujem, da bo spreminjal prepričanja.«*). Kot pomemben vidik izpostavljajo PN, ki razvijejo samokritičnost do svojih vedenj in spustijo lastne obrambne mehanizme (A11: *»Eni hitreje porušijo svoj obrambni sistem, važno, da on popusti svoj obrambni sistem, težko se mi zdi, da kaj spremenijo.«*).

Poudarjajo tudi pomen vzpostavljanja dobrega delovnega odnosa in jasnega okvira sodelovanja (E4: *»Če na začetku ne postaviš zares trdnih okvirjev in jih potem mogoče malo rahljaš, imaš lahko pozneje izredno velike težave. To se je videlo pri sodelavcih, ki so malo mehkejši in so prišli iz svetovalnih vod, so potem povzročitelji prevzeli vajeti v svoje roke.«*).

SD navajajo različne dejavnike, ki PN motivirajo za vključevanje. Predvsem je to strah pred kazenskim pregonom in zaporom (B8: *»Ko jim visi sodišče in določene kazni nad glavo.«*, C7: *»Če so napoteni s strani ODT, potem prihajajo in se vključujejo v dosti večji meri.«*, E4: *»Motivira jih najpogosteje zunanja motivacija, predvsem to, da ne bodo šli v zapor.«*). Nekatere PN motivira želja po ohranitvi partnerskega odnosa ali vzpostavitvi stika z otrokom (A15: *»Motiv drugih je, da si želijo otroke prej.«*, B10: *»Ko so odprti ukrepi za*

varstvo in zaščito otrok, je njegovo sodelovanje pokazatelj. Tam se išče pomoč otroku in ne njemu, kaj je on pripravljen narediti za otroke.»).

SD, s katerimi sem opravil intervjuje, v veliki meri poudarjajo pomembnost zavedanja notranje motivacije in prostovoljnosti, da bi PN spremenili svoja vedenja. Pomemben dejavnik za uspeh je notranja motivacija pri PN. Razvoj le-te ocenjujejo s prostovoljnim sodelovanjem PN v programih (A10: *»Ko vidim, da človek prihaja, gre za notranjo motivacijo.»*, B10: *»Ko so odprti ukrepi za varstvo in zaščito otrok, je njegovo sodelovanje pokazatelj.»*, C10: *»Hkrati vemo, da je za spremembe vedenj zelo pomembno, da so bazirane na notranji motivaciji, da se želim spremeniti in da želim delati na sebi.»*).

Večina SD ni jasno odgovorila na vprašanje, ali bi bilo potrebno vse PN s sistemskimi ukrepi napotiti v program. Pri odgovorih so navajale dvoje; po eni strani so močno zagovarjale potrebo po spremembi zakonodaje na način, da bi PN v svojih delovnih nalogah obvezno napotovale v programe, hkrati pa so poudarjale, da je prostovoljnost pokazatelj notranje motivacije PN, torej pokazatelj, da je večja verjetnost, da bo PN prenehal s povzročanjem nasilja. (C10: *»Hkrati vemo, da je za spremembe vedenj zelo pomembno, da so bazirane na notranji motivaciji – da se želim spremeniti in želim delati na sebi. S tem se postavi vprašanje, ali je dovolj, da se bo nekdo spremenil, če bo napoten od zunaj, ali bo šlo zgolj za izpolnitev obveznosti.»*).

Da bi strah pred sankcijami bil učinkovit način za motivacijo PN, izpostavljajo SD, je pomembno, da sankcijam z navodili sledi striktno izrekanje kazni. SD je izrazila potrebo po tem, da bi sodni sistem sankcije izvrševal dosledneje in hitreje (E5: *»Posledica je zaporna kazen. To se ne zgodi avtomatsko.»*, E6: *»Za moje pojme in po mojem mnenju sodišča tukaj niso dovolj stroga. Sodišče spelje najprej postopek za preklic in jih vedno najprej opozori.»*).

Navajale so tudi različne načine, s katerimi same poskušajo motivirati PN za sodelovanje, predvsem delo na odnosu, večkratnem vabljenju, iskanju notranje motivacije – boljši odnosi z otroki.

4.2. Prepričanja strokovnih delavk_cev glede učinkovitosti programov za delo s povzročitelji nasilja

4.2.1. Poznavanje programov in ustreznost programov (časovna, krajevna, specifična glede na obliko povzročenega nasilja)

Večina SD je povedala, da programe za PN poznajo, razen ene SD, ki programov ne pozna (B11: *»Sem čula, nisem poznala.«*).

Pomembno je, da so programi krajevno dostopni. SD so podale različna mnenja, nekaterim se zdi krajevna dostopnost ustrezna (A16: *»Jaz sem s TSV zelo zadovoljna, tako z dostopnostjo, ker je v MS in tako ima celo Pomurje možnost, da se vključijo.«*), drugim ne (E10: *»Ni jih dovolj, niti niso enakomerno razporejeni. DNK nima enakomerne pokritosti po celi Sloveniji.«*, B12: *»Nisem vedela, da so v MS.«*, E13: *»Predvsem se mi zdi, da bi mogli biti bolj krajevno razporejeni in nuditi več individualnega dela.«*). Več SD je izpostavilo potrebo po bolj enakomerni krajevni pokritosti programov.

Glede vsebinske ponudbe programov so posebej izpostavile potrebo po specifičnih programih za povzročitelje nasilja, ki so hkrati odvisni od alkohola (C12: *»Res opažamo, da je v Pomurju, verjetno ne samo v Pomurju, ampak tudi sicer, pri teh PN dostikrat prisotna odvisnost od alkohola. Mogoče tudi ta vidik pomoči, kar se tiče urejanja odvisnosti od alkohola, če bi se to lahko kje združilo.«*). Prav tako je bila izpostavljena potreba po delu s PN, ki povzročajo nasilje nad starejšimi (C13: *»Mogoče v zadnjem obdobju opažam več prijav nasilja nad starejšimi, dva ali tri primere v zadnjem mesecu dni, ko so bile prijave nad osebami, starejšimi od 80 let.«*). Poudarjajo, da se pojavlja potreba po programih za starše, ki povzročajo nasilje nad otroki (C16: *»Programov starševstva nimamo. O tem ne bi bilo slabo razmišljati v bodoče.«*). Program Trening starševskih veščin je eden redkih programov, namenjen staršem, ki povzročajo nasilje. Društvo za nenasilno komunikacijo izvaja program le v Ljubljani. Predvsem je izpostavljeno, da ni veliko specifičnih socialnovarstvenih programov, ki bi bili lokalno dostopni, so pa plačljivi, kar je lahko ovira.

Izpostavljena je tudi potreba po zavedanju, da so PN različni, saj za nekatere skupinska obravnava ni ustrezna in bi potrebovali individualno obravnavo (E12: *»Predvsem se mi zdi, da bi moglo biti več individualnih programov, več individualnega dela.«*).

Tudi časovna dosegljivost programov ne omogoča prilagajanja potrebam/okoliščinam PN (E11: *»V nekaterih krajih je samo en časovni termin.«*) in zato ne omogoča vključevanja oseb, ki so takrat v službi in jim delodajalec ne omogoča izhodov.

4.2.2. Učinkovitost programov za delo s povzročitelji nasilja

Odgovori glede učinkovitosti so bili različni. Večina SD je ocenila, da so programi učinkoviti (A19: *»Tudi v našem okolju je ta program prepoznan kot najbolj koristen.«*, B13: *»Vsekakor je to delo smiselno in potrebno.«*). Ena SD je ocenila, da programi niso učinkoviti (E15: *»Zdi se mi, da ni dovolj učinkovito.«*), da bi jo pa to zanimalo, vendar ne more oceniti (E14: *»Ne vem, to bi tudi mene zanimalo.«*).

Naslednji razlogi za neučinkovitost so:

- slabo medinstitucionalno in multidisciplinarno sodelovanje (E17: *»Na boljšo učinkovitost bi vplivalo, če bi bilo med institucijami boljše sodelovanje.«*),
- ker je od nasilja do vključitve v program minilo predolgo časa (včasih več let) (E16: *»Mi nastopimo takrat, ko je lahko minilo že nekaj let od tistega trenutka, ko se je nasilje nekje že zgodilo. Zdi se mi, da bi moralo biti koncentrirano delo s PN v tistem obdobju, ko je bilo povzročeno nasilje. Recimo v praksi izgleda, da ko začnemo s povzročitelji delati, lahko mine že 4, 5 let.«*),
- ni zagotovljene vzporedne pomoči žrtvi (A20: *»Če delaš samo z žrtvijo in ne delaš s PN, nisi nič naredil. Potrebno je delo z vseh strani.«*).

Posebej poudarjena je bila potreba po povratnih informacijah o vključenosti, napredku (E14: *»Mislim, da imamo tudi mi premalo informacij. Na tem področju nimamo dovolj 'feedbacka'.«*).

Kot najučinkovitejše ukrepe in storitve za preprečevanje nasilja SD navajajo naslednje:

- represivni ukrepi, izrečeni s strani policije, sodišča in tožilstva (A21: *»Prepoved približevanja, pri stopnjevanju takoj pripor.«*),
- hitri odzivi, čimprejšnja vključitev v program po nasilju (E18: *»Takojšnji odziv institucij. Se pravi, da se institucije hitro odzovejo, takojšnja intervencija.«*, D8: *»Najpomembnejše se mi zdi, da je takoj delo s PN.«*),
- multidisciplinarno in medinstitucionalno sodelovanje (D9: *»Tako bi moral biti sklican MDT, z njim bi morali biti takojšnja intenzivna obravnava, vključitev v DNK, CSD. Koordiniran pristop.«*, E19: *»Predvsem razširjeno timsko delo z vsemi vpetimi v situacijo.«*),

- aktivizem, medijske kampanje ozaveščanja javnosti o problematiki nasilja (B17: *»Da se medijsko več govori.«*, B15: *»Osveščanje družbe, krepitev ljudi v smislu samozavesti, da se to ne dopušča.«*, C17: *»Ključno se mi zdi ozaveščati javnost o nasilju v družini, o škodljivih posledicah, o preventivnih dejavnostih.«*),

- preventiva (B16: *»Preventiva. Primer, da se alkohol vsepovsod dopušča. Enako pri nasilju, da se dopušča, miselnost ljudi, če kričiš, ni tako hudo.«*, C17: *»Najučinkovitejša in najpomembnejša se mi zdi preventivna dejavnost, ozaveščanje javnosti. Ključno se mi zdi ozaveščati javnost o nasilju v družini, o škodljivih posledicah, o preventivnih dejavnostih.«*).

Ena SD meni, da izrečen ukrep kršenja javnega reda in miru, ki ga lahko izda policija, ni učinkovit, tako kot tudi pogojna zaporna kazen ne, ki jo izreče sodišče (D7: *»JRM ni učinkovit, ta ukrep pri nasilju nikoli ni primeren. Pogojna kazen ni učinkovita, saj jih ne strezni.«*). Tudi ukrep prepovedi približevanja ni vedno učinkovit, predvsem takrat, ko imamo informacije, da bosta žrtev in povzročitelj še naprej živela skupaj (E20: *»Če nam PN pove, da živi z žrtvijo in vemo, da ima izrečeno prepoved približevanja, ne naredimo nič.«*, E19: *»Večkrat vidimo absurde, da je izrečena prepoved približevanja, pa storilec in žrtev še naprej živita skupaj na 20 m².«*).

4.3. Ocena strokovnih delavk_cev glede vpliva vključevanja povzročiteljev nasilja v programe na žrtve nasilja

4.3.1. Vpliv vključenosti povzročiteljev nasilja na ogroženost žrtve

SD povejo, da je odziv žrtev zelo različen, nekatere žrtve dejstvo, da je povzročitelj vključen v program, pomiri, druge ne. Predvsem je važno, da žrtvi posredujejo informacije o tem, ali je samoiniciativen in notranje motiviran za sodelovanje (A24: *»Žrtve zanima, kaj smo ponudili povzročitelju, tudi kako se je odzval, ker je to tudi povratna informacija za žrtev, če se je pripravljen kam vključiti, poiskati pomoč in sprejeti pomoč.«*, C19: *»Vseeno mislim, da če se vključi samoiniciativno in je namen po spremembi, da lahko vpliva samo pozitivno.«*, E21: *»Verjetno nekateri povzročitelji imajo kapaciteto, da potem, ko so deležni takšnih obravnav, imajo to sposobnost, da se lahko vživijo v vlogo žrtve ali da ozavešijo procese pri sebi in spoznajo svoja lastna zmotna prepričanja, neke 'trigerje'.«*).

4.3.2. Posredovanje informacij žrtvi (glede sodelovanja povzročiteljev nasilja v programu)

SD posredujejo osnovne informacije o vključenosti: da se je vključil, da ne/prihaja, na koliko srečanjih je bil (A26: *»Osnovno je vedno, da se je vključil, da je obiskoval nekaj srečanj.«*, C20: *»Absolutno žrtvi posredujemo informacije; posredujemo povratno informacijo, če jo dobimo, če je povzročitelj vključen. V bistvu jo seznanimo s tem.«*, D12: *»Da je vključen v program. Da se z njim dela načrtovano delo.«*). Posredujejo zloženko z informacijami o programu. Posredujejo »info za žrtve« (C21: *»Posredujemo zloženko, kam je vključen in tudi tisto, kar nam vi pošljete (»info za žrtve«) in jo s tem seznanimo.«*).

Ena SD ne posreduje nobenih informacij, kar je (po njenem mnenju) v skladu z zakonodajo, ki velja na področju varstva osebnih podatkov (E22: *»Povemo, da smo zavezani k varstvu osebnih podatkov in ne smemo podajati nobenih informacij.«*). Informacij ne bi posredovala, tudi če bi jo žrtev kontaktirala in ji sporočila, da je povzročitelj ponovil nasilje (E23: *»Ne vem, ne smemo dajati nobenih informacij. Nekaj časa nazaj sem imela primer, klicala me je ena gospa, odvisno od tega, koliko si 'zverziran'. Jaz jih spodbujam, da povejo kaj več. Jaz to vse poslušam, ampak njim ne smem dajati nobenih informacij.«*).

4.3.3. Potrebe po povečanju storitev za pomoč žrtvam

Vse SD zelo enotno poudarjajo, da je potrebno krepiti tako storitve za pomoč žrtvam kot tudi programe za delo s povzročitelji. Predvsem pa krepiti zavedanje, da so za učinkovito preprečevanje nasilja potrebne uravnotežene storitve (A28: *»Definitivno bi bilo ok, da se okrepi sistem za zaščito žrtev, ampak definitivno tudi sistem pomoči povzročiteljem. Oboje mora biti uravnoteženo, če želimo nekaj doseči.«*, B18: *»Pomembna sta mi oba nivoja. Mislim, da je smiselno oboje.«*, C20: *»Ključno se mi zdi delo z obema, predvsem če partnerske veze ne prekineta.«*, E25: *»Mislim, da mora iti to z roko v roki.«*).

Več SD postavi v ospredje potrebo po sistemski rešitvi za vključevanje PN. Poudarjajo, da se PN samoiniciativno ne vključujejo. Razmišljajo o obveznosti udeležbe za PN v programih za povzročitelje (A29: *»Potrebovali bi spremembo zakonodaje za povzročitelje. Ne vem, v katerem delu, da pridejo. Obvezna udeležba.«*, A30: *»Morala bi se spremeniti zakonodaja, da bi povzročitelji dobili obveznost, da se vključijo. Mogoče bi bilo to, da je*

izrečena prepoved približevanja, dovoljšen pokazatelj, da se mora vključiti. Na policijo mora priti, na sodišče mora priti. Mi pa smo tisti, kamor jim ni treba priti.«).

Pomembno je tudi, da se PN čim hitreje vključijo v obravnavo. Od povzročitve nasilja do obravnave pogosto mine več mesecev, lahko tudi let, preden se PN vključi (začetek izvajanja navodil), ta čas bistveno vpliva na učinkovitost. Strokovne delavke, s katerimi sem naredil intervjuje, trdijo, da bi bilo potrebno:

- povečati število programov za delo s PN (D40: *»S programi za delo s PN smo podhranjeni. Premalo je SD na NVO in CSD.«*, E25: *»Sistem se mi ne zdi dovoljšen, programov je premalo.«*),
- izboljšati izobraževanje SD, ki pri delu prihajajo v stik s PN ali žrtvami (D15: *»Ojačati policijo s kadrom in strokovnim znanjem o nasilju.«*),
- povečati število zaposlenih SD na institucijah, ki obravnavajo nasilje v družini (D15: *»Da bi na vsakem CSD bil strokovni del, ki bi se ukvarjal s PN.«*),
- povečati medinstitucionalno sodelovanje (D15: *»Večje upoštevanje nevladnih organizacij, ki delajo za pomoč žrtvam.«*, D16: *»Timsko delo.«*),
- postaviti standarde za delo in zagotoviti ustrezen nivo strokovnega dela (D14: *»Včasih pa strokovni delavci ne opravijo dobro svojega dela.«*),
- povečati preventivne dejavnosti v šolah in akcije ozaveščanja o nasilju v javnosti (E25: *»Večkrat bi morale biti akcije ozaveščanja o nasilju, ne samo novembra, ko so dnevi proti nasilju. Krepi bi morali preventivo. Več dela v izobraževalnih institucijah, v OŠ. Ne samo v šolah, tudi v športnih klubih. Več bi morali širiti splošnega znanja na to temo.«*).

5. Razprava

Programi za delo s povzročitelji v Sloveniji ne bi obstajali v takšnem obsegu, če ne bi imeli sistema napotitev. Vsaj 90 % vseh vključenih uporabnikov je v programe napotenih s strani institucij v sklopu njihovih pooblastil ali storitev. Večina jih je napotenih s strani tožilstev (v postopku odloženega kazenskega pregona), centrov za socialno delo (storitev: prva socialna pomoč) in sodišč (pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom in navodilom). Tako iz lastnih izkušenj kot po mnenju večine vprašanih SD menim, da je sistem napotitev sicer delujoč, večjo težavo vidim v ponudbi programov za povzročitelje. Le-ti so sicer dostopni v več krajih, vendar ne pokrivajo vseh potreb. V nekaterih krajih je frekvenca uporabnikov tako velika, da uporabnikom ne morejo ponuditi individualnih vključitev. Prav tako se v večini krajev skupine izvajajo enkrat tedensko v dopoldanskem času. Za nekatere uporabnike, ki so zaposleni, lahko to predstavlja večjo oviro. Programe bi bilo potrebno vsebinsko nadgraditi in razširiti. Predvsem bi bilo nujno, da bi ponujali zaprte skupine, ki bi potekale v sočasnem vodenju svetovalke in svetovalca (M+Ž). V več krajih po Sloveniji bi morali ponujati tudi treninge starševskih veščin in program Skrben oče. Sedaj jih izvajajo samo v Ljubljani.

Strinjam se z mnenjem Zaviršek (1997, str. 342), da je dobro, da skupine za povzročitelje vodita dve osebi. Veliki uspehi so se namreč pokazali, če sta bila voditelja moški in ženska. Vedno namreč obstaja možnost, da pride do povezovanja moškega vodje (SD) z ostalimi moškimi (PN), zato je pomembno, da obstaja ženska sovoditeljica, ki to lahko prepozna. Druga nevarnost, ki jo lahko hitro spregledajo voditeljice, je, da povzročitelji v skupini ohranjajo nasilne vzorce obnašanja. Ocenjujem, da bilo potrebno obstoječe programe v Sloveniji nadgraditi vsaj v tem delu, da bi skupine vodili dve osebi (M+Ž).

Večina SD se do programov in metod dela s PN, ki so dostopni v Sloveniji, ni posebej opredelila. Nekaj jih je ocenilo, da so programi ustrezni. Ena izmed vprašanih SD je posebej opozorila, da v obstoječi ponudbi storitev za PN pogreša predvsem več individualnega dela s PN.

Izvajalci ke programov za delo s povzročitelji nasilja se pri svojem delu srečujejo tudi z neenotno prakso delovanja državnih institucij, iz česar izhaja, da strokovni delavci ke različno razlagajo vlogo teh programov. Primer dobre prakse je sodelovanje z institucijo, ki te programe prepozna kot enakovredne partnerje pri načrtovanju dela s povzročitelji nasilja. V teh primerih medsebojno obveščanje in dogovarjanje o delitvi nalog poteka nemoteno.

Po drugi strani pa imamo primere, ko nekatere državne institucije zavračajo takšno sodelovanje že na ravni medsebojnega obveščanja. Menijo, da zaradi varstva osebnih podatkov ne smejo predati nobenih informacij o povzročitelju nasilja. Spet druge pa povzročitelje zgolj napotijo v programe in predajo le osnovne informacije, a ne vidijo potrebe po medsebojnem usklajevanju pri načrtovanju dela in sodelovanju (Aničić, 2015).

Izkaže se, da je medinstitucionalno sodelovanje izjemno pomembno. Kot je opazno iz intervjujev, to v nekaterih primerih poteka bolje, v drugih slabše. Nekateri SD redno sklicujejo multidisciplinarne timske sestanke, drugi ne. Večkrat je to odvisno od spretnosti SD. V Sloveniji sicer imamo glede na Zakon o preprečevanju nasilja v družini sprejet Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17), vendar iz izjav nekaterih intervjuvank sklepam, da se pravilnika vedno ne upošteva in predvsem, da sodelovanje ni poenoteno. Tudi avtorji alternativnega poročila GREVIO opozarjajo, da nimamo poenotenga usklajenega sodelovanja med organizacijami, kar omenjam na strani 20.

Sodelovanje med institucijami je v veliki meri odvisno od načina dela, ki ga ima posamezni SD. To pomeni, da je v določenih mestih z določenimi strokovnjaki in posledično z določeno institucijo sodelovanje dobro in na visoki strokovni ravni, z nekaterimi strokovnjaki/institucijami pa tega sodelovanja sploh ni. Nekatera mnenja SD, s katerimi sem naredil intervjuje, to tudi potrjujejo.

Multidisciplinarni timski sestanki (MDT) so vir informacij, s pomočjo katerih izvajalci programov lahko dobijo bolj točne in celostne informacije o povzročenem nasilju. S strani uporabnikov je takšne informacije težje pridobiti, pogosto tudi zato, ker povzročitelj nasilje zanika ali ga minimalizira. MDT-ji so pomembni tudi zato, ker je to prostor, kjer lahko izvajalec programa za povzročitelje žrtvi poda realne informacije o programu in sodelovanju povzročitelja. Samo na MDT-ju se lahko oblikuje realna ocena ponovitvene nevarnosti. Kot zelo učinkovito se je izkazalo medosebno poznavanje SD iz različnih institucij, ki lahko olajša in pospeši izmenjavo informacij. Ker pa to ne more biti sistemski standard, je pomembno, da se v večji meri izvaja izobraževanje za vse SD, ki delajo na področju nasilja, da se organizira več okroglih miz in kongresov, kjer se omogoča tako prenos znanj in izkušenj kot tudi osebno navezovanje stikov med SD iz različnih institucij.

Sogovorniki izpostavljajo, da je pri delu s povzročitelji nasilja opaziti nesprejemanje odgovornosti za povzročeno nasilje. Ker se po napotitvi povzročitelj nasilja po lastni volji

odloči, ali bo sprejel pomoč ali ne, se veliko povzročiteljev v program ne vključi. Na to odločitev v veliki meri vplivajo obrambni mehanizmi povzročitelja (zanikanje, minimizacija ali prelaganje krivde za nasilje na druge).

Veliko PN je za sodelovanje v programih zunanje motiviranih, kar pomeni, da se vključijo v program, ker se bojijo posledic, ki bodo nastopile v kazenskem postopku, ali pa se bojijo, da jih bo partnerka zapustila. Takšno motivacijo lahko SD uporabijo in z njo PN krepijo in vzpodbujajo, da s pomočjo programov spreminjajo svoja prepričanja, vrednote in vedenja. Eden izmed bolj učinkovitih načinov je pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom in navodilom, ki ga izda sodišče, in odložen kazenski pregon z navodilom, ki ga izda tožilstvo. Kajti dejstvo, da povzročitelj ni zavezan sodelovati v kakršnikoli obliki pomoči, se je izkazalo kot zelo pomembna ovira pri delu s povzročitelji nasilja. Ker gre pri prvi socialni pomoči za svetovalno storitev, oseba ni primorana sodelovati. V 90. členu Zakona o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 3/07, 23/07 – popr. in 41/07 – popr.) je določeno, da se postopek za uveljavljanje storitve začne na zahtevo upravičenca, lahko pa tudi na pobudo centra, kjer ta začne postopek po uradni dolžnosti. Ta ga takrat samo seznani z možnostjo pomoči, ki jo še vedno lahko odkloni. Menim, da je to razlog, da povzročitelji pogosteje zavrnejo sodelovanje, se ne odzivajo na vabila ali pa se ne udeležijo svetovalnega razgovora. Povzročitelji nasilja v večini niso pripravljeni spremeniti svojega vedenja, stališč in vrednot, ker menijo, da niso naredili ničesar narobe. Večina povzročiteljev nasilje minimalizira, prelaga krivdo na druge in je prepričanih, da so oni žrtve nasilja. Ne sprejemajo odgovornosti za nasilno vedenje, hkrati pa se pomoči lahko udeležijo prostovoljno, kar se kaže kot rezultat, da se manjše število povzročiteljev odloči za pomoč oziroma še vedno prihaja do nasilja.

Pomembno se mi zdi, kakšen odnos strokovna delavka vzpostavi s povzročiteljem že takoj na začetku, pri prvem kontaktu. Namesto da povzročitelja obtožuje in mu govori, naj preneha z nasiljem, ga vpraša, kakšen vpliv ima to nasilno vedenje nanj in na partnerko, ali mu ustreza, da se ga partnerka boji in podobno. Na ta način se s povzročiteljem začnejo pogajati o potrebni spremembi.

Pri nekaterih povzročiteljih je prisotna tudi zasvojenost z alkoholom in duševne težave, ki otežujejo proces. Kljub temu, da raziskave potrjujejo, da med nasiljem in alkoholom ni neposredne vzročne povezave, v javnosti ostaja prepričanje, da je alkohol vzrok za nasilje v družini. Coleman in Straus (v Filipčič, 2002, str. 49) opozorita, da se ljudje z opazovanjem naučijo, da se posameznikom dejanje, ki ga naredijo pod vplivom alkohola, oprosti ali odpusti. Večje pitje alkohola se še danes sprejema kot sprejemljivo moško vedenje, ki ga

opravičujejo tudi kulturne norme. Darja Zaviršek navaja Mullenderja: »Raziskave dokazujejo, da alkohol in nasilje nista vzročno povezana, temveč da je alkohol za storilce sredstvo opogumljanja in legitimen izgovor.« (Zaviršek, 1997, str. 331)

SD je v intervjuju opozorila, da se je pri delu s PN najpomembneje osredotočiti na zdravljenje alkoholizma, kar tudi izvajajo v praksi. Sicer je alkohol res pomemben dejavnik tveganja za nasilno vedenje povzročiteljev, vendar pa zaradi tega ne smemo zmanjšati odgovornosti povzročitelja za njegova dejanja. Hrovat (2016, str. 88) poudari, da je nasilno vedenje izbira, zato ga strokovne delavke in delavci ne moremo opravičiti s kakršnimkoli ravnanjem žrtve. Lahko razumemo, da za to izbiro obstajajo določeni dejavniki tveganja (npr. brezposelnost, revščina, alkoholizem, stres), vendar ni zato nasilje nič bolj sprejemljivo in odgovornost povzročitelja nič manjša.

Ob vključitvi povzročitelja v program je dobro, da se vzpostavi stik tudi z njegovo partnerko oziroma bivšo partnerko. Pri svojem delu namreč opažam, da vključitev PN v program vpliva na odločitev žrtve, da se vrne v partnerski odnos, v katerem je doživljala nasilje, ali sprejme druge odločitve, ki temeljijo na prepričanju ali vsaj upanju, da vključitev v program hkrati pomeni tudi prenehanje povzročanja nasilja. Vključitev povzročitelja nasilja v program, žal, ne zagotavlja, da bo žrtev odslej varna in da bo ogroženost prenehala, saj so za to potrebni še številni drugi ukrepi. Učenje nenasilne komunikacije je zahteven in dolgotrajen proces, vključitev v program pa je le en korak, ki ga povzročitelj naredi. Pomembno je, da ima vsaka žrtev nasilja, katere partner je vključen v program za povzročitelje nasilja, pravico do vseh informacij v zvezi z načinom dela s PN in o njihovem sodelovanju v programu in oceno učinka, ki ga ima program na povzročitelja nasilja. Žrtvi morajo biti posredovane informacije, ki so pomembne za načrtovanje njene varnosti in/ali varnosti njenih bližnjih. Potrebno ji je podati tudi informacije o obstoječih programih, kjer lahko dobi ustrezno pomoč zase in za svoje otroke.

Delo s povzročitelji nasilja je pogosto težko in ne daje takojšnjih zelenih rezultatov. Tako s strani SD, ki delajo s povzročitelji, kot tistih, ki nudijo podporne storitve žrtvam, velikokrat naletim na skeptičen odziv, znotraj katerega izražajo, da delo s povzročitelji ne deluje in ne daje rezultatov, včasih pa tudi opazke, da zaradi vključevanja žrtve opuščajo samozaščitne ukrepe. Preverjanje učinkovitosti programov je zelo pomembno že iz varnostnega vidika. Če namreč sistem in žrtve zaupajo programom, je pomembno, da se izvajalci zavedajo odgovornosti, ki jih to prinaša.

V zadnjem podpoglavju teoretičnega uvoda sem zapisal, da je evalvacija programov za delo s PN zelo težka, a mora biti zelo kompleksna. Če bi pri evalvaciji izhajali zgolj iz samoocene vključenih povzročiteljev, bi ugotovili, da odgovori niso nujno točni in taka evalvacija bi bila nezanesljiva in neveljavna. Vključeni uporabniki pri samoocenjevanju največkrat dajejo odgovore, ki so družbeno sprejemljivi, niso pa skladni z njihovim dejanskim stanjem (niso točni, iskreni). Zaradi osebnih obrambnih mehanizmov (zanikanje, minimalizacija, opravičevanje), sramu, strahu pred kazenskim pregonom, osebno željo po ohranjanju pozitivnega vtisa pred drugimi, velikokrat odgovarjajo z netočnimi odgovori. Da bi prišli do zanesljivejših odgovorov o učinkovitosti programov, bi evalvacija morala zajemati tudi oceno izvajalcev programov za delo s PN in mnenje drugih institucij, s katerimi je PN v stiku. Nujno bi bilo pridobiti informacije tudi s strani (bivših) partnerk, ki bi lahko pojasnile, ali PN s povzročanjem nasilja nadaljuje. Vendar tudi v tem primeru ni nujno, da bi bili rezultati popolnoma zanesljivi, saj si nekatere partnerke želijo ohraniti partnerski odnos. V praksi opažam, da rezultati evalvacij programov za delo s PN močno vplivajo na odločitev institucij, ali bodo PN napotile v program ali ne. Pri svojem delu namreč ugotavljam, da SD iz drugih institucij zelo velikokrat izpostavljajo to vprašanje (v individualnih pogovorih, na okroglih mizah, seminarjih idr.).

V nekaterih primerih verjetno ni mogoče, da bi sistemsko uvedli obveznost udeležbe. To je v primerih, ko gre šele za sum storitve kaznivega dejanja nasilja. Bi bilo pa v takih primerih nujno sistemsko uvesti obveznost, da SD na CSD posreduje povzročitelju informacije o programih za povzročitelje. Ker povzročitelji niso notranje motivirani, kot je bilo v tej nalogi že večkrat omenjeno, bi bilo obvezno uvesti izobraževanje za SD, ki bi vključevalo tematiko motiviranja nemotiviranih uporabnikov.

Zelo pomembno bi bilo, da bi imeli nacionalno sprejete standarde za programe za delo s povzročitelji, kot jih ima veliko evropskih držav. V skladu s standardi bi bilo dobro vzpodbujati nastajanje novih programov za delo s povzročitelji nasilja in na ta način povečati ponudbo programov za uporabnike.

Večina intervjuvank je izpostavila pomembnost preventivnega delovanja. Aktivizem, medijske kampanje ozaveščanja javnosti o problematiki nasilja in posledicah, ki jih nasilje pušča, lahko vplivajo na spreminjanje prepričanj posameznikov in posledično družbe. Matko in drugi (2016, str. 1) opozarjajo, da so mediji prizma, skozi katero si splošna javnost oblikuje stališča o nasilju v družini in nad ženskami. Z ustreznim poročanjem splošni javnosti pošiljajo

jasno sporočilo, da je nasilje nesprejemljivo; zanj so odgovorni izključno tisti, ki ga povzročajo, zato je prav, da žrtve poiščejo pomoč za prekinitev nasilja.

Od leta 1994 v Sloveniji v okviru mednarodnih dni boja proti nasilju nad ženskami tako vladne kot tudi nevladne organizacije organizirajo in izvajajo medijske akcije in kampanje. V tem času so po več državah po svetu in tudi v Sloveniji izvedene kampanje »bele pentlje«. Nošnja bele pentlje predstavlja in promovira nenasilje moških nad ženskami. Cilj kampanje je s pomočjo različnih medijev spodbuditi moške, da podprejo sporočilo kampanje: »Nasilja ne povzročam, nasilja ne spregledam, nasilja ne spodbujam, ob nasilju primerno ukrepam, proti nasilju govorim in delujem.« (Klančar, 2010)

Že v teoretičnem uvodu sem zapisal, da je končanje nasilja nad ženskami del kulturne, družbene in politične spremembe. Temeljno poslanstvo programov za delo s povzročitelji bi moralo biti delo s fanti in dekleti v šolah in spodbujanje enakosti spolov na vseh ravneh. Tudi večina vprašanih intervjuvank je potrdila, da je preventiva najučinkovitejši ukrep za zmanjšanje nasilja.

6. Povzetek ugotovitev in predlogi

Sodelovanje povzročiteljev nasilja v programih

Ključno je zavedanje, da na sodelovanje vpliva motivacija PN, ki je največkrat zunanja. Ali se bodo PN vključevali v programe, je v največji meri odvisno od napotitve s strani SD. Pri tem je važno, da SD vzpostavi dober odnos s povzročiteljem, ga motivira za vključitev. V ospredju je potreba, da SD pozna programe za povzročitelje. Zato je potrebno, da programi za povzročitelje konstantno in dobro predstavljajo programe s predstavitvami, plakati, zloženkami, na okroglih mizah, da se SD in izvajalci programov za povzročitelje individualno povezujejo. Posebej pa je pomembno povečati izobraževanje na temo pomembnosti dela s povzročitelji. Izobraževanje s to tematiko je potrebno za strokovne delavke_ce na CSD-jih, v pravosodju, tožilstvih, zdravstvu.

Multidisciplinarno in medinstitucionalno sodelovanje

Vse intervjuvanke so bile enotne, da je multidisciplinarno sodelovanje bistvenega pomena za učinkovito delo s PN. Predvsem je pomembno za izmenjavo informacij. Na tem področju je bilo izpostavljeno slabo sodelovanje na multidisciplinarnih timskih sestankih. Potrebne bi bile sistemske rešitve (zakonodaja), obveznost sklicevanja multidisciplinarnih timskih sestankov v vseh primerih nasilja v družini in obveznost, da se na njih povabi tudi izvajalce programov za povzročitelje.

Kot ovira je bila izpostavljena zakonodaja na področju varstva osebnih podatkov. Tudi to področje bi bilo potrebno ustrezno zakonsko urediti, saj bi preprečevanje nasilja moralo biti nad varstvom osebnih podatkov.

Ukrepanje ob neudeleževanju programa za povzročitelje nasilja

Ker je veliko PN notranje nemotiviranih za spreminjanje lastnih vrednot in prepričanj, ki jim dovoljujejo uporabo nasilja, je pomembno krepiti sistem, ki PN motivira za vključevanje v programe. Predvsem z ukrepi, ki so na voljo. Težava je, ker sodišča ne prekličejo pogojnih obsodb, ko PN ne izpolnjuje navodil, in ker tožilstva ne grejo v kazenski pregon na sodišče, ko PN ne izpolnjuje navodil. Za krepitev učinkovitega preprečevanja nasilja v družini bi bilo nujno, da institucije izvršijo naložene posledice, v kolikor PN ne sodeluje oziroma ne izpolnjuje danih navodil.

Nekatere intervjuvanke so predlagale spremembe zakonodaje, ki bi omogočala obveznost vključitve PN ob prepovedi približevanja. Predlagam spremembo zakonodaje do te mere, da bo nalagala SD obveznost napotitve PN v programe za povzročitelje.

Hitro ukrepanje

Rezultati intervjujev so nakazali, da je hitro ukrepanje ob nasilju ključno, tako za pomoč in zaščito žrtev kot tudi za delo s PN. Posameznik se po nasilju hitreje vključi v obravnavo, večja je verjetnost, da bo obravnavna učinkovita. Na razsodbo sodišč je včasih treba čakati več mesecev ali let. Država bi morala s sistemskimi spremembami omogočiti hitre postopke. Izpostavljeno je bilo predvsem dejstvo, da ko se čaka na začetek izvrševanja pogojnih obsodb, preden Probacijska enota dobi sodbo in potem po postopku vabi PN, lahko mine več mesecev.

Dostopnost programov

Programi bi morali biti dostopni v več krajih. Intervjuvanka je izrazila nujnost, da je na vsakem centru za socialno delo zaposlen strokovni delavec, ki je strokovno usposobljen za delo s PN.

Programi niso časovno dostopni. Potrebno bi bilo zagotoviti programe, ki bi bili časovno dostopnejši (popoldan, zvečer).

Specifični programi

Potrebno je razvijanje novih, specializiranih programov za delo s PN. Izpostavljena je potreba po programih za delo s starejšimi, ki povzročajo nasilje, ter programih za povzročitelje nasilja, ki imajo hkrati težave z odvisnostjo od alkohola.

Zelo pomembno bi bilo razširiti programe za delo s starši, ki povzročajo nasilje.

Izpostavljena je bila potreba po ponudbi individualnega svetovalnega dela s PN.

Potrebno bi bilo uveljavljanje nadaljevalnih programov. Torej za PN, ki bi obstoječ program zaključili.

Prav tako bi morali ponujati zaprte skupine in sočasno vodenje (M+Ž). Tak program sicer v Sloveniji imamo (Skrben oče), vendar ga zaradi kadrovskih omejitev izvajajo v zelo omejenem obsegu.

Učinkovitost

Za učinkovito preprečevanje nasilja v družini je potrebno zagotoviti programe za pomoč žrtvam nasilja in programe za povzročitelje. Važno je medsebojno sodelovanje teh programov. V Sloveniji imamo v večini krajev storitve za pomoč žrtvam.

Učinkovita intervencija je izključno tista, ki je osredotočena na varnost žrtev. To je mogoče zgolj, če je z žrtvijo vzpostavljen kontakt in ji SD lahko preda ustrezne informacije o programu za PN.

Učinkovitost se večja s hitro vključitvijo povzročitelja.

Učinkovitost je boljša, če je dobro multidisciplinarno sodelovanje.

Učinkovito preprečevanje nasilja v družini je neposredno povezano z aktivističnim delovanjem in preventivnimi akcijami. Preventivne delavnice po OŠ in SŠ bi morale biti sistemsko vpeljane in financirane s strani države.

Programi za delo s PN bi morali biti ustrezno certificirani. Slovenija bi morala vzpostaviti standarde za programe za povzročitelje, ki bi bili nacionalno sprejeti. Potrebovali bi dobro evalvacijo programov.

Vpliv vključevanja povzročiteljev nasilja v programe za povzročitelje na žrtve

Vpliv na žrtve je lahko dober, lahko pa tudi slab. Lahko poveča tveganje za varnost žrtve. Intervjuvanke konkretnjših izkušenj niso izpostavljale. Da bi povečali varnost žrtev, je potrebno dobro sodelovanje vseh institucij, ki delajo na primeru. Potrebno je redno spremljanje žrtve in posredovanje informacij žrtvi. Za podajanje pravih informacij žrtvam nasilja je nujno, da SD, ki delajo z žrtvijo, poznajo programe za delo s PN in žrtvi predajo potrebne informacije.

Nujno bi bilo okrepiti centre za socialno delo in programe za delo s PN z večjim številom usposobljenih strokovnih delavk_cev.

Važno je, da SD ne vabijo povzročiteljev nasilja in žrtev skupaj na pogovore in da prepoznajo manipulacije povzročiteljev.

7. Uporabljena literatura

1. Aaron, S. M., & Beaulaurier, R. L. (2016). The Need for New Emphasis in Batterers Intervention Programs. *Trauma, Violence & Abuse*: 18 (4), 425-432. Pridobljeno 15.12.2022 s <https://www.doi.org/10.1177/1524838015622440>
2. Adjuković, D., & Pauncz, A. (2015). *How to Start a Perpetrator Programme? Issues and Dilemmas of the "Start Up" Process*. Pridobljeno 5. 10. 2022 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resources/Expert_Papers/WWP-EN%20Expert%20Essay%20-%20How%20to%20Start.pdf
3. Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G., & Miklavčič, R. (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: Strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
4. Australian Institute of Social Relations. (2010). *Prevention Strategies: Involving and Engaging Perpetrators*. Pridobljeno 15. 12. 2022 s https://www.avertfamilyviolence.com.au/wp-content/uploads/sites/4/2013/06/Prevention_Strategies.pdf
5. Bancroft, L. (2018). *Zakaj to počne? Kaj se dogaja v glavah jeznih in nadzorujočih moških*. Ljubljana: Umco.
6. Bennett, L., & Williams, O. (2011). *Controversies and Recent Studies of Batterer Intervention Program Effectiveness*. Applied Research Forum: National Electronic Network on Violence Against Women. Pridobljeno 10.1.2023 s <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=a1a1a85ad6c60c3df2f36ce8e63e906bb9be9f96>
7. Bezenšek, Lalič, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS – Telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja.
8. Caring dads. (b.d.). Pridobljeno 20.1.2023 s <https://caringdads.org/about-caring-dads-1>
9. Chiurazzi, A., Arcidiacono, C. & Helm, S. (2015). Treatment Programs for Perpetrators of Domestic Violence: European and International Approaches. *New male studies: an International Journal*, 4 (3), 5-22. Pridobljeno 18. 2. 2023 s <https://www.newmalestudies.com/OJS/index.php/nms/article/view/192/220>
10. Čačinovič Vogrinčič, G. (2015). Koncept delovnega odnosa v socialnem delu. *Socialno delo*, 41(1), 91-96.

11. Dečman, T. (2010). *Kaljenje št. 10*. Bilten Skupnosti CSD Slovenije. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
12. Dobash, R., P., Emerson R., Cavanagh, K., & Lewis, R. (2000). *Changing violent men*. London, New Delhi, Thousand Oaks: Sage.
13. Društvo za nenasilno komunikacijo (b. d.a). *Skrben oče*. Pridobljeno 20.2.2023 s https://www.drustvo-dnk.si/images/dokumenti/Caring_Dads_Brochure.pdf
14. Društvo za nenasilno komunikacijo (b. d.b). *Programi za povzročitelje: začnimo pogovor*.
15. Društvo za nenasilno komunikacijo (b. d.c). *Kaj je nasilje?* Pridobljeno 10. 2. 2023 s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
16. Eckhardt, C., Murphy, C., Whitaker, D. J., Sprunger, J., Dykstra R., & Woodard, K. (2013). The Effectiveness of Intervention Programs for Perpetrators and Victims of Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*, 4 (2), 196-231.
17. European Network for the Work with Perpetrators of domestic violence. (b.d.). Pridobljeno 10. 2. 2023 s <https://www.work-with-perpetrators.eu/about-us/faqs>
18. Filipčič, K., & Klemenčič, I. (2011). *Obravnava nasilja v družini: priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
19. Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.
20. Geldschläger H., Ginés O., Nax D. & Ponce A. (2014). *Outcome Measurement in European Perpetrator Programmes: A Survey Working paper 1 from the Daphne III project "IMPACT: Evaluation of European Perpetrator Programmes"*. Pridobljeno 10. 10. 2022 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/IMPACT/Working_Papers/Daphne_III_Impact_-_Working_paper_1_-_Outcome_Measurement_in_European_Perpetrator_Programmes_-_A_Survey.pdf
21. Gondolf, W., E. (2004). Evaluating batterer counseling programs: A difficult task showing some effects and implications. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 605-631.
22. Gondolf, E. W., Jones, A. S. (2001). The program effect of batterer programs in three cities. *Violence Victims*, 16, 693–704.
23. Hester, M. , & Lilley, S-J. (2014). *Domestic and sexual violence perpetrator programmes: article 16 of the Istanbul Convention. A collection of papers on the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Strasbourg: Council of Europe. Pridobljeno 10. 11. 2022 s

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046e1f2>.

24. Hrovat, T. (2016). Delo s povzročitelji nasilja – poročilo. *Socialno delo*, 55(1-2), 87-94.
25. Hrovat Svetičič, T., Horvat, D., Hrovatič, D., Premzl, F. (2010). Strokovna izhodišča za delo z odraslimi žrtvami in povzročitelji nasilja v družini za strokovne delavce centrov za socialno delo. *Kaljenje*. Bilten Skupnosti CSD Slovenije. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
26. Jewell, L., M. & Wormith, S., J. (2010). Variables Associated with Attrition from Domestic Violence Treatment Programs Targeting Male Batterers: a Meta-Analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 37 (10), 1086-1113.
27. Kazenski zakonik KZ-I. (2012). Ur. l. RS 50/2012, 5111-5161.
28. Klančar, T. (ur.) (2010). *365 dni boja proti nasilju nad ženskami v Ljubljani. 365-day battle against violence against women in Ljubljana*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. Pridobljeno 12. 1. 2023 s <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/publication/18712/365-dni-boja-proti-nasilju-nad-enskami-v-Ljubljani.pdf>
29. *Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini* (2011). Pridobljeno 15. 10. 2022 s <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680462542>
30. Kelly, L. (2008). *Combating violence against women: minimum standards for support services*. Pridobljeno 12. 8. 2022 s [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)
31. Kelly, L. & Westmarland, N. (2015). *Domestic violence perpetrator programmes - steps towards change*. Durham University. Pridobljeno 22. 2. 2023 s https://hubble-live-assets.s3.amazonaws.com/respect/file_asset/file/28/ProjectMirabalfinalreport.pdf
32. Leskošek, V., Urek, M., Zaviršek, D. (2010). *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih. Končno poročilo*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.
33. Matko, K., Horvat, D. (2016). *Kako poročati o nasilju v družini in o nasilju nad ženskami: priročnik za medije*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja, Pridobljeno 10. 2. 2023 s: <http://www.drustvo-sos.si/za-medije/kako-porocati-o-nasilju-nad-zenskami-in-nasilju-v-druzini>

34. Mešič, G. (2019). Delo s storilci nasilja. V V. Tašner & S. Gaber (ur.), *Misliti socialne inovacije* (str. 88-90). Univerza v Ljubljani: Pedagoška Fakulteta.
35. Mohaupt, H. (2020). *Fathering in the context of family violence: Challenges, interventions and collaboration towards child protection*. Pridobljeno 12. 12. 2022 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resources/Expert_Papers/final_fathers_expert_paper.pdf
36. Northcott, M. (2012). *Intimate Partner Violence Risk Assessment Tools: A Review*. Research and Statistics Division. Department of Justice Canada. Pridobljeno 10. 1. 2023 s https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/rr12_8/rr12_8.pdf.
37. Pauncz, A. (b.d.). *Who should provide victim support services? A review of documents and working papers on collaboration between perpetrator programmes and women's support*. Pridobljeno 14. 1. 2023 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resources/Expert_Papers/FINAL_WWP_EN_Paper_on_Collaboration_Between_DVPP_and_WSS.pdf
38. Pauncz, A., Montanus, A., Jovanović Belotić, S. (Ur.) (2021). *Policy recommendations for an effective quality assurance process of standards implementation in perpetrator programmes*. Pridobljeno 20. 2. 2023 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resources/Expert_Papers/Website_Policy_guidelines_standards_final.pdf
39. Paymar, M. (2000). *Violent no more: Helping men end domestic abuse*. Alameda, CA: Hunter House Inc.
40. *Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini* (2009). Ur. l. RS 31/09 in 42/17.
41. Rooney, R. H. (2009). *Strategies for work with involuntary clients*. West Sussex: Columbia University Pres.
42. *Republic of Slovenia Alternative Report for consideration by Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO)* (2019). Ljubljana: Association for non-violent communication Association, SOS Help-line for women and children – victims of violence.

43. Respect phonline. (b.d.). *Guidelines for working with perpetrators of domestic abuse*. Pridobljeno 10. 8. 2022 s <https://respectphonline.org.uk/wp-content/uploads/2020/10/Guidelines-for-working-with-perpetrators-of-domestic-abuse.pdf>
44. Soares., C., O., & Gonçalves, R., A. (2015). *Efficacy assessment of an intervention program with batterers*. *Small Group Research*. 46(4), 455-482. Pridobljeno 12.12.2022 s <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1046496415592478>
45. Šugman, Bohinc, L. (2006). Socialno delo z nemotiviranimi uporabniki. *Socialno delo* 45(6), 345-355.
46. Trotter, C., (2015). *Working with involuntary clients: A guide to practice*. London: Sage.
47. Verčnik, N. (2020). *Izkušnje socialnih delavk z uporabniki, ki so napoteni na center za socialno delo* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
48. Wilson, K., J., (1997). *When violence begins at home: A comprehensive guide to understanding and ending domestic abuse*. Alameda (CA): Hunter House.
49. WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe. (2008). *Pomembni aspekti v zvezi z dokumentacijo in evalvacijo programov dela z moškimi, storilci nasilnih dejanj v družini, WWP – Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi – Projekt Daphne II 2006 – 2008*. Pridobljeno 15. 10. 2022 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-_2012/documentation/wwp_documentation_aspects_si_2008_vers_1_1.pdf
50. WWP – Delo s storilci nasilnih dejanj v družini v Evropi – Projekt Daphne II 2006 - 2008. (2008). *Smernice za razvoj standardov za vzgojne programe za moške, storilce nasilnih dejanj v družini*. Pridobljeno 18. 2. 2023 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/2006_-_2012/guidelines/wwp_standards_si_2008_vers_1_1.pdf
51. WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe. (2018). *Guidelines to Develop Standards for Programmes Working with Perpetrators of Domestic Violence - Working Document Version 3*. Pridobljeno 10. 10. 2022 s https://www.work-with-perpetrators.eu/fileadmin/WWP_Network/redakteure/Resources/Guidelines/WWP_EN_Guidelines_for_Standards_v3_2018.pdf
52. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini*. (2008). Ur. l. RS 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk.
53. *Zakon o socialnem varstvu* (2007). Ur. l. RS 3/07, 23/07 – popr. in 41/07 – popr.
54. Zaviršek, D. (1997). Diskurzi o nasilju in pomoči. *Socialno delo*, 36(5-6), 329-345.

55. Zver Makovec, M. (2016), »Izzivala me je« O povzročiteljih nasilja in delu z njimi. *Socialno delo*, 55(1-2), 77-86.

8. Priloge

8.1. Priloga A: Vprašanja za izvedbo intervjujev

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo?

So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami?

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

Kako ocenjujete sodelovanje s programi za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja– multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

Kje vidite dodano vrednost programov za delo s PN pri preprečevanju nasilja v konkretnih primerih?

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?

3.

Kako ocenjujete vpliv vključevanja PN v programe na žrtve?

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu? V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?

Menite, da programi povečujejo tveganje za nasilje do (bivše) partnerke?

Kakšne informacije o programu za povzročitelje posredujete žrtvi, v kolikor je PN vključen vanj?

Menite, da PN izkoriščajo programe za manipuliranje s sistemom?

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?

8.2. Priloga B: Odprto kodiranje

Kategorije:

1. Naloge SD pri delu s PN
2. Odnos s PN
3. Napotitev PN v programe za delo s PN
4. Medinstitucionalno sodelovanje
5. Motivacija
6. Učinkovitost programa
7. Vpliv na žrtve
8. Dinamika v odnosu
9. Zakonodaja – sistem
10. Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini

RV1: ALI SO PN SAMOINICIATIVNI PRI ISKANJU POMOČI GLEDE NASILJA, KI GA IZVAJAJO?

1. NALOGE SD PRI DELU S PN IN VZPOSTAVITEV DELOVNEGA ODNOSA

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Moja ključna naloga je, da ga dobim na osebni razgovor. Jaz sem zadovoljna tudi, če ga dobim samo preko telefona.	Vzpostavitev stika	Naloge SD pri PN
A2	Važno mi je, da z njim vzpostavim nek stik. Pomembno mi je, da ga slišim, slišim njegovo reakcijo, kaj ima za povedati o dogodku, ali ga zanika, minimalizira, da potem vem, kam gre naprej – v kateri smeri naprej peljati pogovor.	Vzpostavitev stika	Naloge SD pri PN
A3	To je moja ključna vloga, da ga tako daleč motiviram, da sprejme pomoč.	Motivacija	Naloge SD pri PN
A4	Ampak moja ključna naloga je, da ga opremim z vsemi informacijami, kakšne oblike pomoči obstajajo. Mu predstavim te oblike pomoči.	Vzpostavitev stika	Naloge SD pri PN
A5	Ga motiviram in prenašam ta njegov vzorec na sebe, da dobi uvid v storjeno dejanje.	Motivacija	Naloge SD pri PN
A6	Najraje sem, ko imam telefonsko številko. Držim se tega, da čimprej kontaktiram povzročitelja. Že mogoče v času PP, saj je to trenutek, ko bo mogoče toliko nemočen, da bo vseeno privolil v sodelovanje. To je en način, ki ga ubiram. Sicer pa pisno, po pošti. Veste, on ima prepoved približevanja, domov ne sme, pošto dobi po preteku. Iščemo ga. Telefonske dobim s strani policije. Redko tudi s strani žrtev. Ni mi tako važno, če kršim predpise o varstvu osebnih podatkov, meni je važno, da ga dobim. Meni je ključno, da povzročitelja dobim.	Vzpostavljanje stika	Odnos s PN
B1	Pošiljali so nam storilce, ki so izvajali KD pod vplivom alkohola. Delali smo striktno z alkoholom. Hodili so k nam zaradi alkohola.	Opredelitev ključne težave	Naloge SD pri delu s PN
B2	Večkrat je v času pitja bilo zraven tudi nasilje.	Opredelitev ključne težave	Naloge SD pri delu s PN
B3	Bistveno je, da dam na odnos. Na začetku ne pritiskam, delam na zaupanju. Vzpostaviti	Vzpostavljanje zaupanja	Odnos s PN

	občutek varnosti, zaupanja. Najprej ga poslušam. Ga ne sodim. Ko vidim, da se vzpostavi zaupan odnos, potem govorim o bolj boleči stvari. Nekoč je veljalo bolj, da ga konfrontiraš. Zdaj pa gre bolj za delo na odnosu. Čez čas pa pričakuješ, da bo bolj kritičen do sebe.		
C1	Naloge imamo določene v zakonu o preprečevanju nasilja v družini in zakonu o socialnem varstvu, skratka naloge strokovnega delavca so povabiti povzročitelja nasilja na pogovor in z njim opraviti razgovor.	Izvajanje nalog, določenih z zakonom	Naloge SD pri delu s PN
C2	Namen pogovora je spodbuditi in motivirati povzročitelja za spremembo svojega ravnanja, spodbujanje v vključitev v razne programe pomoči – tako na CSD kot izven.	Vzpostavitev stika	Naloge SD pri delu s PN
D1	Žrtve, ki so vključene v program, prosijo, da se pogovorimo s PN.	Vzpostavitev stika	
E1	V okviru probacije. V okviru pooblastil zakona o probaciji – varstvo, svetovanje, nadzor.	Izvajanje nalog, določenih z zakonom	Naloge SD pri delu s PN

2. NAPOTOVANJE PN V PROGRAME ZA DELO S PN

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A7	Prvo, kar se naredi na pogovoru s povzročiteljem je, da se mu ponudi Trening socialnih veščin.	Informiranje o programih za delo s PN	Napotitev PN v programe za delo s PN
B4	Osebnost nisem poznala. Nimamo niti zloženek.	Poznavanje programov	Poznavanje programov
C3	Jaz mislim, da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposablјati. Mislim, da tudi napotujejo.	Poznavanje programov, izobraževanje	Poznavanje programov
D2	Ne, mislim, da SD ne napotujejo v programe, kar je zelo žalostno, saj kot vemo, se vsi SD redno izobražujejo, sodelujejo na okroglih mizah, strokovnih seminarjih.	Izobraževanje	Napotitev PN v programe za delo s PN
E2	Mislim, da SD premalo poznajo in premalo napotujejo PN v programe.	Poznavanje programov	Poznavanje programov

3. IZMENJAVA INFORMACIJ MED INSTITUCIJAMI (MDT)

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A8	V večini zadev so MDTji. So dobrodošli, ker teče izmenjava informacij.	Izmenjava informacij	Medinstitucionalno sodelovanje
A9	Dobrodošlo bi bilo, da se vključi tudi povzročitelj v programe za povzročitelje in bi se potem lahko na MDTje vključeval tudi izvajalec programov za delo s PN. MDTji redno tečejo. Če bi bil vključen povzročitelj, bi v vsakem primeru povabili tudi izvajalca TSVja. Eno je, kar sem jaz govorila s povzročiteljem, drugo je, kar je s povzročiteljem govoril izvajalec TSV in potem lahko imamo celotno zgodbo, celoten zaključek.	Vključevanje izvajalcev programov za delo s PN	Medinstitucionalno sodelovanje
C3	Točno ne vem, koliko se vključuje programe za delo s PN. Na našem CSD kolegica, ki opravlja pogovore s povzročitelji nasilja, posreduje informacije. Ta prenos podatkov med nami poteka. Mi	Vključevanje izvajalcev programov za delo s PN, Izmenjava	Medinstitucionalno sodelovanje

	si izmenjamo informacije, ki so pomembne za oceno ogroženosti žrtve.	informacij	
C4	Je pa potrebno gledati širše – ta vidik, ki ga moramo skupaj slediti: varstvo osebnih podatkov.	Ovira	Medinstitucionalno sodelovanje
C5	Se pravi s soglasjem te osebe.	Ovira	Medinstitucionalno sodelovanje
D2	Mislim, da ni. Bi pa moglo biti. str.del. CSD bi morali v večji meri sistematično delovati in takoj avtomatsko misliti na delo s PN.	Sistemsko delovanje	Medinstitucionalno sodelovanje
E3	Mislim, da se premalo poslužujemo MDTjev. Moja potreba bi bila, da bi recimo vsakič, ko imamo povzročitelja nasilja, da bi bil čisto vedno sklican MDT in da bi bil potem redno 2x na leto MDT. Zdaj sem 4 leta zaposlena na probaciji in sem bila do sedaj na dveh MDTjih in mislim, da imam delo z glavnino povzročiteljev nasilja.	Sistemsko delovanje, MDT	Medinstitucionalno sodelovanje

4. MOTIVIRANJE PN ZA VKLJUČITEV V PROGRAM //
POSLEDICE, ČE PN NE SODELUJE

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A10	Prva motivacija je zunanja – najprej ni notranje motivacije. Ko vidim, da človek prihaja, gre za notranjo motivacijo.	Ni notranje motivacije	Motivacija
A11	Potem čez čas pričakujem, da bo spreminjal prepričanja. Eni hitreje porušijo svoj obrambni sistem, važno, da oni popustijo svoj obrambni sistem, težko se mi zdi, da kaj spremenijo.	Spreminjanje prepričanj in obrambnih mehanizmov	Sprememba prepričanj
A12	Povezava z medsebojnimi odnosi. Pri alkoholizmu je važno, da povesta oba.	Nasilje in odvisnost od alkohola	Zdravljenje alkoholizma
A13	Dela se na partnerskem odnosu. Tudi patološke ljubosumnosti ni v času abstinence in tudi ker oba sodelujeta.	Motivacija ohranitev partnerskega odnosa, Delo na partnerskem odnosu	Motivacija
A14	Zaporniki so prihajali zgolj zaradi ugodnosti.	Ni notranje motivacije, Pridobitev ugodnosti	Motivacija
A15	Motiv drugih, da želijo otroke prej.	Ni notranje motivacije, Pridobitev ugodnosti	Motivacija
B8	Kaj jih motivira? Ko jim visi sodišče in določene kazni nad glavo. Osebo pri meni je to, da jim svetujem, da je dobro zanje, da začnejo spreminjati svoje vedenje – to zelo malo. 1-2 na leto, ki sta notranje motivirana, ko vidita, da morata nekaj pri sebi narediti.	Ni notranje motivacije, Pridobitev ugodnosti	Motivacija
B9	Posledice: nobenih – gre za svetovalni pogovor, ki se	Nima posledic	Posledice

	ga lahko udeleži na lastno željo.		
B10	Jaz sicer lahko napišem v obvestilo, da se svetovalnega razgovora ni udeležil, ki je en pokazatelj naprej za načrtovanje varnosti žrtev. Ko so odprti ukrepi za varstvo in zaščito otrok, je njegovo sodelovanje pokazatelj. Tam se išče pomoč otroku in ne njemu. Kaj je on pripravljen narediti za otroke.	Vpliv – informacija, ko so odprti ukrepi za varstvo in zaščito otrok	Posledice
C6	Mi opazamo, glede na to, da imamo na letni ravni kar veliko zadev, da je motivacija nizka. Domnevni povzročitelji nasilja se zelo redko vključijo v svetovalne oblike pomoči, celo pri nas na CSD – skozi pogovor, razgovor, skušamo vzpodbuditi, motivirati, da bi se vključili, ampak pogosto se ne vključijo. To je naša ocena. Je pa tudi okoliščina – prostovoljnost, ki mogoče kaj prinese k temu.	Nizka notranja motivacija. Vzpodbuda in motiviranje. Pogosto se ne vključijo.	Motivacija Prostovoljna vključitev
C7	Če so napoteni s strani ODT, potem prihajajo in se vključujejo v dosti večji meri.	Napotitev s strani ODT	Motivacija
C8	Opazamo, da je motivacija za vključevanje zelo zelo nizka, prisotno je minimaliziranje nasilnega vedenja, prelaganje odgovornosti, zanikanje. Konec koncev ugotavljamo, da je motivacija zelo zelo nizka.	Minimaliziranje nasilja, Obrambni mehanizmi.	Motivacija
C9	Ker je nasilje v družini po Slo zakonodaji KD, za katero je zagrožena kazen zavora in ga uvrščamo med hujša KD, je mogoče smiselno razmišljati v tej smeri, ker zdaj vidimo, da če se prostovoljno nekdo vključi, ni dovolj učinkovito. S tem bi imeli sicer samo zunanji faktor – sprožilec, da se ga vključi.	Zakonska obveza za vključitev (?)	Prostovoljna vključitev Posledice ne-vključevanja
C10	Hkrati vemo, da je za spremembe vedenj zelo pomembno, da so bazirane na notranji motivaciji – da se želimo spremeniti in da želimo delati na sebi. S tem se postavi vprašanje: Ali je dovolj, da se bo nekdo spremenil, če bo napoten od zunaj ali bo šlo zgolj za izpolnitev obveznosti? Zelo težko dam enoznačen odgovor.	Nizka učinkovitost, v kolikor ni notranje motivacije	Učinkovitost
D4	Motivacija je v začetku še prisotna, vendar zelo hitro mine. Šel je samo za to, da mu ne bi težilo. Ko je 2x šel, so mu nehali težiti in je mislil, da jo dovolj, saj so mu nehali težiti.	Ni notranje motivacije.	Motivacija
D5	Če ne sodeluje, ne vidim smisla, da delam z njim, mora se vključiti na CSD, da so vsaj nekje seznanjeni z njim. Iz programa ga ne izključimo, naredimo dogovor, da se mora nekam vključiti. Če tega ne naredi, potem po navadi ne prihaja v program.	Ni posledic	Posledice
D6	Zakonodaja bi lahko v večji meri nalagala vključevanje.	Ni zadostna	Zakonodaja
E4	Bi rekla, da jih je zelo malo. Motivira jih najpogosteje zunanja motivacija, predvsem to, da ne bodo šli v zapor. Pri enih pa se mi zdi tipično, da nas na začetku ne jemljejo	Ni notranje motivacije, Motivira jih strah pred posledicami	Motivacija

	zares. Ker nismo še znana institucija in ker ti razgovori v začetku ne delujejo nič kaj vzpodbudno. Če na začetku ne postaviš zares trdne okvirje in jih potem mogoče malo rahljaš, imaš lahko potem izredno velike težave. To se je videlo pri sodelavcih, ki so mehkejši in so prišli iz svetovalnih vod, so potem povzročitelji prevzeli vajeti v svoje roke. Predvsem bi rekla, da gre za zunanjo motivacijo. Da bi lahko rekla, da imajo notranjo iskreno potrebo po svetovanju, na žalost, to redko opazim.		
E5	Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami? Ja. Ampak za moje pojme premalo. Posledica je zaporna kazen. To se ne zgodi avtomatsko.	Posledica je zaporna kazen.	Posledice
E6	Po moje sodišča tukaj niso dovolj stroga. Sodišče spelje najprej postopek za preklic in ga vedno najprej opozori. Bi rekla, da ima sodišče nizke standarde, kaj se šteje za obravnavo. Za moje pojme prenizke.	Sodišče ne izreka kazni v dovoljšni meri	Posledice
E7	Če gledava storilce KD, bi rekla, da je nizka motivacija za spreminjanje lastnih prepričanj. Nadzorstvo je lahko najdaljše 5 let, kolikor je preizkusna doba. Dokler ni prišlo do spremembe zakona, da če se probacijska naloga nekaj časa ni izvrševala, ker je bila oseba v zaporu ali da ni redno prihajala na razgovore, se mu to ni podaljšalo, ampak se mu je to vštelo v paket, ki ga je imel v začetku določenega. Zdaj se je kazen decembra 2021 spremenila, ta čas neizvrševanja probacijske naloge se podaljša, lahko tudi čez preizkusno dobo, ki je 5 let. Ampak te stvari so še v povoju.	Izrekanje sankcij, v kolikor PN ne sodeluje	Motivacija Zakonodaja Posledice
E8	Najpogostejše obdobje sta dve leti. Pravni akti so najpogostejše tako strukturirani, da imajo storilci KD najpogostejše izrečeno pogojno obsodbo z VN za čas dveh let z navodilom obiskovanja psihološke posvetovalnice, včasih pa konkretno definirano recimo DNK. Ta dveletni čas se šteje od datuma pravnomočnosti do izvršljivosti sodb. V praksi to pomeni, da sodba postane pravnomočna danes, mi pravni akt dobimo čez en mesec, včasih čez pol leta. Potem mi osebo vabimo, lahko 18 dan po ZUPu, pa je še dodatno en mesec okrog. Lahko je že ena petina časa zgubljenega.	Čas je predolg. Predolgi zakonodajni in upravni postopki.	Čas od dogodka (nasilja) do vključitve. Zakonodaja.
E9	Potem pa na začetku oni pridejo in prvi mesec so razgovori zelo informativni – podajanje informacij, pridobivanje informacij, razmejevanje tega, kaj je naša vloga. Preden se samo vsebinsko delo začne, je polovica probacijske naloge že mimo. Mislim, da je eno leto premalo. Probacija deluje že 4 leta. Ko smo bili ustanovljeni,	Podajanje informacij, vzpostavitev delovnega odnosa, razmejitev vlog.	Vzpostavljanje stika (odnosa).

	smo bili preobremenjeni – 70 do 90 oseb na svetovalca. Tega vsebinsko nismo zmogli. Še tega, kar je zakonski minimalni standard, nismo mogli izpolnjevati. Mi str., del. sporočamo, da bi za strokovno delo bilo OK 30 zadev na svetovalca. Zdaj jih imamo zelo različno. Jaz imam same težje primere. Nimam prekrškovnih zadev. Imam samo pogojne obsodbe z VN in pogojne odpuste z VN. Imam tudi zelo malo dela v splošno korist. V povprečju imam 50 zadev.		

RV2: KAKŠNA SO PREPRIČANJA SD GLEDE UČINKOVITOSTI SVETOVALNEGA DELA S PN?

5. POZNAVANJE PROGRAMOV IN UTRZNUOST PROGRAMOV (ČASOVNA, KRAJEVNA, SPECIFIČNA GLEDE NA OBLIKO POVZROČENEGA NASILJA

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A16	Jaz sem s TSV zelo zadovoljna, z dostopnostjo, ker je v MS in tako ima celo Pomurje možnost vključitve.	Krajevna dostopnost	Dostopnost
A17	Tudi s ponudbo programov, za mladoletne, skupine, individualno sem zadovoljna, nisem pa zadovoljna s tem, ker se ne vključujejo nimajo motivacije po vključitvi.	Različne oblike programov	Specifični programi
A18	Mislim, da se vaš program prilagaja specifikam. Če imamo mladoletnika, če imamo vrstniško nasilje, tudi to, da ste šli na Zoom.	Prilagodljivost specifičnim potrebam	Prilagodljivost
B11	Sem slišala, nisem poznala.	Programov ni	Dostopnost
B12	Nisem vedela, da so v MS.	Krajevna dostopnost	Dostopnost
C11	So dostopni.	Krajevna dostopnost	Dostopnost
C12	Res opažamo, da je v Pomurju, verjetno ne samo v Pomurju, ampak tudi sicer, pri PN dostikrat prisotna odvisnost od alkohola. Mogoče tudi ta vidik pomoči, kar se tiče urejanja odvisnosti od alkohola, če bi se to lahko kje združilo.	Fokus tudi na odvisnost od alkohola	Specifični programi
C13	Konkretno ne opažamo posebnih skupin, za katere bi potrebovali specifične programe.	Prilagodljivost specifičnim potrebam	Prilagodljivost
C14	Mogoče v zadnjem obdobju opažam več prijav nasilja nad starejšimi, dva ali tri primere v zadnjem mesecu dni, ko so bile prijave nad osebami, starejšimi nad 80 let. Zadeve smo uspešno uredili z izrekom ukrepa PP in umikom v dom starejših. Tudi z ukrepi po ZPND. Mogoče je v zadnjem času več prijav nasilja nad starejšimi kot jih je bilo prej.	Usmerjeni na delo s PN nad starejšimi	Specifični programi
C15	Če pa gre za nasilje nad mladoletniki, se ureja po določbah družinskega zakonika, kar obravnavajo sodelavke, ki delajo na področju ukrepov za varstvo koristi otrok. Če v teh primerih gre za ogroženost otrok, se poda predlog na sodišče. Tudi v teh	Usmerjeni na delo s povzročitelji nasilja nad otroki	Specifični programi

	primerih oziroma kadarkoli govorimo o nekih težavah v družini, je naše glavno vodilo svetovalna pomoč. Prvenstveno svetovalna pomoč družini. Tudi če se tekom obravnave ugotovi, da otrok v družini ne more biti, je naša vloga še vedno svetovalna – bodisi jih napotimo ven, če že ne želijo sodelovati z nami, vsekakor pa je naše vodilo svetovalna pomoč družini z namenom, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je otrok ogrožen.		
C16	Starše, ki povzročajo nasilje, lahko napotimo v programe, tudi na DNK. V Pomurju nimamo posebnih programov za pomoč staršem, jih pa lahko napotimo v Zdravstveni dom. V Pomurju nimamo velike mreže programov pomoči, če so, so svetovalnice, kjer so zadeve plačljive in se potem posamezni uporabniki ce težko odločajo za vključitev. Programov starševstva nimamo. Ne bi bilo slabo razmišljati o tem. CSD izvaja storitve; imamo socialnovarstvene storitve, pomoč družini za dom. Namen te storitve je opolnomočenje (tudi) staršev.	Usmerjeni na delo s povzročitelji nasilja nad otroki	Specifični programi
E10	Ni jih dovolj, niti niso enakomerno razporejeni. V bistvu je DNK in prelomi, potem pa se nekako zaključijo. DNK nima enakomerne pokritosti po celi Sloveniji.	Programov ni dovolj. Programi niso enakomerno dostopni.	Pokritost / mreža programov Dostopnost
E11	V nekaterih krajih je samo en časovni termin.	Programi niso enakomerno dostopni.	Dostopnost
E12	Potem so tudi specifične kakšnih oseb, eni mogoče res niso za skupinsko obravnavo. Zdi se mi, da bi mogla biti večja pokritost s temi programi, tudi različni programi. Predvsem se mi zdi, da bi moglo biti več individualnih programov, več individualnega dela. Nisem kompetentna, da bi sodila, ali programi vsebinsko pokrijejo področje.	Potrebno več individualnih programov.	Specifični programi
E13	Predvsem se mi zdi, da bi mogli biti boljše krajevno razporejeni in nuditi več individualnega dela.	Krajevno bi morali biti boljše razporejeni.	Pokritost / mreža programov

6. UČINKOVITOST PROGRAMOV ZA DELO S PN

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A19	Tudi v našem okolju je ta program prepoznan kot najbolj koristen, če bi se povzročitelji vključevali.	Program je koristen	Program je učinkovit
A20	Če delaš samo z žrtvijo in ne delaš s PN, nisi nič naredil. Potrebno je delo z vseh strani.	Potrebna pomoč žrtvam in delo s PN	Učinkovitost
B13	Vsekakor je smiselno in potrebno to delo.	Program je smiseln	Program je učinkovit
B14	Vsak je zmožen sprememb, vprašanje, koliko časa kdo rabi. To sem videla v času alkoholiziranosti. Važno je, da se da ljudem	Notranja motivacija, dolgotrajnost	Program je učinkovit

	priložnost.	programa	
E14	Ne vem, to bi tudi mene zanimalo. Mislim, da imamo tudi mi premalo informacij. Na tem področju nimamo dovolj feedbacka.	Potreba po evalvaciji	Učinkovitost
E15	Zdi se mi, da ni dovolj učinkovito. Ravno tudi zaradi slabega medsebojnega sodelovanja med institucijami.	Programi niso učinkoviti zaradi slabega MDT sodelovanja	Učinkovitost
E16	Pa še to: mi nastopimo takrat, ko je lahko že nekaj let od tistega trenutka, ko se je nasilje nekje že zgodilo. Zdi se mi, da bi moralo biti koncentrirano delo s PN v tistem obdobju, ko je bilo povzročeno nasilje. Recimo v praksi zgleda, ko začnemo s povzročitelji delati, lahko mine že 4, 5 let.	Program ni učinkovit Predolgo časa od nasilja do vključitve	Učinkovitost
E17	Na boljšo učinkovitost bi vplivalo, če bi bilo delo s PN opravljeno prej, kmalu po dejanju in če bi bilo med institucijami boljše sodelovanje.	Program ni učinkovit Predolgo časa od nasilja do vključitve, Programi niso učinkoviti zaradi slabega MDT sodelovanja	Učinkovitost

7. UČINKOVITOST UKREPOV IN STORITEV ZA PN

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A21	prepoved približevanja, pri stopnjevanju takoj pripor, to so zunanji dejavniki,	Represivni ukrepi izrečeni s strani policije, odt, sodišča	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini
A22	notranji dejavniki – to je takrat, ko je povzročitelj pripravljen na sodelovanje in dobi uvid.	Notranja motivacija PN	Samoiniciativnost za spremembe
A23	Mogoče tudi to, da je zagrožena zaporna kazen – pogojna in obvezna vključitev v DNK – v TSV.	Navodilo ODT, sodišča	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini
B15	Osveščanje družbe, krepitev ljudi v smislu samozavesti, da se to ne dopušča. Samozavest je premajhna že pri majhnih deklicah in se dopusti marsikaj.	Osveščanje širše javnosti	Osveščanje javnosti
B16	Preventiva. Primer, da se alkohol vsepovsod dopušča. Enako pri nasilju, da se dopušča – miselnost ljudi, če kričiš, ni tako hudo. Že v šolstvu bi morali nekaj delati. V OŠ bi morali govoriti o tem. Tako kot so delavnice za alkohol v OŠ, bi morale biti tudi za nasilje.	Preventivne akcije / delavnice v OŠ	Osveščanje javnosti
B17	Da se medijsko več govori.	Osveščanje širše javnosti - mediji	Osveščanje javnosti
C17	Najučinkovitejša in najpomembnejša se mi zdi preventivna dejavnost – ozaveščanje javnosti. Ključno se mi zdi ozaveščati javnost o nasilju v družini, o škodljivih posledicah, o preventivnih dejavnostih.	Osveščanje širše javnosti – o posledicah nasilja	Osveščanje javnosti
C18	Mislim, da samo na ta način, skozi sodelovanje, ozaveščanje lahko kot družba pridemo do spremembe – tudi glede	Miselnost – družbena toleranca do	Osveščanje javnosti

	miselnosti: se ne bom obrnil stran. To se mi zdi pomembno.	nasilja	
D7	Da je naprej prepoved približevanja. Pripor je najučinkovitejši. Prepoved približevanja. JRM ni učinkovit, ta ukrep pri nasilju nikoli ni primeren. Pogojna kazen ni učinkovita, jih ne strezni.	Represivni ukrepi izrečeni s strani policije, odt, sodišča	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini
D8	Najpomembnejše se mi zdi, da je TAKOJ delo s PN.	Čimprejšnja vključitev povzročitelja	Delo s PN
D9	Takoj bi moral biti sklican MDT, z njim bi morali biti takojšnja intenzivna obravnava – vključitev v DNK, CSD. Koordiniran pristop.	MDT	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini
E18	Takojšnji odziv institucij. Se pravi, da se institucije hitro odzovejo, takojšnja intervencija.	Takojšen odziv	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini
E19	Predvsem razširjeno timsko delo z vsemi vpetimi v situacijo. Večkrat vidimo absurde, da je izrečena prepoved približevanja, pa storilec in žrtev še naprej živita skupaj na 20 m2.	MDT	Medinstitucionalno sodelovanje
E20	Če nam PN pove, da živi z žrtvijo in vemo, da ima izrečeno prepoved približevanja, ne naredimo nič. Običajno je v poročilih, ki jih pišemo, eden od ciljev tudi upoštevanje prepovedi, mi pa potem napišemo, da pač oseba to in to navaja. Po navadi damo še poizvedbo na policijo, če so bile prijave kršitev prepovedi, vendar teh običajno ni.	Represivni ukrepi izrečeni s strani policije, odt, sodišča	Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini, Medinstitucionalno sodelovanje

RV3: KAKO SD OCENJUJEJO VPLIV VKLJUČEVANJA PN V PROGRAME NA ŽRTVE NASILJA?

8. VPLIV VKLJUČNOSTI PN NA OGROŽENOST ŽRTVE. OPUŠČANJE ZAŠČITNIH UKREPOV ZARADI VKLJUČITVE PN V PROGRAM.

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A24	Pozitivno. Žrtve zanima, kaj smo ponudili povzročiteljem, tudi kako so se odzvali, ker je to tudi povratna informacija za žrtev, če se je pripravljena kam vključiti, če je pripravljena poiskati pomoč in sprejeti pomoč. Povratna informacija je en plus za povzročitelja, če je motiviran, da se udeleži.		Vpliv na žrtve, Posredovanje informacij, Motivacija
A25	Ja, že na začetku povzročitelji sami povejo, da bodo prišli k nam, če bodo od tega imeli kakšno korist. Se pravi, če mu bo to na sodišču koristilo. Povejo, da bodo šli v program, če potem ne bodo šli v zapor. Vseeno v nekaterih uporabnikih vidim notranjo motivacijo, kar je ključno.	Korist v postopkih (olajševalne okoliščine)	Motivacija
C19	Mislim, da pozitivno. Nas tudi tekom razgovora, ko dobimo povratno informacijo, da se je vključila. Žrtev je tudi seznanjena s to informacijo (da se je vključil). To je za	Upanje za žrtve. Korist v postopkih	Posredovanje informacij, Motivacija

	nas vzpodbudna novica , žrtve jo odobravajo, so vesele na en način. Sicer zdaj ne vem za vse, jaz odgovarjam izključno na podlagi naših primerov in na podlagi naših razgovorov. Nekaterim žrtvam to daje upanje, da se bo vseeno situacija spremenila in se bo prenehal nasilno vesti. Druge žrtve povejo, da to pač mora narediti, da bo imel olajševalne okoliščine. V glavnem so odzivi različni. Vseeno mislim, če se vključi samoiniciativno in je namen po spremembi, lahko to vpliva samo pozitivno.	(olajševalne okoliščine).	
D10	Olajšanje.	Upanje za žrtve.	
D11	Dobro se jim zdi, da se vsaj nekdo z njim pogovarja in dela z njim.		Delo s PN
E21	Verjetno nekateri povzročitelji imajo kapaciteto, ko so deležni takšnih obravnav, imajo to sposobnost, da se lahko vživijo v vlogo žrtve ali ozavestijo procese pri sebi in spoznajo svoja lastna zmotna prepričanja, neke triggerje.	Razvoj kritičnosti pri PN, sprememba lastnih prepričanj.	Delo s PN

9. POSREDOVANJE INFORMACIJ ŽRTVI (GLEDE SODELOVANJA PN V PROGRAMU)

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A26	Čisto odvisno od njega. Osnovno je vedno, da se je vključil, da je obiskoval nekaj srečanj.	Posredovanje osnovnih informacij o vključenosti	Posredovanje informacij
A27	Damo nekaj osnovnih informacij.	Posredovanje osnovnih informacij o vključenosti	Posredovanje informacij
C20	Absolutno žrtvi posredujemo informacije, povratno informacijo, če jo dobimo, če je povzročitelj vključen. V bistvu jo seznanimo s tem.	Posredovanje osnovnih informacij o vključenosti	Posredovanje informacij
C21	Posredujemo zloženko, kam je vključen in tudi tisto, kar nam vi pošljete (»info za žrtve«) in jo seznanimo s tistim.	Posredujemo »info za žrtve«	Posredovanje informacij
D12	Da je vključen v program. Da se z njim dela načrtovano delo.	Posredovanje osnovnih informacij o vključenosti	Posredovanje informacij
D13	V kolikor bi dobila info, da PN želi ponoviti nasilje, bi takoj poklicala žrtev, da se umakne.	Posredovanje info žrtvi, da je ogrožena.	Posredovanje informacij
E22	Kaj pa če vas žrtev kontaktira? Povemo, da smo zavezani k varstvu osebnih podatkov in ne smemo dajati nobenih informacij.	Informacij ne posredujem – varstvo osebnih podatkov	Posredovanje informacij
E23	(Kaj pa če vas žrtev pokliče in pove, da jo je povzročitelj, ki ima pogojno in VN, pretepel?) Ne vem, ne smemo dajati nobenih informacij. Nekaj časa nazaj sem imela	Informacij ne posredujem – varstvo osebnih podatkov.	Posredovanje informacij

	primer, klicala me je ena gospa; odvisno od tega, koliko si zverziran. Jaz jih spodbujam, da povejo, kaj več. Jaz to vse poslušam, ampak ne smem dajati nobenih informacij. Tudi na podlagi tega, da jim ne daš nobenih konkretnih informacij, jim lahko daš določene usmeritve. Gospa, ki je mene klicala, je povedala, kdo je ona in jaz sem točno vedela, za katero osebo gre. Ona je pa tudi vedela, da je on vključen k nam. To je bilo v kontekstu za isto osebo, ko smo mi obvestili policijo, da je on tukaj in ga je policija počakala pred vrat. Žrtev je bila v varni hiši.		
E24	Po ZPND ima žrtev možnost, v kolikor je storilec na prestajanju zaporne kazni, pravico, da izve, kdaj obsojenec koristi proste izhode in kdaj je odpuščen. Njo je zanimalo, kje bi ona sploh lahko prišla do informacij o tem, kje se on sploh nahaja. Jaz sem ji pomagala na ta način, ker sem za to pravico vedela, ker sem prej delala v zaporu. Usmerila sem jo, da kontaktira upravo za izvrševanje kazenskih sankcij, oni imajo vpogled. Probacija ji teh informacij ni dala, ker jih tudi mi kot probacija nimamo. Dolžnost probacije je, da pridobi informacijo, kje se oseba, ki jo vodi zdaj, nahaja. Ampak on teh informacij ne sme posredovati naprej, razen sodišču. Tudi če bi svetovalec imel to informacijo, je ne bi smel posredovati naprej. Ampak jaz sem vedela, kako lahko ta gospa pride do teh informacij. Usmerila sem jo na UIKZ. Ona na njih naslovi vlogo. UIKS pa vlogo odstopi pristojnemu zaporu. Zapor pa je dolžen posredovati informacije oz. je dolžan sklicati MDT oziroma posredovati CSDju, da skliče MDT. Pred tem, ko je sklican MDT, obsojenec ne sme koristiti zunaj zavodskih ugodnosti.		Posredovanje informacij, Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini,

10. POTREBE PO POVEČANJU STORITEV ZA POMOČ ŽRTVAM

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A28	Definitivno bi bilo ok, da se okrepi sistem za zaščito žrtev, ampak definitivno tudi sistem pomoči povzročiteljem. Oboje mora biti uravnoteženo, če želimo nekaj doseči. Ne moreš samo nekoga dvigati, drugega pa ne.	Okrepitev sistema za zaščito žrtev, okrepi sistem za delo s PN	Sistemski vidik
A29	Prej bi povedala, da bi morali okrepiti, spremeniti nekaj, da bi dobili povzročitelje, da bi se vključevali. Potrebovali bi spremembo zakonodaje za povzročitelje. Ne vem, v katerem delu, da pridejo. Obvezna udeležba. Tako kot na sodišču. Na sodišče mora priti. K nam ni obvezen, ker dokler zadeva na sodišču ni zaključena, gre samo za sum.	Potrebna sprememba zakonodaje – obveznost vključevanja/napotovanja	Zakonodaja

A30	Je pa ravno v tem času ta manever, sodišče odloča 8, 10 mesecev, eno leto, v tem času se lahko ogromno zgodi. Ne vem, kaj. Morala bi se spremeniti zakonodaja, da bi povzročitelji dobili obveznost, da se vključijo. Mogoče bi izrečena prepoved približevanja bila dovoljšen pokazatelj, da se mora vključiti. Na policijo mora priti, na sodišče mora priti. Mi pa smo tisti, kamor jim ni treba priti. Policisti povzročitelja ne napotijo, da se mora kam vključiti. Povejo mu, da se naj za vse informacije, če bi jih potreboval, obrne na CSD. Sistem za podporo žrtve je v Pomurju zadosten. Žrtve imajo na voljo vse storitve za zaščito in pomoč.	Čimprejšnja vključitev //čas od dogodka do vključitve je predolg. Obveznost vključitve po zakonu. Ni posledic, če ne sodeluje.	Čas od dogodka (nasilja) do vključitve. Zakonodaja. Posledice.
B18	Pomembna sta mi oba nivoja. Mislim, da je smiselno oboje.		
C20	Ne. Menim, da je ključno delo tako z žrtvami kot s povzročitelji. Ključno se mi zdi delo z obema, predvsem če partnerske veze ne prekineta. Naš namen ni prekinitev partnerskega odnosa, ampak prekinitev nasilnega odnosa.		
D14	Program za pomoč žrtvam obstaja, so dobri sistemi. Včasih pa str.del. ne opravijo dobro svojega dela. S programi za delo s PN smo podhranjeni. Premalo je str.del na NVO in CSD.	Povečati število zaposlenih	Sistemske vidik
D15	Ojačati bi morali programe za PN v tem smislu, da gre za oporo žrtvam. Da bi na vsakem CSD bil str.del, ki bi se ukvarjal s PN. Da CSD takoj reagira. Ojačati policijo s kadrom in strokovnim znanjem o nasilju. Večje upoštevanje nevladnih organizacij, ki delajo za pomoč žrtvam. Večja prisotnost TSV v celotnem delu.	Povečanje programov za PN Povečanje števila zaposlenih	Sistemske vidik
D16	Timsko delo.		MDT
E25	Mislim, da mora iti to z roko v roki. Morajo biti tako programi za žrtve kot programi za storilce. Sistem se mi ne zdi dovoljšen – programov je premalo. Jaz živim na vasi, pustimo to, kakšna je toleranca do nasilja in kaj je to, kar nekdo definira kot nasilje. Slovenijo kot družbo čaka še kar nekaj dela. Večkrat bi morale biti akcije ozaveščanja o nasilju, ne samo novembra, ko so dnevi proti nasilju. Krepi bi morali preventivo. Več dela v izobraževalnih institucijah, v OŠ. Ne samo šole, tudi športni klubi. Več bi morali širiti splošnega znanja na to temo.	Krepitev preventive	Sistemske vidik

11. DINAMIKA NASILNEGA ODNOSA (ŽELJA ŽRTVE, DA S PARTNERJEM OSTANE V ODNOSU, ŽELJA ŽRTVE, DA SE PN SPREMEMI)

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
B19	Razlogi, da žrtve ostanejo v odnosu, so različni od primera do primera. Gre za dinamiko v odnosu.		Dinamika v odnosu
B20	Da bi vključitev povzročitelja v program	Vključitev	Razlogi, da žrtven ne

	bila razlog, da žrtev ostane, mogoče.	PN v program	prekine odnosa
B21	Se ne morem opredeliti.		Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
B22	Nimam pa konkretnih izkušenj.		Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
C21	Gre za jasno dinamiko nasilja, žrtev vztraja v odnosu ravno zaradi medenih tednov.		Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
C22	Vključitev v program je ravno za žrtev upanje, da se bo odnos spremenil in lahko v odnosu ostane.		Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
D17	Ob nezadostni podpori strokovnih delavcev in socialne mreže ne zmorejo prekiniti odnosa.	Podpora socialne mreže	Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
D18	Nekatere zaradi finančne ne-podpore, druge zaradi moralne...	Finančna odvisnost	Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa
D19	To, da žrtven ostane v odnosu, ne vpliva na to, da se on vključi v program.	Ne vpliva	Razlogi, da žrtven ne prekine odnosa

8.3. Priloga C: Zapisi intervjujev

8.3.1. Intervju s strokovno delavko v Zdravstvenem domu - služba za skupnostno psihiatrijo

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?

Na začetku smo sodelovali z zapori MS. Pošiljali so nam storilce, ki so izvajali KD pod vplivom alkohola. Delali smo striktno z alkoholom. Hodili k nam zaradi alkohola. Z leti je to usahnilo. Ko so prenehali z zaporno kaznijo so nehali prihajati k nam. sedaj prihajajo ženske – žrtve, če smo vabili moške, niso prišli. Pošljejo s strani CSD – 3 primeri. V dveh primerih zaradi alkohola in nasilja je otrok odvzeti – je v rejništvu. Dosti ljudi se obrača samih na njih. Imajo triažni sistem. Delam tudi v klubu zdravljenih alkoholikov. Večkrat je v času pitja bilo zraven tudi nasilje.

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?

Poslani s strani CSD – opisali so mi da prihaja zaradi nasilja.

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?

Bistveno je, da dam na odnos. Na začetki ne pritiskam, delam na zaupanju. Vzpostaviti občutek varnosti, zaupanja. Najprej ga poslušam. Ga ne sodim. Ko vidim, da se vzpostavi zaupan odnos – potem govorim o bolj boleči. nekoč je veljalo bolj, da ga konfrontiraš. Zdaj pa gre bolj za delo na odnosu. Čez čas pa pričakuješ, da bo bolj kritičen do sebe. Zelo pomembno se ji zdi, da so dlje časa vključeni. 5 let obiskovanja kluba – potem jim že postane užitek. Gre za dalj časa trajajoči proces. Marsikje se je komaj po 2 letih izslo, da je bil nekdo nasilen.

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo? So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Prva motivacija je zunanja – najprej ni notranje motivacije. Ko vidim, da človek prihaja gre za notranjo motivacijo. Potem čez čas pričakujem, da bo spreminjal prepričanja. Eni hitreje porušijo svoj obrambni sistem, važno, da on popusti svoj obrambni sistem, težko se mi zdi, da kaj spremenijo.

Povezava z medsebojnimi odnosi. Pri alkoholizmu je važno, da povesta oba. Dela se na partnerskem odnosu. Tudi patološke ljubosumnosti ni v času abstinence in tudi ker oba sodelujeta.

Zaporniki so prihajali zgolj zaradi ugodnosti.

Motiv drugih, da želijo otroke naprej.

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami?

(Ali zakonodaja v dovoljšni meri nalaga vključevanje PN v programa? Ali ima PN kakšne posledice, če ne sodeluje?)

Težko sodim o tem. Ljudi se napotuje, kar je ok. Vprašanje, koliko je to ljudem ok.

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

Vsekakor je smiselno in potrebno to delo. Vsak je zmožen sprememb – vprašanje, koliko časa kdo rabi. To sem videla v času alkoholizma. Važno je, da se da ljudem priložnost.

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

Osveščanje družbe, krepitev ljudi v smislu samozavesti – da se to ne dopušča. Samozavest je premajhna že pri majhnih deklicah in se dopusti marsikaj. Preventiva. Primer, da se alkohol vsepovsod dopušča. Enako pri nasilju, da se dopušča – miselnost ljudi – če se kričiš ni tak hudo. Že v šolstvu bi morali nekaj delati. V OŠ bi morali govoriti o tem. Tako, kot so delavnice za alkohol v OŠ, bi morali biti tudi za nasilje. Da se medijsko več govori.

Kako ocenjujete sodelovanje s programi, za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

Sem čula, nisem poznala. Nisem vedela da so v MS.

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.

Najučinkovitejši način dela se mi zdi skupinska terapija v kombinaciji z individualnim delom.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja–multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Ja.

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

Ne. Niti nismo do sedaj imeli sodelovanja, ker nismo vedeli, da programi v naši okolici so.

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?

Osebn nisem poznala. Nimamo niti zložen.

3.

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu? V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?

So-odvisniški odnos. Pomankanje samospoštovanja pri žrtvi. Hodi nazaj. Zdravljenje alkoholizma – uspešno zdravljenje bilo 20 %.

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?

Pomembna sta mi oba nivoja. Mislim, da je smiselno oboje.

8.3.2. Intervju z regijsko koordinatorko za preprečevanje nasilja

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?

Moja naloga ključna je, da ga dobim na osebni razgovor. Jaz sem zadovoljna tudi, če ga dobim samo preko telefona. Važno mi je, da z njim vzpostavim nek stik. Pomembno mi je, da ga slišim, da slišim njegovo reakcijo, kaj ima za povedati o odlogu, ali ga zanika, minimalizira, da potem vem, kam gre naprej – v kateri smeri naprej peljati pogovor. To je moja ključna vloga in da ga tako daleč zmotiviram, da sprejme pomoč. To je zame ključno. Na žalost v pomurski regiji nisem najbolj uspešna pri tem. Ne vem, kaj bi temu pripisala. Ampak moja ključna naloga je, da ga opremim z vsemi informacijami kakšne oblike pomoči obstajajo. Jim predstavim te oblike pomoči. Ga motiviram in prenašam ta njegov vzorec na sebe, da dobi uvid v storjeno dejanje.

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?

Najraje sem, ko imam telefonsko številko. Držim se tega, da čimprej kontaktiram povzročitelja. Že mogoče v času PP, saj je to trenutek, ko bo mogoče toliko nemočen, da bo vseeno privolil v sodelovanje. To je en način, ki ga ubiram. Sicer pa pisno – po pošti. Veste – on ima prepoved približevanja, domov ne sme, pošto dobi po preteku. Išče ga. Telefonske dobim s strani policije. Redko tudi s strani žrtev. Ni mi tako važno če kršim predpise o varstvu osebnih podatkov, meni je važno, da ga dobim. Meni je ključno, da povzročitelja dobim. Najbolj čisto je, če mi telefonsko da policija, Večino dobim telefonsko številko s strani policije. Vsi dvignejo telefon, ker ne vejo, kdo kliče. Najprej so presenečeni. Vprašajo, če je zanj to pomembno za sodišče. Že takrat vidimo, koliko je uvida v storjeno nasilno dejanje oz. v svoje nasilno vedenje. kako bo šlo – že že takoj začnejo s takšnimi. Nekateri že takoj, na prvem srečanju grozijo z odvetniki. Pri nekaterih je že takoj izbruh – nek procent – začnejo s tem, kaj imamo mi njega klicati, poslal bom odvvetnika.

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?

To, da ne nastopam iz pozicije moči. Jaz mu takoj pojasnim, da sem dolžna ga poklicati, kaj je moja naloga, kaj je moja vloga. Tudi to, da mi ne raziskujemo elementov KD. ampak smo tu, da mu ponudimo pomoč. Povem mu, da bi rada slušala njegovo stran. Potem ga reflektiram – če imam prepoved približevanja, ga s tem soočam. Potem pa mu vračam žogico - če imam npr. sklep o prepovedi približevanja. Da začne mogoče dobivati uvid. To delam na individualnih razgovorih. Tudi v telefonskih razgovorih ne nastopam iz pozicije moči. Skušam biti prijazna. Komaj čez čas ga začnem »tiskati«.

V Kakšni meri se odzovejo in pridejo na individualni razgovor?

Jaz delam samo z odraslimi. se pravi, da ni otrok. 50% se jih odzove.

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo? So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Kaj jih motivira? Ko jim visi sodišče in določene kazni nad glavo. osebno pri meni, to, da jim svetujem, da je dobro pri njih, da začnejo spreminjati svoje vedenje – to zelo malo. 1-2 na leto, ki so notranje motivirani – ki vidijo, da morajo nekaj pri sebi narediti.

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami? (Ali zakonodaja v dovoljšni meri nalaga vključevanje PN v programa? Ali ima PN kakšne posledice, če ne sodeluje?)

nobenih – gre za svetovalni pogovor, ki se ga lahko udeleži na lastno željo. Jaz sicer lahko napišem v obvestilo, da se svetovalnega razgovora ni udeležil, ki je en pokazatelj naprej za načrtovanje varnosti žrtev. Ko so odprti ukrepi za varstvo in zaščito otrok, je njegovo sodelovanje pokazatelj. Tam se išče pomoč otroku in ne njemu. Kaj je on pripravljen narediti za otroke.

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

nasilno vedenje je tisto, ki si ga je on izbral. Se ga je naučil. To je njegova izbira. Enim zadošča, da je izrečen ukrep, da se za določeno stopnjo ustavijo. Če pa ne delajo na sebi in ne sprejmejo svetovanj in ne dobijo uvida v svoje vedenje, ne bodo nehali. Če je zdaj ena žrtev odšla, si bo našel drugo. Tako, kot se je tega vedenja naučil, tako se ga da tudi odnaučiti; ampak s pomočjo DNK, svetovanja v okviru CSD ali s pomočjo zunanje mreže – da bo znal, kaj bom zdaj drugače naredil, da ne bom izbruhnil.

Ali imaš kakšen konkreten odziv uporabnika, da je prišel do tega?

Imela sem enega starejšega gospoda, hodil je k tebi, če se spomniš. On me je klical in je povedal, da je bil vključen in da je to nekaj najboljšega, kar sem mu lahko svetovala in da bo zdaj on vsem naslednjim moškim govoril, da je nasilje nedopustno. Bil je starejši, 70 let star. Po 2 mesecih je potem tudi gospa sporočala, da se je spremenil. Ampak on je bil notranje motivirani, želel je nekaj narediti in sprejemal je pomoč. Je več pogojev, da je delo s PN učinkovito – to, da prihaja do neke stopnje notranje motivacije in pripravljenost za delo in svetovanje. V vsakem primeru so programi za delo s PN koristni, ampak težava je, ker ne pridejo, ker si ne pustijo.

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

prepoved približevanja

pri stopnjevanju takoj pripor

to so zunanji dejavniki, potem pa tudi notranji – to je takrat, ko je povzročitelj pripravljen na sodelovanje in dobi uvid.

Mogoče tudi to, da je zagrožena zaporna kazen – pogojna – in obvezna vključitev v DNK – v TSV.

Če delaš samo z žrtvijo in ne delaš s PN, nisi nič naredil. Potrebno je delo z vseh strani.

Ker so zelo nizko motivirani za vključitev – pravim, sodišče bi moralo večkrat naložiti stranske sankcije – obiskovanja TSV. preverjanje- če ne obiskuješ – zaporna kazen. Čeprav, noben ukrep ne bo zaščitil žrtev tako, kot vidimo, noben papir ne bo zaščitil žrtve, samo pripor.

Skratka pripor je najučinkovitejši ukrep za zaščito žrtev in potem prepoved približevanja. In potem navodila.

Kako ocenjujete sodelovanje s programi, za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

Jaz sem s TSV zelo zadovoljena. tako z dostopnostjo, ker je v MS in s tem ima celo Pomurje možnost, da se vključijo. Tudi s ponudbo programov – imate za mladoletne, skupine, individualno. s tem sem zadovoljna, nisem pa zadovoljna s tem, da se ne vključujejo. Da ni njihove motivacije po vključitvi.

Mislím, da se vaš program prilagaja specifikam. Če imamo mladoletnika, če imamo vrstniško nasilje, tudi to, da ste šli na Zoom.

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.

Meni individualno. Skupinsko nisem nikoli delal. Individualno I na I poznam, z skupinskim nimam izkušenj. Mi delamo individualno.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja– multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Definitivno. Jaz vidim v teh programih dodano vrednost. Nekaj je, kar lahko peljemo mi – javne ustanove (CSD), ki je točno fokusiran in imate največ specifičnega znanja. To je tudi zunanja mreža izvajancev. kar je nujno da imamo in nujno potrebujemo. potem tudi mi lahko učinkovitejše delamo. Eno zgodbo dobimo mi, drugo zgodbo dobite vi in če te zgodbe združimo, lahko dosti naredimo.

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

V večini zadev so MDTji. So dobrodošli, ker teče izmenjava informacij. Dobrodošlo bi bilo, da se vključi tudi povzročitelj v programe za povzročitelje in bi se potem lahko na MDTje vključeval tudi izvajalec programov za delo s PN. MDTji redno tečejo. Če bi bil vključen povzročitelj bi v vsakem primeru povabili tudi izvajalca TSVja. Eno je, kar sem jaz govorila s povzročiteljem, drugo je, kar je s povzročiteljem govoril izvajalec TSV in potem lahko imamo celotno zgodbo, celoten zaključek.

Kje vidite dodano vrednost programov za delo s PN pri preprečevanju nasilja v konkretnih primerih?

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?

Ja. Prvo, kar se naredi na pogovoru s povzročiteljem je, da se mu ponudi Trening socialnih veščin. Tudi v našem okolju je ta program prepoznan kot najbolj koristen, če bi se povzročitelji vključevali.

Imate še kakšne druge programe za povzročitelje?

Ponudimo jim storitev osebna pomoč na CSD. Vendar je tudi tukaj odziv ničen. Najprej sprejmejo, potem pa, ko jih strokovne delavke vabijo, ne pridejo in se več ne udeleži. Nima motivacije za udeležbo.

3.

Kako ocenjujete vpliv vključevanja PN v programe na žrtve?

Pozitivno. Žrtve zanima, kaj smo ponudili povzročiteljem, tudi kako se je odzval, ker je to tudi povratna informacija za žrtev, če se je pripravljen kam vključiti, če je pripravljen poiskati pomoč, sprejeti pomoč. Tako da žrtve zanima in to je povratna informacija en plus za povzročitelja, če je motiviran, da se udeleži.

Imaš kakšne slabe izkušnje oz. izkušnje, da povzročitelji manipulirajo s programom oz. izkoriščajo vključitev?

Ja, že na začetku povzročitelji sami povejo, da bodo prišli k nam, če bodo imeli o tem nekakšno korist. Se pravi, če mu bo to na sodišču koristilo. Povejo, da bodo šli v program, če potem ne bodo šli v zapor. Vseeno v nekaterih uporabnikih vidim notranjo motivacijo, kar je ključno.

Ali manipulirajo tudi z žrtvami? V smislu, da povzročitelj žrtvam pove, da so mu izvajalci programa povedali, da je njena krivda...?

Ne delam konkretno z žrtvami. Ne vem.

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu?

Razlogi so čisto različni od primera do primera. Gre za dinamiko v odnosu.

V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?

Da bi vključitev povzročitelja v program bila razlog, da žrtev ostane – mogoče. Se ne morem opredeliti. Nimam pa konkretnih izkušenj.

Menite, da programi povečujejo tveganje za nasilje do (bivše) partnerke?

Ne. Namen vključitve je, da se mu odprejo oči, da vidi kaj počne. Ne vidim vključitve v program kot dejavnik tveganja.

Kakšne informacije o programu za povzročitelje posredujete žrtvi, v kolikor je PN vključen vanj?

Čisto odvisno od njega. Osnovno je vedno: da se je vključil, da je obiskoval nekaj srečanj. Damo nekaj osnovnih srečanj.

Menite, da PN izkoriščajo programe za manipuliranje s sistemom?

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?

Definitivno bi bilo ok, da se okrepi sistem za zaščito žrtev, ampak definitivno tudi sistem pomoči povzročiteljem. Oboje mora biti uravnoteženo, če želimo nekaj doseči. Ne moreš samo nekaj dvigati, drugega pa ne. Prej bi povedala, da bi morali okrepiti spremeniti nekaj, da bi dobili povzročitelje, da bi se vključevali.

Potrebovali bi spremembo zakonodaje za povzročitelje. Ne vem v katerem delu – da pridejo. Obvezna udeležba. Tako, kot na sodišče. Na sodišče more priti. K nam ni obvezen, ker dokler je zadeva na sodišču ni zaključena, gre samo za sum. Je pa ravno v tem času ta maneuver, sodišče odloča 8, 10 mesecev, eno leto, v tem času se lahko ogromno zgodi. Ne vem kaj. Morala bi se spremeniti zakonodaja, da bi povzročitelji dobili obveznost, da se vključijo. Mogoče, da bi s tem, ko je izrečena prepoved približevanja, da je to dovoljšen pokazatelj, da se mora vključiti. Na policijo mora priti, na sodišče mora priti. Mi pa smo tisti, kamor jim ni treba priti. Policisti povzročitelja ne napotijo, da se mora kam vključiti. Povejo mu, da se naj za vse informacije, če bi jih potreboval, obrne na CSD.

Sistem za podporo žrtve je v Pomurju zadosten. Žrtve imajo na voljo vse storitve za zaščito in pomoč. Ne vem, kaj je razlika med Pomurskimi moškimi in moškimi iz ostalih regij, ne vem. Že nekaj časa me bega, ker se moški v drugih regijah bolj vključujejo, v pomurski manj. Sodišče bi naj vedno, ko obravnava KD nasilje, da bi vedno dali navodilo, da je obvezno. ODT je nedostopno. Zakonodajno bi bilo dobro, da bi moral vedno ko je izrečen ukrep bi se moral povzročitelj udeležiti TSV

8.3.3. Intervju s strokovno delavko na Centru za socialno delo: področje preprečevanja nasilja v družini

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?

naloge imamo določene v zakonu o preprečevanju nasilja v družini in zakonu o socialnem varstvu. skratka naloge strokovnega delavca so povabiti povzročitelja nasilja na pogovor z njim opraviti razgovor. namen pogovora je spodbuditi in motivirati povzročitelja za spremembo svojega ravnanja. spodbujanje v vključitev v razne programe pomoči – tako na CSD, kot izven. z namenom, da bi se nasilno vedenje prenehalo. da bi se povzročitelj naučil tehnik primerne komunikacije, nenasilne komunikacije. Glede na to, da delam na CSD izključno z žrtvami ocenjujem, da je za učinkovito pomoč žrtvi nasilja – z namenom prekinitev nasilja – ključno delo z domnevnimi povzročitelji. Za prekinitev nasilja je potrebno delati z obema, tako z žrtvijo, kot povzročiteljem.

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?

jaz nimam stikov s povzročitelji. Moje delo je izključno s povzročitelji. Je pa pretok informacij utečen, informacije prehajajo – z namenom učinkovite pomoči žrtvi. Tudi za oceno ogroženosti so te informacije pomembne. Imamo utečeno izmenjavo informacij med str. del.

Ali se kdaj obrne nate kakšen povzročitelj?

Se obrnejo, ampak je to zelo redko. Če je kaj takšnega, konkretnega sprejem. V bistvu je po navadi namen povzročitelja, da želi, da slišim tudi njegovo zgodbo; da ne bi slišala samo zgodbo žrtve. Pove mi podobno zgodbo, ki jo je že povedal str. del., ki dela s PN.

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo? So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami?

(Ali zakonodaja v dovoljšni meri nalaga vključevanje PN v programa? Ali ima PN kakšne posledice, če ne sodeluje?)

Mi opažamo, glede na to, da imamo letni ravni kar veliko zadev, opažamo, da je motivacija nizka. Domnevni povzročitelji nasilja se zelo redko vključijo v svetovalne oblike pomoči, celo pri nas na CSD – skozi pogovor, razgovor, skušamo vzpodbuditi, motivirati, da bi se vključili ampak pogosto se ne vključijo. To je naša ocena. Je pa tudi okoliščina – prostovoljnost, ki mogoče kaj prinese k temu. Če so napoteni s strani ODT potem prihajajo in se vključujejo v dosti večji meri. Opažamo, da je motivacija za vključevanje zelo, zelo nizka, prisotno je minimaliziranje nasilnega vedenja, prelaganje odgovornosti, zanikanje. Konec koncev ugotavljamo, da je motivacija zelo, zelo nizka.

Ker je nasilje v družini po Slo zakonodaji KD, za katero je zagrožena kazen zapora in ga uvrščamo med hujša KD, je mogoče smiselno razmišljati v tej smeri, ker zdaj vidimo, da je prostovoljnost, da se nekdo vključi, ni dovolj učinkovita. S tem bi imeli sicer samo zunanji faktor – sprožilec, da se ga vključi. Hkrati vemo, da je za spremembe vedenj zelo pomembno, da so bazirane na notranji motivaciji – da se želim spremeniti in da želim delati na sebi. S tem se postavi vprašanje: Ali je dovolj, da se bo nekdo spremenil, če bo napoten od zunaj ali bo šlo zgolj za izpolnitev obveznosti. Zelo težko dam enoznačen odgovor.

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

Ja absolutno menim, da se PN lahko spremenijo. Če si sam želiš spremembe, če delaš na sebi, če imaš uvid, mislim, da se lahko spremeniš. Tudi ta sistem, ki je trenutno nastavljen, s tem, da CSD povabi, PN se odzove, se mu ponudi program in se sam prostovoljno vključi, se mi zdi res dobra pot za tiste, ki so notranje motivirani. Imam tudi primer, da se je en gospod spremenil. Bil je v obravnavi na DNK in se je zadeva umirila, uredila. Nimamo več informacij, bi se nasilje ponovilo.

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

Najučinkovitejši in najpomembnejši se mi zdi preventivna dejavnost – ozaveščanje javnosti. Ključno se mi zdi ozaveščati javnost o nasilju v družini, o škodljivih posledicah, o preventivnih dejavnostih. Mislim, da samo na ta način, skozi sodelovanje, ozaveščanje lahko kot družba pridemo do spremembe – tudi glede miselnosti: se ne bom obrnil stran. To se mi zdi tukaj pomembno.

Seveda pa potem, če do nasilja pride se mi zdi pomembna prijava nasilja, prepoved približevanja. Preventiva pa se mi zdi v bistvu, v začetku izredno pomembna.

Ali je v vašem okolju dovolj preventive na področju preprečevanja nasilja?

Mi v našem okolju kar delujemo preventivno, ozaveščamo javnost. V Pomurski regiji imamo v ta namen ustanovljeno medinstitucionalno skupino za preprečevanje nasilja v družini, katere namen je ravno to: ozaveščanje populacije o problemu nasilja v družini, in nenazadnje tudi o MDT obravnavi. Odvisno od tega, koga nagovarjamo: če nagovarjamo str. del. šole, lahko so to zdravstvo, ali kakšni drugi str. del., npr. v zdravstvu – vsebina je odvisna od tega, komu je namenjeno, lahko tudi laični javnosti. Celoten čas poudarjamo pomembnost MDT sodelovanja, ker se nam zdi edina učinkovita pomoč pri prekinitvi nasilnega odnosa.

Kako ocenjujete sodelovanje s programi, za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

So dostopni.

Glede tistih, ki se vključijo je sodelovanje v redu. Izmenjava informacij poteka.

Res opažamo, da v Pomurju, verjetno ni samo v Pomurju ampak tudi sicer, je pri teh PN dostikrat prisotna odvisnost od alkohola. Mogoče tudi ta vidik pomoči – kar se tiče urejanja odvisnosti od alkohola, če bi se to lahko kje združilo.

Konkretno ne opažamo posebnih skupin, za katere bi potrebovali specifične programe. Splošno pa opažamo, da nasilje narašča. Mogoče v zadnjem obdobju opažam več prijav nasilja nad starejšimi – 2 ali tri primere v zadnjem mesecu dni, ko so bile prijave nad osebami, starejšimi nad 80 let. Zadeve smo uspešno uredili z izrekom ukrepa PP in umikom v dom starejših. Tudi z ukrepi po ZPND. Mogoče je v zadnjem času več prijav nasilja nad starejšimi, kot jih je bilo prej.

Če pa gre za nasilje nad mladoletniki, pa se ureja po določbah družinskega zakonika, kar obravnavajo sodelavke, ki delajo na področju ukrepov za varstvo koristi otrok. Če v teh primerih gre za ogroženost otrok, se poda predlog na sodišče. Tudi v teh primerih – oz. kadarkoli govorimo o nekih težavah v družini je naše glavno vodilo svetovalna pomoč. Prvenstveno svetovalna pomoč družini. Tudi če se tekom obravnave ugotovi, da otrok v družini ne more biti, je naša vloga še vedno svetovalna – bodisi jih napotimo ven, če že ne želijo sodelovati z nami, vsekakor pa je naše vodilo svetovalna pomoč družini, z namenom, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je otrok ogrožen.

Starše, ki povzročajo nasilje lahko napotimo v programe- tudi na DNK. V Pomurju nimamo posebnih programov za pomoč staršem, jih pa lahko napotimo v Zdravstveni dom. V Pomurju nimamo velike mreže programov pomoči, če so, so svetovalnice, kjer so zadeve plačljive in se potem posamezni uporabniki ce težko odločajo za vključitev. Programov starševstva nimamo. To ne bi bilo slabo razmišljati v to smer. CSD izvaja storitve, imamo socialnovarstvene storitve: pomoč družini za dom. Namen te storitve je opolnomočenje (tudi) staršev.

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.

Mislim da kombinacija obeh.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja– multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Absolutno. Točno ne vem, koliko se vključuje programe za delo s PN. Je pa potrebno gledati širše – ta vidik, ki ga moramo skupaj slediti: varstvo osebnih podatkov. Na našem CSD kolegici, ki opravlja pogovore s povzročitelji nasilja, posreduje informacije. Ta prenos podatkov med nami poteka. Se pravi s soglasjem te osebe. Mi si izmenjamo informacije, ki so pomembne za oceno ogroženosti žrtve.

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

Mi jih sklicujemo. Odkrito povedano za vsak primer ne, ampak praviloma vedno. Če se ne srečamo osebno pa v vsakem primeru poteka prenos informacij preko telefona. MDT obravnava je v vseh primerih.

Kje vidite dodano vrednost programov za delo s PN pri preprečevanju nasilja v konkretnih primerih?

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?

Jaz mislim da poznajo, nikoli pa ni odveč se dodatno usposablјati. Mislim, da tudi napotujejo.

3.

Kako ocenjujete vpliv vključevanja PN v programe na žrtve?

Mislim, da pozitivno. Nas tudi tekom razgovora, ko dobimo povratno informacijo, da se je vključil. Žrtev je tudi seznanjena s to informacijo (da se je vključil). To je za nas vzpodbudna novica – žrtve jo odobravajo, so vesela na en način. Sicer zdaj ne vem za vse, jaz odgovarjam izključno na podlagi naših primerov in na podlagi naših razgovorov. Nekaterim žrtvam to daje upanje, da se bo vseeno situacija spremenila in da se bo prenehal nasilno vesti. Druge žrtve pa povejo, da to pač mora narediti, da bo imel olajševalne okoliščine. V glavne so odzivi različni. Vseeno mislim, da če se vključi samoiniciativno in je namen po spremembi, da lahko vpliva samo pozitivno.

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu? V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?

Ja, imamo takšne primere. To je lahko znak za žrtev, da je povzročitelj nekaj naredil, nekaj spremenil. Gre za jasno dinamiko nasilja – žrtev vztraja v odnosu ravno zaradi medenih tednov. Vključitev v program je ravno za žrtev upanje, da se bo odnos spremenil in lahko v odnosu ostane.

Menite, da programi povečujejo tveganje za nasilje do (bivše) partnerke?

Težko to povem. Seveda je tudi možno, da bi povzročitelj manipuliral s tem, da je vključen. Osebno nimam nobene izkušnje, da bi povzročitelj zlorabljal vključenost v program in pritiskal na žrtev.

Imela sem tudi primere, ko se je partner spremenil in sta ostala skupaj v programu. Žrtev pozna svojega partnerja v celotni svoji dinamiki nasilnega odnosa. Ravno zaradi izkušnje medenih tednov žrtev vztraja v odnosu. Ravno to, da se povzročitelj vključi

Kakšne informacije o programu za povzročitelje posredujete žrtvi, v kolikor je PN vključen vanj?

Absolutno žrtvi posredujemo informacije: posredujemo povratno informacijo, če jo dobimo, če je povzročitelj vključen. V bistvu jo seznanimo s tem. Posredujemo zloženko, kam je vključen in tudi tisto, kar nam vi pošljete (»info za žrtve«) in jo seznanimo s tistim.

Menite, da PN izkoriščajo programe za manipuliranje s sistemom?

Težko bi se opredelila glede tega. Lahko da ja, lahko, da ne. Odvisno od človeka.

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?

Ne. Menim, da je ključno delo tako z žrtvami, kot s povzročitelji. Ključno se mi zdi delo z obema, predvsem če partnerske veze ne prekineta. Naš namen ni prekinitev partnerskega odnosa ampak prekinitev nasilnega odnosa.

Katere se vam zdijo pomembne teme, ki jih moramo nasloviti s povzročitelji?

Absolutno: škodljive posledice nasilja. Kakšne posledice pušča njihovo vedenje na žrtvah. To se mi zdi najpomembnejše, da se jih cel čas ozavešča. Posledice so dolgoročne in zelo škodljive. Predvsem iz psihičnega nasilja. Fizično nasilje prepoznavajo v lažji meri, psihičnega pa v bistveno manjši.

Ključno se mi zdi, da se odgovornost prenaša na tistega, ki nasilje stori. Prenajanje odgovornosti na druge ni OK. Ja, ukrepi so ampak nekdo, ki ima namen nekaj slabega narediti, bo to naredil ne glede na ukrepe. Težko se te situacije preprečijo.

8.3.4. Intervju s strokovno delavko v Ozari - Nacionalno združenje za kakovost življenja v programu Pisarna za informiranje in svetovanje

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?

Vsakega povzročitelja, ki se želi vključiti v PIS, predhodno napotim v program TSV, ki se izvaja v MS. Seznanim ga, da se povežemo s DNKjem in izmenjujemo informacije.

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?

Žrtve, ki so vključene v program prosijo, da se pogovorimo s PN.

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?

Njegova motivacija, pripravljenost sodelovati.

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo? So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Motivacija je v začetku še prisotna, vendar zelo hitro mine. Šel je samo za to, da mu ne bi težili. Ko je 2x šel, so mu nehali težiti in je mislil, da jo dovolj, saj so mu nehali težiti.

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z programom?

Če ne sodeluje, ne vidim smisla, da delam z njim, se mora vključiti na CSD – da so vsaj nekje seznanjeni z njim. Iz programa ga ne izključimo, naredimo dogovor, da se mora nekam vključiti. Če tega ne naredi, potem po navadi ne prihaja v program.

(Ali zakonodaja v dovoljšni meri nalaga vključevanje PN v programa? Ali ima PN kakšne posledice, če ne sodeluje?)

Zakonodaja bi lahko v večji meri nalagala vključevanje.

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

Ja – menim, da lahko začnejo razmišljati, da lahko začnejo poskušati drugače. Spremenil ga str. del. ne bo. Lahko pa ga bodo besede str.del. motivirale za razmišljanje.

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

Da je naprej prepoved približevanja. Najpomembnejše se mi zdi, da je TAKOJ delo s PN. Takoj bi moral biti sklican MDT, z njim bi morali biti takojšnja intenzivna obravnava – vključitev v DNK, CSD. Koordiniran pristop.

Pripor je najučinkovitejši

Prepoved približevanja

JRM ni učinkovit – ta ukrep pri nasilju nikoli ni primeren.

Pogojna – ni učinkovita – jih ne strezni.

Kako ocenjujete sodelovanje s programi, za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

Zelo zadovoljna. Odzivni. So prisotni v Pomurju. Dostopni so tudi za naše uporabnike. Menim, da odgovarjajo na specifične potrebe.

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.

Delo v parih (M+Ž). kombinacija. Tudi skupine.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja– multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Mislím, da ni. Bi pa moglo biti. str.del. CSD bi morali v večji meri sistematično delovati in takoj avtomatsko misliti na delo s PN.

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

Ne sklicujem MDTjev – predlagam CSDju da jih skliče. V veliki meri so to samo sestanki in ne MDTji. Definitivno premalo sklicanih MDTjev. Nujno bi morali biti vsi prisotni akterji na MDTjih, da bi tudi Policisti in vsi bili seznanjeni s situacijami.

Kje vidite dodano vrednost programov za delo s PN pri preprečevanju nasilja v konkretnih primerih?
Doda to, da se še dodatno nekdo ukvarja s PN. In se tem zmanjšuje možnost ponovitve nasilja.

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?
Ne, kar je zelo žalostno, saj kot vemo, se vsi SD redno izobražujejo, sodelujejo na okroglih mizah, strokovnih seminarjih!

3.

Kako ocenjujete vpliv vključevanja PN v programe na žrtve?
Naše so bile vesele. Olajšanje. Dobro se jim zdi, da se že nekdo z njim pogovarja in da še nekdo dela z njim.

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu? V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?
*Ob nezadostni podpori str.del. in soc. mreže ne zmorejo prekiniti odnosa. Nekatere zaradi finančne podpore, druge zaradi moralne,...
To, da žrtven ostane v odnosu ne vpliva na to, da se on vključi v program.*

Menite, da programi povečujejo tveganje za nasilje do (bivše) partnerke?
Ne. Oz. lahko, če nihče ne dela z žrtvijo.

Kakšne informacije o programu za povzročitelje posredujete žrtvi, v kolikor je PN vključen vanj?
Da je vključen v program. Da se z njim dela načrtovano delo. V kolikor bi dobila info, da PN želi ponoviti nasilje, bi takoj poklicala žrtev, da se umakne.

Menite, da PN izkoriščajo programe za manipuliranje s sistemom?
Verjetno občasno ja. Ker so zelo prebrisani.

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?
*Program za pomoč žrtvam je, so dobri sistemi. Včasih pa str.del. ne opravijo dobro svojega dela. S programi za delo s PN smo podhranjeni. Premalo je str.del na NVO in CSD. Ojačati bi morali programe za PN v tem smislu, da gre za oporo žrtvam. Da bi na vsakem CSD bil str.del, ki bi se ukvarjal s PN. Da CSD takoj reagira. Ojačati policijo s kadrom in str. znanjem o nasilju. Večje upoštevanje nevladnih org ki delajo za pomoč žrtvam. Večja prisotnost TSV v celotnem delu.
Timsko delo.*

8.3.5. Intervju z višjo svetovalko na Probacijski enoti Ljubljana

1.

Kaj so vaše naloge pri delu s povzročitelji nasilja?
V okviru probacije. V okviru pooblastil zakona o probaciji – varstvo, svetovanje, nadzor.

Kako največkrat vzpostavite stik s PN?
*Začetek na podlagi provnega akta pogojni odpust ali VN. Ali pa na pobudo zavoda
Naše delo se začne, ko dobimo pravni akt s strani sodišča. V tem primeru mi moramo osebo vabiti s pozivom po ZUPu in potem se oseba odzove ali pa ne odzove. V kolikor se ne odzove takoj obveščamo sodišče in čakamo nadaljnje navodilo. V kolikor pa se odzove pa potem naredimo prvi pogovor in je to prvi stik. V kolikor gre za pogojni odpust, dobimo pravni akt s strani komisije za pogojni odpust, ki pa je že nadaljevanje probacijske naloga načrtovanje pogojnega odpusta. V tem primeru osebo, osebo povabimo na sestanek že v času trajanja zapora, da dogovorimo najosnovnejše stvari. Takšen je naš prvi stik z osebami.*

Kaj menite, da vpliva na delovni odnos med vami in PN?
prav gotovo že vse pretekle izkušnje, ki jo imajo povzročitelji z institucijami, s katerimi se je srečal že prej. Mislim, da najbolj to. Mi moramo že najprej jasno in fejest opredeliti naše delo. mo relativno nov organ in nas v

večini še ne poznajo, tako, da moramo mi zlo dobro razmejiti, da mi opravljamo neke naloge na podlagi sodbe sodišča ali komisije za pogojni odpust. Da mi o ničemer ne odločamo. Da smo zgolj predlagatelji in da ima končno vlogo še vedno sodišče. se mi zdi, da te stvari najbolj vplivajo na delovni odnos.

Vas dojemajo bolj kot svetovalne delavce?

na začetku ne. Že ko dobijo naš pravni akt – mi delujemo v okviru pravosodja – se mi zdi, da nas najprej dojemajo kot represijo. tako, da je treba tukaj potem šele delati na odnosu. Pri povzročiteljih menim, da rabijo kar nekaj časa, da sprejmejo svetovalen del našega dela. Tudi, ker je v ozadju veliko polje manipulacije.

Čemu dajete več poudarka? Gre bolj za nadzor ali svetovanje?

Gre za kombinacijo vsega. Rekla bi, da vsakemu svetovalcu ki zelo pozna, kaj smo prej počeli in kje smo bili prej zaposleni in kaj smo po izobrazbi. Jaz sem sicer socialna delavka ampak bi rekla, da se mi zelo pozna, da sem prej 10 let delala v zaporskem sistemu. Predvsem, se je to poznalo v začetku, ob ustanovitvi, ko smo bili manjši in smo se med seboj pogovarjali. Zase lahko trdim, da sem bila veliko bolj pozorna na varnostni vidik, manj na svetovalni. Nam se še dosti pozna, da smo nov organ in se še velikokrat srečujemo z dilemami. Na sestankih z upravo se nam očita, da smo preveč socialnodelavski in da se moramo zavedati, da mi izvajamo naloge, ki so alternativa zaporni kazni. Včasih se sprašujemo. Zakon določa minimalne stike, ki jih moramo imeti z PN – 2x mesečno. Pri enih stvareh pa včasih mi ne vidimo te potrebe – ker vse poteka ok – npr. oseba redno dela, potem opravlja delo v splošno korist in so npr. zelo daleč doma, npr. Kočevje, Bohinj in je to zelo težko izvedljivo. Takrat rečejo, da je to alternativa zaporu in da ne smemo biti preveč socialno delavski.

V kolikšni meri ocenjujete, da so PN motivirani za sodelovanje? Kako bi opisali njihovo motivacijo

Bi rekla, da jih je zelo malo. Motivira jih najpogostejše zunanja motivacija – predvsem to, da ne bodo šli v zapor. Pri enih pa se mi zdi tipično, da nas na začetku ne jemljejo zares. Ker nismo še znana institucija in ker ti razgovori v začetku ne delujejo nič kaj takšnega. In če na začetku ne postaviš zares trdne okvirje in jih potem mogoče malo rahljša, imaš lahko potem izredno velike težave. To se je videlo pri sodelavcih, ki so malo bolj mehkejši in so prišli iz svetovalnih vod, so potem povzročitelji prevzeli vajeti v svoje roke. Predvsem bi rekla, da gre za zunanjo motivacijo. Da bi lahko rekla, da imajo notranjo iskreno potrebo po svetovanju, žalost, redko opazim.

Kakšne posledice ima PN, če ne sodeluje z vami?

Ja. Ampak za moje pojme premalo. Posledica je zaporna kazen. To se ne zgodi avtomatsko. Za moje pojme in za moje mnenje sodišča tukaj niso dovolj stroga. Sodišče spelje najprej postopek za preklc in jih vedno najprej opozori. Bi rekla, da ima sodišče nizke standarde, kaj se šteje za obravnavo. Za moje pojme prenizke.

So motivirani za spreminjanje lastnih prepričanj? Kaj jih motivira?

Če gledava storilce KD, bi rekla, da je nizka motivacija za spreminjanje lastnih prepričanj. Nadzorstvo je lahko najdaljše 5 let, kolikor je preizkusna doba. Dokler ni prišlo do spremembe zakona – da če se probacijska naloga nekaj časa ni izvrševal, ker je bila oseba v zaporu ali da ni redno prihajala na razgovore, se mu to ni podaljšalo amok se mu je to vštelo v paket, ki ga je imel v začetku določenega. Zdaj se je kazen decembra 2021 spremenila in pravi, da se ta čas neizvrševanja probacijske naloge podaljša, lahko tudi čez preizkusno dobo, ki je 5 let. Ampak te stvari so še v povozu. Najpogostejše obdobje je dveh let. Pravni akti so najpogostejše tako strukturirani, da imajo storilci KD najpogostejše izrečeno pogojno obsodbo z VN za čas dveh let z navodilom obiskovanja psihološke posvetovalnice, včasih pa konkretno definirano recimo DNK. Ta dve letni čas se šteje od datuma pravnomočnosti in izvršljivosti sodbe. V praksi to pomeni, da sodba postane pravnomočna danes, mi pravni akt dobimo čez en mesec, včasih čez pol leta. Potem da mi osebo vabimo, lahko 18 dan po zupu, je še dodatno en mesec okrog. Lahko je že ena petina časa zgubljenega. Potem pa na začetku oni pridejo in prvi mesec so razgovori zelo informativni – podajanje informacij, pridobivanje informacij razmejevanje tega, kaj je naša vloga. Preden se samo vsebinsko delo začne je polovica probacijske naloge že mimo. Mislim, da je eno letni čas premalo. Probacija deluje že 4 leta. Ko smo bili ustanovljeni smo bili preobremenjeni – 70 do 90 oseb na svetovalca. temu primerno vsebinsko nismo zmogli. Še tega, kar je zakonski minimalni standard nismo mogli izpolnjevati. Mi str., del. sporočamo, da za strokovno delo bi bilo OK 30 zadev na svetovalca. Zdaj jih imamo zelo različno. Jaz imam same težje primere. Nimam prekrškovnih zadev. Imam samo pogojne obsodbe z VN in pogojne odpuste z VN. Imam tudi zelo malo delo v splošno korist. V povprečju imam 50 zadev.

Kaj vpliva na kvaliteto dela s PN?

Najbolj odnos. Nekako se mi zdi, da minimalni kriterij, po katerem evalviram svoje delo je odnos, ki ga vzpostavim. Že če redno prihaja in me obvešča o stvareh. Da prihaja na uro in da mi iskreno poroča o enih stvareh, tudi če so zanj neugodne, se mi zdi, da je polovica mojega dela s tem opravljenega. Včasih pri nekaterih

mine par mesecev, da se sploh prebijem čez njegov oklep in da me proba skoz prepričati, da on ni storil tega, da mu je bila storjena krivica. Da razpucamo te stvari, da mi ne sodimo o tem, če je on kriv ali ne in da mi moramo spoštovati sodni akt, nas drugače tretira, včasih to traja še pa še.

Kaj pa menite glede zakonodaje?

Menim, da zakonodaja ne nalaga vključevanje povzročiteljev v dovoljšnji meri. Težava, ki jo jaz opažam je v bistvu ta: varstvo osebnih podatkov in podajanje informacij med institucijami. Se mi zdi ZVOP, saj razumem, da je potreben, vendar se mi zdi, da nas včasih tako omejuje, da iščemo stvari, kaj lahko, na kakšen način, da se potem str. del premalo poslužujemo izmenjave informacij. Neke stalne grožnje z informacijsko pooblaščenko in kakšne so kazni. Zdi se mi, da je izmenjava podatkov med institucijami slaba.

Ali je pogojnih v primeru nasilja veliko?

Ja, jih je, ja. Veliko ali ne. ne vem, rabili bi podatek s strani sodišča koliko je skupaj obsodb.

Ali imajo v veliki meri navodila?

Ja. Običajno, ko je KD z elementi nasilja – ali gre za nasilje v družini ali nasilništvo, bi rekla, da je običajno kar navodilo zraven. Tudi, ko gre za KD nasilje v družini, ali nasilništvo, ki sta najpogostejša KD z elementi nasilja, je običajno, večinoma izrečena pogojna obsodba z VN ali pa da je zaporna kazen in je potem pogojno odpuščen. Sem pa tja, da kdo dobi zaradi nasilnega KD tudi delo v splošno korist.

Če je izrečena samo pogojna brez navodil, ali tudi v tem primeru izvaja probacija?

Lahko je samo pogojna obsodba ali pa pogojna obsodba z VN. In naša pristojnost je čim je zraven VN. Vendar pa ni nujno, da je zraven navodilo.

Ali osebo, ki ima pogojno z VN brez navodila, ali osebo napotite v programe za del s PN?

V kolikor se oseba strinja. V kolikor bi mi širili zadevo izven okvirjev, ki jih določi sodišče, bi to bila prekoračitev pooblastil.

Predlagate kdaj to?

Ne. Pooblastilo lahko predlagamo za ukinitve ali za spremembo. Ne moremo ga predlagati, če ni izrečeno. Ko mi dobimo pravni akt je že pravnomočen in izvršljiv.

Ponudite pa mu lahko?

Ja, lahko, vendar ni nobenih posledic, če tega ne izvršuje. Nam zakonodaja nalaga, da moramo z vsako osebo narediti osebni načrt. V njem so zapisani t.i. in definirani kriminogeni dejavniki, predkaznovanost, odnos do KD, vedenje, stanovanjske, finančne, družinske razmere. In na podlagi teh dejavnikov postavimo določene cilje, ki jih zasledujemo v času izvrševanja probacijske naloge.

V kolikor je že naložena naloga, je to samoumevno eden od ciljev, ki ga zasledujemo. V kolikor pa bi imela jaz v obravnavi osebo, ki bi storila KD z elementi nasilja, jaz sicer lahko na razgovoru svetujem in predlagam, da se vključi – konkretno – v društvo za nenasilno komunikacijo in to definiram kot enega izmed ciljev. Osebni načrt se lahko sprejme le v dogovoru z osebo in v kolikor se oseba s tem ne strinja, mi tega cilja ne moremo postaviti. V kolikor pa bi se oseba s tem strinjala in bi se pod načrt v začetku podpisala, kasneje pa se ne bi več strinjala, bi se to štelo kot neizvrševanje cilja. Ampak mislim, da zaradi neizvrševanje tega cilja sodišče ne bi preklicalo pogojne, ker mu sodišče tega navodila ni izreklo. Vidim pa našo veliko vlogo pri tem: ena od naših nalog je tudi poročilo za sodišče ali pa poročilo tožilstvu. Oba organa imata možnost, da preden je izrečena neka kazen, da nas zaprosijo za poročilo. V teh dveh zadevah je edinokrat, da se oseba ni dolžna odzvati našemu vabilu. Sploh ne pošljemo poziva ampak vabilo. Posledic, če se ne odzove ni. Če se oseba odzove, imamo razgovor – tak širok – povzetek razgovora posredujemo sodišču. Probamo biti zelo previdni v tem poročilu. Naša pravna služba nas vedno popravlja – morajo biti objektivna dejstva, ne sme biti subjektivnih ugotavljanj. Mislim pa, da če je str. del. spreten in se zelo razpiše o nekem področju, da lahko sodnik razbere med vrsticami. Npr. če mi zelo na široko pišemo njegovo preteklost njegovih nasilnih dejanj in njegove navedbe v zvezi s tem. Če damo temu veliko poudarka, mislim, da more sodnik zamižati na oba očesa, da ne vidi kam pes taco moli.

2.

Ali menite, da je delo s PN učinkovito // Menite, da se povzročitelji »lahko spremenijo«? // Menite, da lahko prenehajo s povzročanjem nasilja?

Ne vem, to bi tudi mene zanimalo. Mislim, da imamo tudi mi premalo informacij. Na tem področju nimamo dovolj feedbacka. Zdi se mi, da ni dovolj učinkovito. Ravno tudi zaradi tega slabega medsebojnega sodelovanja

med institucijami. Pa še to: mi nastopimo takrat, ko je lahko že par let od tistega trenutka, ko se je nasilje nekje že zgodilo. Zdi se mi, da je moglo biti koncentrirano delo s PN v tistem obdobju, ko je bilo povzročeno nasilje. Recimo v praksi zgleđa, da ko začnemo s povzročitelji delati, lahko mine že 4, 5 let. Na boljšo učinkovitost bi vplivalo, če bi bilo delo s PN opravljeno prej – kmalu po dejanju in če bi bilo med institucijami boljše sodelovanje.

Boljše sodelovanje pa po tvoje pomeni kaj?

Mislim, da se premalo poslužujemo MDTjev. Moja potreba bi bila, da bi recimo vsakič, ko imamo povzročitelja nasilja, da bi bil čisto vedno sklican MDT in da bi bil potem redno 2x na leto MDT. Zdaj sem 4 leta zaposlena na probaciji in sem bila do sedaj na dveh MDTjih in mislim, da imam delo z glavnino povzročiteljev nasilja.

Ali lahko probacija skliče MDT?

V zakonodaji piše, da ga skliče CSD. Mi sodelujemo. Včasih samo preko telefonskih klicev. Krivdo bom pripisala tudi nam, mislim, da smo premalo aktivni. Mogoče še malo tipamo, kaj lahko, na kakšen način. Mogoče se včasih sklicujemo na našo preobremenjenost in si mislimo, da če bomo CSDju poslali zaprosilo, bo pa to moral biti za CSD kakšen alarm, da se nekaj dogaja in da naredi kaj v zvezi s tem. Mogoče je krivda deloma tudi na naši strani. Pogosto je, da si institucije – npr.: jaz imama eno zelo slabo izkušnjo z enim zelo odmevnim primerom v Sloveniji, ki se ga celo smatra kot nasilje na področju terorizma. In ker tukaj ne gre za nasilje v družini, nam zakonodaja daje pooblastila, da zaprosimo za informacije, ko gre za nasilje v družini. In ker ni šlo za nasilje v družini, da sem lahko jaz sklicala nek razširjen tim, sem rabila soglasje osebe. Zdaj ta oseba je intelektualno malo nižje in ni bilo tako težko pridobiti tega, vendar sem rabila nekaj časa. Ko je bil ta tim sklican, je bilo veliko kazanja s prsti: kaj je naloga te institucije in kaj je naloga druge institucije. To je bila dosti slaba izkušnja.

Se ti zdi je pri MDT sodelovanju veliko prelaganja odgovornosti?

Ja.

Kako bi se lahko ta del sodelovanja izboljšal?

Mi kot probacija moramo postati bolj znani. Nam se dogaja, da dostikrat sodišče izreče neke stvari – včasih še sodišče, ko izreče neke stvari, ne ve kako se v praksi to izvaja. Dogaja se nam, da ko kličemo na policijo, in povemo dober dan, kličemo iz probacijske enote Ljubljana in reče kaj, kaj pa je to? Verjetno bi moralo biti več strokovnih posvetov, na tak način, kot je bilo zadnjič. Realnost je taka, da če nekoga poznaš, lažje zavrtiš telefon in če ene stvari zakonsko ne veš, kako bi se je lotil, s skupno debato lažje najdeš pot, kako se lotiti neke zadeve in jo speljati na zakonit način. Lažje se pride do potrebnih informacij. Recimo pri PN je pogosto navodilo prepoved približevanja žrtvi ali določenemu kraju. Vedno, ko sodišče izda takšen pravni akt, bi ga mogla dobiti tudi policija, na nas pa je, da potem to preverjamo. Recimo jaz v štirih letih s strani policije nisem bila še nikoli obveščena o kakšni kršitvi prepovedi. Jaz potem sama dajem zaprosila in do zdaj sem potem vedno dobila, da ni bilo kršitve, vendar dvomim, oz. mislim, da to ni realno.

V praksi se velikokrat zgodi, da se ljudje preselijo. In potem to, kar jaz dobim, nek pravni akt. Recimo Jože Novak, stanujoč tukaj in tukaj ima prepoved približevanja žrtvi npr. Mariji Novak. Jaz bom poslala poizvedbo na policijsko postajo, kjer ima stalno prebivališče ta moja oseba. Npr. na Vič. Ampak potem se sprašujem, ali ta policijska postaja npr. Vič res ve, kje ta oseba zdaj živi in kje živi žrtev. Ne vem, kako ima policija te informacije. V praksi se nam je že zgodilo, da nas je klicala žrtev in smo potem mi sporočali naprej na center in na policijsko postajo. Tukaj so potem naredili zasedo, da so ga potem našli. Težava je lahko tudi, da osebe nimajo urejenega prebivališča in se potem tukaj lovimo, policija lahko sploh ne ve kje je.

Kateri ukrepi so po vašem mnenju najučinkovitejši pri preprečevanju nasilja?

Takojšnji odziv institucij. Se pravi, da se institucije hitro odzovejo – takojšnja intervencija. Predvsem razširjeno timsko delo z vsemi vpetimi v te situacijo. Večkrat vidimo te absurde, da je izrečena prepoved približevanja, pa storilec in žrtev še naprej živita skupaj na 20m2.

Kaj naredite, če vam PN pove, da živi z žrtvijo in veste, da ima izrečeno prepoved približevanja?

Nič. Običajno v poročilih, ki jih pišemo, je eden od ciljev tudi upoštevanje prepovedi, In potem napišemo, da pač oseba to in to navaja. Po navadi damo še poizvedbo na policijo, če so bile prijave kršitev prepovedi, vendar teh običajno ni.

Kako ocenjujete sodelovanje s programi, za delo s PN? So v vašem kraju? So dostopni? Odgovarjajo na specifične potrebe?

Ni jih dovolj, niti niso enakomerno razporejeni. V bistvu je DNK in prelomi, potem pa se nekako zaključi. DNK nima enakomerne pokritosti po celi Sloveniji. V nekaterih krajih je samo en časovni termin. Potem so tudi specifične kakšnih oseb – eni mogoče res niso za skupinsko obravnavo. Zdi se mi, da bi mogla biti večja pokritost s temi programi, tudi različni programi. Predvsem se mi zdi, da bi moglo biti več individualnih programov – več individualnega dela. Da bi sodila, ali programi vsebinsko pokrijejo področje, menim, da nisem kompetentna. Predvsem se mi zdi, da bi mogli biti boljše krajevno razporejeni in nuditi več individualnega dela.

Kakšen način dela s PN se vam zdi najučinkovitejši? Individualno / skupina / kombinacija.
Kombinacija.

Ali menite, da delo je delo s PN (vključevanje PN v programe) del sistema preprečevanja nasilja – multidisciplinarnega načina reševanja posameznih primerov?

Mislím, da že s samim Društvom za nenasilno komunikacijo nimamo nastavljenega dovolj dobrega sodelovanja in izmenjave informacij, tako, da bi bilo potrebno, da se vsedemo in dobimo. Mislím, da slabo poznamo delo drug drugih in da bi se bolje dogovorili glede izmenjave informacij - na kakšen način in kdaj in kaj se obvešča. Opažamo – ljudje smo si različni, tudi zaposleni tukaj nimamo enakega načina dela. Dobro bi bilo nastaviti neke osnove. To imamo neurejeno, da vam mi uradno ne smemo posredovati pravnih aktov oz. nobeni instituciji, ki izvršuje navodilo. Mi nimamo pravne podlage za posredovanje pravnega akta. Potem pa je od izvajalske organizacije odvisno, kako se sama znajde in posluži nekih resursov in od pripravljenosti osebe. Včasih same osebe nimajo sodb – sicer je to še najmanjši problem, ker če želijo dati sodbo, mu jo bomo mi dali in jo bo lahko posredovala naprej. Recimo težava je pri nasilju pri teh, ki so psihiatrično obravnavani. Ko mi imamo izvedeniško mnenje in nimamo pravne podlage za posredovanje tega naprej. Mi izvajamo tudi delo v splošno korist in imamo nek nabor izvajalskih organizacij in mentorjev. Tam se mi zdi – saj tudi tam ne potekajo stvari rožnato – ampak z nekaterimi veliko bolj tekoče – je mentor, točno se ve, kdaj je potrebno kaj poročati. Naša zakonodaja pravi, da bi moral biti z izvajalcem sklenjen dogovor in opredeljene določene naloge. To so stvari, ki so zaenkrat samo v zakonu – tukaj nas zagotovo čaka še delo. Pri delu v splošno korist naredimo z izvajalsko organizacijo dogovor, kjer je točno definiran kdo je mentor, od kdaj do kdaj bo oseba delala, na kateri lokaciji. Kdaj in kaj je potrebno obveščati, kaj so kršitve in tako naprej.

Mi smo se o teh stvareh že začeli pogovarjati, ampak ne vem. Večkrat kaj začnemo, potem pa na določeni točki obstane in se drugim stvarjem daje prednost. Tukaj so deljena mnenja ali bo to res neka pridobitev ali bo samo neka dodatna administrativna obveznost. Jaz bi videla dodano vrednost takega dogovora, da bi imeli skupna letna srečanja – da bi s temi, s katerimi najbolj sodelujemo, imeli navezane osebne stike in da definiramo najpogostejše stvari, ki so aktualne.

Ali izvajalce programov vabite na MDTje? Zakaj ja/zakaj ne? V kolikšni meri?

Kje vidite dodano vrednost programov za delo s PN pri preprečevanju nasilja v konkretnih primerih?

Definitivno so. Mislím, da kamorkoli je vključen ali storilec ali žrtev, oba še ploh toliko bolje, je pač sigurno ena dodana vrednost.

Menite, da SD poznajo programe in PN napotujejo v programe?

Mislím, da premalo.

3.

Kako ocenjujete vpliv vključevanja PN v programe na žrtve?

Verjetno nekateri povzročitelji imajo kapaciteto, da potem, ko so deležni takšnih obravnav imajo to sposobnost, da se lahko vživijo v vlogo žrtve ali da ozavešijo procese pri sebi in spoznajo svoja lastna zmotna prepričanja, neke triggerje, ki jih

Imate vi stik z žrtvami?

Ne. Načelo ne, delamo samo s povzročitelji. Žrtve z naše strani niso obveščene, da je povzročitelj vključen v program.

Kaj pa če vas žrtev kontaktira?

Povemo, da smo zavezani k varstvu osebnih podatkov in da ne smemo podajati nobenih informacij.

Kaj pa če vas žrtev pokliče in pove, da jo je povzročitelj, ki ima pogojno in VN pretepel?

Ne vem, ne smemo dajati nobenih informacij. Nekaj časa nazaj sem imela primer, klicala me je ena gospa – odvisno od tega, koliko si zverziran. Jaz jih spodbujam, da povejo, kaj več. Jaz to vse poslušam ampak njim ne smem dajati nobenih informacij. Tudi na podlagi tega, da jim ne daš nobenih konkretnih informacij, jim lahko

daš določene usmeritve. Gospa, ki je mene klicala, je povedala kdo je ona in jaz sem točno vedela, za katero osebo gre. Ona je pa tudi vedela, da je on vključen k nam. To je bilo v kontekstu za isto osebo, ko smo mi obvestili policijo, da je on tukaj in ga je policija počakala pred vrat. Žrtev je bila v varni hiši. Po ZPND ima žrtev možnost, v kolikor je storilec na prestajanju zaporne kazni, pravico o tem, da izve, kdaj obsojenec koristi proste izhode in kdaj je odpuščen. Njo je zanimalo, kje bi ona sploh lahko prišla do informacij o tem, kje se on sploh nahaja. Jaz sem ji pomagala na ta način, ker sem za to pravico vedela, ker sem prej delala v zaporu. Usmerila sem jo, da kontaktira upravo za izvrševanje kazenskih sankcij, oni imajo vpogled. Probacija ji teh informacij ni dala, ker jih tudi mi kot probacija nimamo. Dolžnost probacije je, da pridobi informacijo, kje se oseba, ki jo vodi zdaj nahaja. Ampak on teh informacij ne sme posredovati naprej, razen sodišču. Tudi če bi svetovalec imel to informacijo, je ne bi smel posredovati naprej. Ampak jaz sem vedela, kako lahko ta gospa pride do teh informacij. Usmerila sem jo na UIKZ. Ona na njih naslovi vlogo. UIKS pa vlogo odstopi pristojnemu zaporu. Zapor pa je dolžen posredovati informacije oz. je dolžen sklicati MDT oz. posredovati CSDju, da skliče MDT. Pred tem, ko je sklican MDT obsojenec ne sme koristiti zunajzavodskih ugodnosti.

Kaj so po vašem mnenju razlogi, zakaj žrtve ostanejo v nevarnem odnosu? V kolikšni meri na to vpliva odločitev PN, da se vključuje v program?

Menite, da programi povečujejo tveganje za nasilje do (bivše) partnerke?

Mogoče pri kakšen redkem posamezniku, ki ima kakšne hude psihiatrične težave. Drugače ne.

Kakšne informacije o programu za povzročitelje posredujete žrtvi, v kolikor je PN vključen vanj?

Tega nimamo.

Menite, da PN izkoriščajo programe za manipuliranje s sistemom?

Osebe, ki imajo na sodišču še odprte kazenske postopke, tam sigurno je to polje manipulacije. Tam tudi odvetniki PN svetujejo, da se vključijo. Tudi tukaj od nas hočejo potrdila, če so v kakšnih postopkih. Tudi, če se vključujejo z namenom pridobiti potrdilo, se mi ne zdi tako sporno – naloga odločevalca je, da to prepozna in ustrezno naslovi. Če sodišče daje temu, da nekdo prinese en list, da je nekam vključen, kot olajševalno okoliščino – zdi se mi, da je to stvar odločevalcev, da to prepoznajo.

Menite, da bi bilo učinkoviteje namesto programov za delo s PN okrepiti sistem za pomoč žrtvam?

Mislim, da mora iti to z roko v roki. Morajo biti tako programi za žrtve, kot programi za storilce. Sistem se mi ne zdi dovoljšen – programov je premalo. Jaz živim na vasi, pustimo to, kakšna je toleranca do nasilja in kaj je to, kar nekdo definira kot nasilje – tukaj Slovenijo kot družbo čaka še kar nekaj dela. Večkrat bi morale biti akcije ozaveščanja o nasilju, ne samo novembra, ko so dnevi proti nasilju. Krepi bi morali preventivo. Več dela v izobraževalnih institucijah, v OŠ. Ne samo šole, tudi športni klubi. Več bi morali širiti splošnega znanja na to temo.